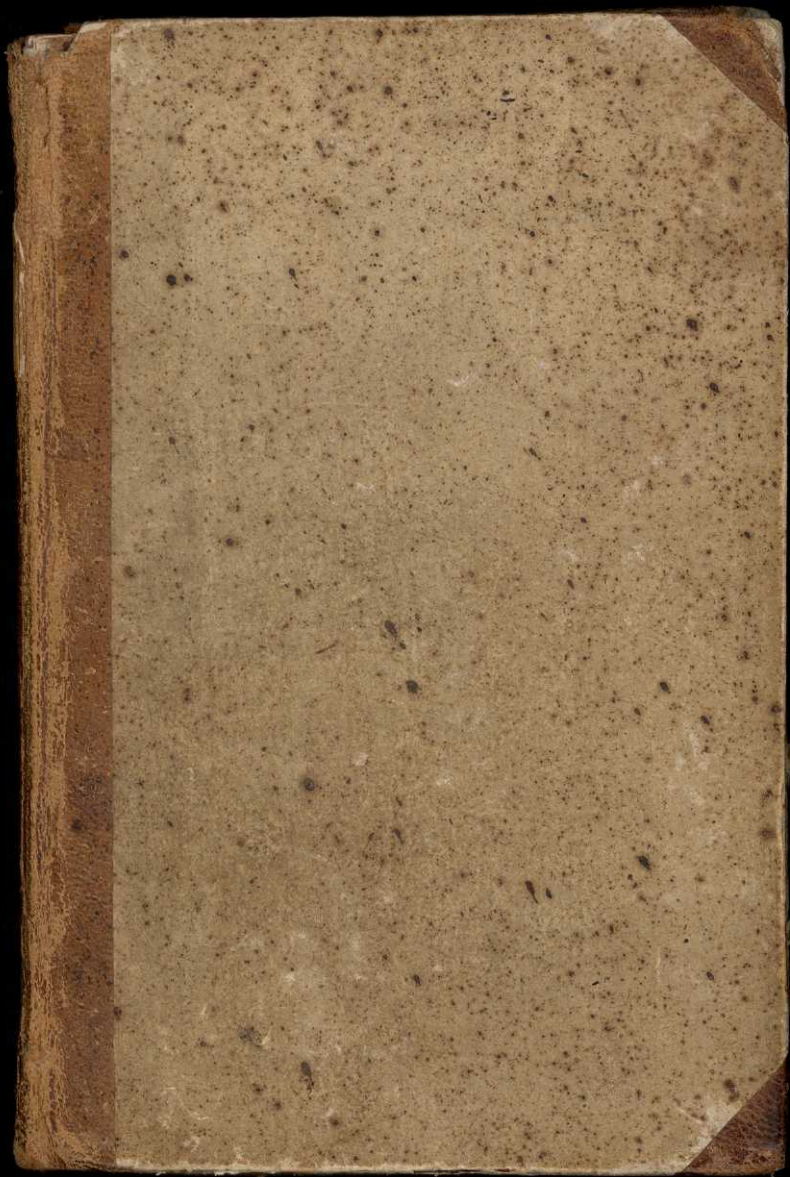

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

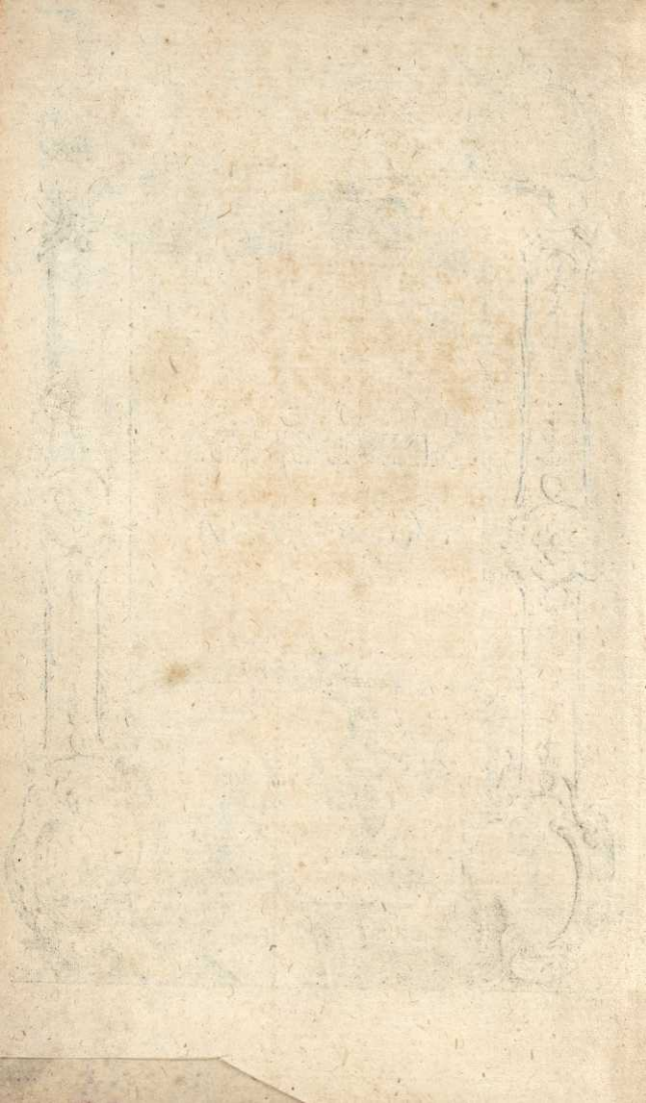

Heraldik

*SV 1977#
#77615*
1485

SINNEBILDS =
KUNSTEN

SINNEBILDS KONSTEN

MED EN
SAMLING

A F

SINNEBILDER

OCH DERAS

UTTYDNING,

STOCKHOLM
REALLÄROVERK.

A F

Skänkt av
J. G. HOLMSTEDT.

ABRAHAM SAHLSTEDT,

Kongl. Secr.

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS LORENTZ L. GREFING,

1758.

Imprimatur
N. von OELREICH.

BOKENS INNEHÅLL.

CAP. I. Om Sinnebilder i gemen.

- §. 1. Inledning til vårket och om Au-
ctorer - - - - - pag. 1.
- §. 2. Etymologie, och om konstens
värde - - - - - 3.
- §. 3. Sinnebilders ursprung och bruk 5.
- §. 4. Om konstens ovifshet och en
riktig systeme - - - - 8.
- §. 5. Sinnebilders fördelning - - 10.

CAP. II. Om Deviser af enskylta Classen.

- §. 1. Devisers Etymologie, och En-
skyltas Definition - - - - II.
- §. 2. Enskylte Devisers ämne - - 13.
- §. 3. Om Personer, som dem båra - 18.
- §. 4. Deras lämplighet til Personerna 20.
- §. 5. Anmärkningar i synnerhet om
deras figur - - - - 22.
- §. 6. Likaledes om deras Öfverskrift 25.
- §. 7. Huru enskylte Deviser kunna
blifva af allmänna Classen - 26.

BOKENS INNEHÅLL.

CAP. III. Om *Deviser af Allmänna Classen.*

§. 1.	Förberedelse - - - - -	28.
§. 2.	Ytterligare Anmärkningar -	30.
§. 3.	Ämnen för <i>Deviser af allmänna Classen</i> - - - - -	33.
§. 4.	Definition af <i>Devise</i> i denna <i>Classen</i> - - - - -	36.
§. 5.	Huru allmänne <i>Deviser</i> blifva af enskylta <i>Classen</i> , och om bifogade <i>Samlingen</i> - - -	37.

CAP. IV. Om *Figuren i Deviser.*

1.	Reg. <i>Figuren</i> bör vara lämplig till det som skall afbildas - - -	39.
2.	Reg. <i>Figuren</i> bör icke föreställa något oanständigt eller löjligt	40.
3.	Reg. Bör åga fanning eller fanningsslikhet - - - - -	ibid.
4.	Reg. Bör ej kunna dragas till stridig mening eller illvillig uttydning - - - - -	43.
5.	Reg. Bör hafva verklig kropp. Om <i>Mennisko - bilder och Lemmar.</i>	

BOKENS INNEHÅLL.

- mar. Om Hedninge-Gudar
och diktade faker - - - 45.
6. Reg. Figuren bör vara proportio-
nerad efter rummet, som den
skall intaga - - - - 52.
7. Reg. Bör icke hafva något, hvar-
af ej kan blifva en metaphora 53.
8. Reg. Figuren bör vara vacker och
behaglig at se på - - - - 54.
9. Reg. Bör vara af bekanta ting, och
af fädana som lätt fynas och
förstås - - - - - 56.
10. Reg. Figuren bör vara en och
enkel - - - - - 62.

CAP. V. Om Öfverskriften
i Deviser. - - - 68.

1. Reg. Ordet bör vara lämpligt till fi-
guren, och till det som afbildas 69.
2. Reg. Orden i Öfverskriften böra
icke vara metaphoriske, eller
hafva främmande betydning 74.
3. Reg. Ordet bör icke hafva sin egen
mening skild ifrån figuren - 76.

BOKENS INNEHÅLL.

4. Reg.	Ordet bör icke säga hvad man klart ser i figuren, eller utan det samma - - - - -	77.
5. Reg.	Nedrige och gemene ord och talesått icke brukas - - -	81.
6. Reg.	Ordet bör vara kårt och finrikt, men dock tydligt - -	82.
7. Reg.	Bör vara vål ljudande och tål något Rhetoriskt, helst på vers och tagit ur bekanta Auctorer	85.
8. Reg.	Ordet eller Öfverskriften bör säga fant - - - - -	96.
9. Reg.	Bör vara på et främmande men brukligt språk - - -	98.

CAP. VI. Slut om Deviser.

§. 1.	Om vissa figurer och ord, som kallas <i>Rebus</i> . - - - - -	102.
§. 2.	Om dubbla Deviser - - -	103.
§. 3.	Om Verser under Deviser -	105.
§. 4.	Kårt begrep om Deviser - -	108.
§. 5.	Devisers pröfning - - -	ibid.

CAP.

BOKENS INNEHÅLL.

CAP. VII. *Om Emblemer.*

- §. 1. Etymologie och Emblemers öf-
verensstämmelse med Deviser III.
- §. 2. Om Målningar utan Öfverskrift II2.
- §. 3. Emblemers Definition och för-
delning - - - - - II3.
- §. 4. Huru någre reglor om Deviser
åro till Emblemer lämplige. - - II6.
- §. 5. Emblemers färskildta art och e-
genskaper i fem reglor. - - II9.
- §. 6. Slut om Deviser och Emblemer 125.

CAP. VIII. *Om oregelbundna
Sinnebilder.*

- §. 1. Fördelning i två slag. - - - 127.
- §. 2. Om blandade Sinnebilder - - ibid.
- §. 3. Om oregelbundna - - - 128.

CAP. IX. *Om Symboler eller
Tänke-språk.*

- §. 1. Etymologie och skillnad ifrån
Deviser - - - - - 131.
- §. 2. Definition - - - - - 132.
- §. 3.

BOKENS INNEHÅLL.

- §. 3. Sammanfattning med någon figur til Devise - - - - 133

CAP. IX. Om Inscriptioner.

- §. 1. Skilnad från Emblemer - - 137.
 §. 2. Definition, med exempel - - 138.
 §. 3. Hvar Inscriptioner finna rum:
     uplyses med exempel - - 139.
 §. 4. Deras kärthet och finnrighet - 141.
 §. 5. Om Stylen eller Skrifarten, och
     deras skilnad från Elogier, Epitaphier &c. - - - - 143.
 §. 6. Ytterligare Anmärkningar om
     Inscriptioners beskaffenhet - 145.
 §. 7. På hvad språk Inscriptioner bö-
     ra skrivas - - - - - 147.
Uttydning öfver Sinnebilderna i Kopparstick - - - - - 149.

ABSTINE

SUSTINE

CAPITEL. I.

ÖM SINNEBILDER I GEMEN.

§. I.

Jag påstår icke at här meddela vårt Allmänna något nytt i et ämne, som redan i förra Seculo uti Italien begynt yrkas och utarbetas, och emot slutet af samma tidevarf i Frankrike blifvit bragt nästan till sin fullkomlighet. Icke des mindre, om nyheten kan lägga något till behagligheten af et Verk, torde denna omständigheten något bidraga, at göra mit företagande angenämt: efter som Sinnebilds-konsten härtils hos oss varit så godt som obekant, och aldeles ingen dårom något skrifvit til våre Landsmäns uplysning och underrättelse.

A

Jag

Jag har tagit mig före at utaf de berömde Måstare ihopfamla och i et ricktigt System författa alt hvad til denna konsten hörer; och förmodar at mit arbete torde icke vara utan nytta, eller åtminstone icke utan något nöje för vårt Allmänna. De Auctorer som jag i synnerhet härvid nyttjat, äro följande.

EMAN. THESAURO i sin Bok *Il Canocchiale Aristotelico*, som blifvit på Latin öfversatt och kallas *Idea arguta & ingeniosa dictionis*, har mot slutet en särskild Afhandling om Sinnebilder. Utkom på Italienska År 1654, och på Latin 1698.

PERE LE MOYNE, en Jesuit, i Frankrike, utgaf vid År 1666 sin Bok *De l'art des Devises*.

Jesuiten PERE BOUHOURS utgaf icke mycket långt därefter sina *Entretiens d'Ariste & d'Eugene*, där han i Sjette Samtalet handlar om Deviser.

PERE MENESTRIER, likaledes Jesuit, framgaf strax därefter sin Bok på Fransyska, hvaraf jag allenast fått se en Latinsk öfversättning, kallad *Philosophia Imaginum, id est Sylloge Symbolorum amplissima*. Amsterd. 1695.

Denne upräknar alla Auctorer intill sin tid, som skrifvit i detta ämnet. Han utmärker deras fel och fullkomligheter, anförer i kärthet deras grunder och regler i konsten, och uplyser sedan altsammans med en anseelig Samling af Sinnebilder.

Abboten PICINELLI har på Italienska skrifvit sin *Symboliska Verld*. Sidsta Edition Venedig 1670, hvari han ock förut i kärthet något handlat om detta ämnet: Men hans Bok är förnämligast en ganska vidlöftig Samling af Sinnebilder. Här af är en Latinsk öfver-

öfverfättning utkommen af en i Tyskland benämnd ERATH, som tjent mig i mit förehafvande. Denna Samlingen tillika med MENESTRIERS, har jag måst adels nyttjat, så väl i sjelfva Afhandlingen till exempel af goda eller oricktiga Sinnebilder, som i den af mig gjorde och härvid i Kopparstick bifogade Samlingen. Hos MENESTRIER ser jag at i PICI-NELLIS Mondo Symbolico äro des egna Sinnbilder med en Asteriscus utmärkte; men denna grannlagheten har ERATH i den Latinska Mundus Symbolicus försummat; och för den orsaken har jag icke kunnat citera de af mig nyttjade Sinnebilder annorlunda, än såsom tagne ur Mundus Symbolicus, hvarmed den Latinska Editionen förstås.

§. 2.

Med ordet *Sinnebild* i vårt Språk förstå vi en vacker och sinnrik tanke, framstald i någon Figur med därvid fogad öfverskrift: hvilken bemärkelse stämmer öfverens med Fransofernas *Symbole*, hvarunder d. begripa de bägge slags Sinnebilder, näml. Deviser och Emblemer, som vi vidare i sjelfva Afhandlingen komme at omtala och beskrifva. Det vi kalle *Sinnebild*, hafva Greker och Romare betecknat med *Symbolum* eller *Emblema*, hvaraf *Sinnebildskonsten* ännu på Latin kallas *Ars Symbolica* eller *Emblematica*. Men sedan konsten blifvit upbrukad och regelbunden, betyder *Symbolum* för sig sielf i Latinen icke annat än *Devise*, äfven som *Emblema* et *Emblem*.

När LE MOYNE begynner handla om Sinnebilder, „säger han dem vara af de små finesta

„Naturens verkningar, som hafva en liten kropp,
 „men et stort värde. De äro af alla Snille-verk det
 „kårtaste och lifligaste; som fåger måst och gör minst
 „väfende af sig; som har måsta styrkan Och tager
 „minsta rummet. Där Episka och Dramatiska Poëfien
 „behöfver mycket tilbehör af Fabler, Epifoder,
 „Machiner: Historien en myckenhet af bedrifter,
 „Rådslag, offentliga Tal, gerningar och ord, be-
 „höfver Sinnebilden allenast några penseldrag och få
 „ord, hvarmed hon i et ögnablick uträttar det sam-
 „ma, som Poëmen eller Historien, med alt deras til-
 „behör och alt deras sammanhang, icke kunna göra
 „annars än på längre tid. I anseende hvartill ock desse
 „Vitterhets - Stycken, kunna åga företräde fram för
 „alla andra Snille-Afvel, såsom Poëfier, Historier,
 „Orationer och dylikt.

BOUHOURS tillägger, „at Sinnebilder äro et
 „Verk af besynnerligt slag, som har fullkomligheten
 „af alla andra, utan at hafva deras fel. Ty här
 „sammanbindes finhet och förnuft, lärdom och artig-
 „het, klarhet och kärthet. Sinnebilden har af Chifrer,
 „af Gåtor, af Orakler, det som är märkligast, men
 „är fri från deras mörkhet. Hon gömer likväl på
 „Myfteriers vis många faker, som hon icke uptäcker;
 „och man fattar däruti något undrans värde, som
 „man icke ser, äfven som i de berömde Målares taflor,
 „om hvilka Plinius talar. Ånskönt konsten där lyser
 „i sin fullkomlighet, och ingen ting vore at tillägga
 „vid målningen, så uptäcka dock alltid kännare där
 „något som är vackrare och fullkomligare, än själva
 „Målningen.

At ännu vidare tala om Sinnebilders värde, få
 fäster LE MOYNE i synnerhet fram Deviser,
 „som han säger vara en afmålning af höga själar, där
 „Hjeltars tankar och ord framställas; Regenters och
 „Printsars förtrogna, genom hvilka de tala till sina
 „Armeer och till sit folk: hvaruti icke tåles annat än
 „höga ämnen af dygd och heder. De äro ädla af sin
 „prydning, hvartil alt det vackraste i naturen upletas.
 „De taga sit rum på de förnämsta ställen, såsom i
 „Kungahus, Palatser, Gallerier, Grottor, Cabinetter,
 „på Pyramider, Åre-Portar, Obelisquer, Piedestaler;
 „på Medaljer, Skårp, Sigiller, på Fanor och Flaggor,
 „Sköldar och Hjelmor; på förnämsta Fruntimrens
 „Dofor, Armband och dylikt, som högt acktas och
 „med nöje skådas. De få ock sit värde af de tilfallen
 „då de brukas, såsom vid Kröningar, Bilåger, Kong-
 „liga Begräfningar, Riddare-Spel, Lustbarheter, Hög-
 „tidligheter. Äfvenså äro de vackraste konster dem till
 „hands: Poësin, Rhetorica, Måleri, Brodering, Bildt-
 „huggeri, Kopparstick, tjena dem till utstoffering.
 „De gå fram där Historicus eller Poëten ej kan visa
 „sig; en Ilias, en Æneis synas nu icke på de Högas
 „bord, men vål Sinnebilder i deras rum och på de
 „dyrbaresta Meubler.” Men vi förfoge oss til sjelfva
 faken.

§. 3.

Frågar man efter Sinnebilders ursprung, och vill
 under det nämnet begripa liknelser, Paraboler, alle-
 handa mörka dock något betydande Figurer, Fabler
 och dylikt, så blifver deras ålder mycket gammal.
 Österlänningarne hafva ännu i dag det fattet i tankar
 och tal, som redan i de äldsta Fåders och Patriarchers

tid var i bruk, nämligen at uttyda sin mening figurerat och med liknelser. Hebreerne betjente sig mycket af Paraboler, som vi äfven finne i Evangeliska Historien. Egyptierne hade sina Hieroglyphiska Figurer, hvarigenom de betecknade sjelfva sakerna, innan Bokstäfver kommo i gång. Hos Grekerna och därpå hos Romarena, kom sedan i bruk, at skriva på et Rhetoriskt sätt med Metaphorer, Allegorier och andra Figurer, hvaraf man allestädes finner teckn i deras Poësier, Orationer, Apophtegmer och Tänkespråk eller Symboler.

Öfver anledningen och orsaken till detta bruket, tycker jag BACO VERULAM, på sit vanliga sätt, yttrar sig rätt förnuftigt och grundligen. *) Han säger: „Menniskliga Snillet påfund och tanke-slut, som sedermera blifvit öfver alt gångbare och allmänne, voro den tiden nye och ovanlige, så at menniskornas förstånd knapt kunde fatta sådan finhet, om icke den fördes närmare til sinnena genom slika Bilder och exempel. Hvarföre ock hos dem alt var upfyldt med allehanda Fabler och Paraboler och Gåtor och liknelser. Och så ännu i dag och alltid blir liknelser bruk fast och giltigt, emedan man icke alltid kan hitta på så klara bevis, icke heller alltid så sanne och tjenlige exempel kunna till uplysning vara för hand. Vi lämne denna undersökningen såsom mera curieuse än nyttig, och vände ofs allena til vårt ämne om Symboler efter Latinska bemärkelsen.

BOUHOURS undrar sig öfver at Greker och Romare, som hade så mycken Snilles qvickhet, vifte aldeles intet af Deviser. Grekiska Historien nämner icke

*) De Augm. Scient. L. II. C. XIII.

icke et ord dårom. Romarenas Örn på deras Sköldar, och AUGUSTI Sphinx i hans Sigill, voro ingen ting mindre än Deviser, nämligen at taga Devise efter det begrep vi nu hafve om des bruk. Ty till sin Natur är Devisen eljest äfven så gammal som Metaphoran; och Förfäderne hafva betjent sig däråf utan at veta det; hvaraf THESAURO uppter åtskilliga exempel. Ibland hade de en Figur, vid hvilken allenast fattades Öfverskrift: ibland hade de et sinnrikt ord, hvarvid någon lämplig Figur skolat utgöra en ricktig Devise. Sådan var beskaffenheten af de gamlas Sinnebilder eller Deviser. Detta är et enkelt och naturligt tått at med sinnrikhet uttrycka sin mening, hvilket kan förklaras och bestyrkas med hvad ännu i våra tider kan förefalla. Till exempel framledne Hans Excellence Herr Riks-Rådet Grefve EDUARD D. TAUBE hade till sit Symbolum: NEC SPE NEC METU. Om denna Öfverskriften sattes till Figuren N:o 58 i vår Samling, blifver däråf samma Devise, lika ricktig. Äfven så Hans Excellence Herr Riks-Rådet Baron GAB. von SETHS Symbolum: SECUNDIS ADVERSISQUE RECTUS, kan blifva en Devise, om det sattes öfver Figuren N:o 107 i Samlingen.

Den rätta Heroiska Devisen är et nytt påfund, och var de gamle Hjeltar obekant. De äro till ursprunget Militariske; och sådane som de nu brukas och värderas, är deras början oviss; hvaraf de förlora mindre, än om man anförde något ogrundadt och diktadt. Italienare och Fransoser må täfla om första upfinnande och bruket häråf; det kan göra oss lika mycket, allenast vi förstå at af detta påfundet hämta rätt nöje och nytta. I allmänhet kan man säga, at

Deviser i förstone varit ofullkomlige, men tagit till med tiden genom upfinnande af Metaphoriska Bilder, och af ord som därtill kunnat lämpas; af hvilka bägge delars sammansläende ändtligen upvuxit en riktig och fullkomlig Sinnebild, sådan som man den nu efter regler i konsten kan gilla.

§. 4.

Denna konsten hålles för mycket svår, och få stor öfvisshet underkastad, at den Franske PERE LE MOYNE, som hufvudsakligen därom skrifvit, synes icke vilja tillåta annat än probabilitet och sannings-likhet. „Han säger detta vara et nyare tidens påfund, grundadt på Upfinnares godtycke; här är ingen demonstration, ingen infallibilitet, som i de andra Vetenskaper: ingen auctoritet, till hvilken man må vådja, för till at få tvifvelsmål och tviftigheter afgjorde.” Men den gode Fadren glömmet af sig, när han sedan på annat ställe, under anförande af några regler, säger dem vara aldeles säkre och oinskränkte, och icke tåla minsta undantag. Hvaraf jag styrkes i min mening, at utom Mathematiken, regerar i Sinnebilds-Vetenskapen en lika sådan visshet, som i alla de andra. Menniskans inskränkta förstånd förmår icke undanrödja och afgöra alla tvifvelsmål och tviftigheter i en sak; ty då vore i de Lärds Rike en evig fred, utan disputer och misshällighet. Men sådant hindrar icke, at man ju må trygga sig vid den säkerhet och visshet, som uplyst och förståndigt Folk efter et sundt förnufts handledning stadga. Hvaraf är Logican upkommen? har det intet skedt efter gjorde observationer öfver människornas tankar, hvaraf man sedan
fat-

fattat en vis System, och fatt i skick at utgöra en konst eller Vetenskap? har Rhetorican annat ursprung än af observationer öfver människornas tal och ord? där af är ändå upvuxen en riktig konst eller Vetenskap, som har sina oemotägeliga grunder, och vet nästan icke af någon ovisshet. På samma sätt kan det gå till i Sinnebilds-konsten. Man samlar observationer öfver människornas tankar och ord, som löpa in i denna faken, pröfvar dem efter funda förnuftet och ämnets naturliga art: hvar af man sedan kan fatta en riktig System, formera sig reglor, och fastställa en konst, eller Vetenskap, där lika visshet regerar, som i någon annan.

Det må icke bry oss, at Auctorerne icke alltid komma öfverens. PAUL JOVIUS, som erkännes för denna konstens Fader, och andre Italienare efter honom, hafva sina ferskildta meningar. THESAURO, som bygt sit Verk på dessas grundval, bragte konsten i bättre skick, ehuru den likväl under hans hand kan anses som ofullbordad. Så kom LE MOYNE och af alla Italienares observationer sammandrog sin Bok, som handlar om Devise-konsten. Straxt efter tog BOUHOURS sig före at nästan afcopiera denna, ehuru med några ändringar och tilläggningar, i synnerhet af en myckenhet exempel till uplysning öfver reglorna. Desse Måstare hafva väl i et och annat haft skiljaktiga meningar; men så är likväl igenom deras upmärksamhet och flit, konsten så utarbetad, at därvid föga annat återstår, än at genom observationer ur deras Skrifter, genom acktsamhet på ämnets naturliga beskaffenhet, och efter förnuftets handledning, bringa denna Vetenskapen i en riktig System, och befästa henne med den visshet, som görligen kan åstadkommas.

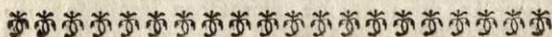
Jag törs icke tro at mina skuldror äro passade efter denna bördan; dock har jag i denna afhandlingen vågat förföka hvad håri kunde stå at uträtta. Jag har tagit dessa Måftare till mina Ledare, dock icke annorlunda, än så vida de lysa med den där förnuftets fackla, som LE MOYNE säger vara äldre än all Lårdom och Vetenskap. Jag har icke behöft våga något efter eget godtycke, utan så vida sådant funnits vara mer öfverensstämmande med funda förnuftet, än med deras vägvifning. Efter detta bör Låfaren pröfva hvad han i mit arbete finner, antingen af öfvertåkning, eller af imitation, eller af utredning och förklaring, eller af något eget originalt. Om slikt företagande anses såsom nog drifligt i sjelfva Afhandlingen, hvad har jag då at vänta i afseende på Sinnebilds-Samlingen? Jag har understådt mig at vid somliga af andra uptänkta Sinnebilder dels ombyta Figuren, dels ombyta eller rätta Öfverskriften: men det som mera är, jag har understådt mig tillägga några af mig sielf uptänkta. Icke är jag så af egenkärlek förblindad, at jag tror dem vara fullkomliga; men jag har på Compilerers vis tyckt dem kunna följa med i räkningen, och få sina ställen bak om några andra, alstrade under vårt kalla Climat, som kunna täfla med alla Utländska om priset. De utfåttas nu för Allmänhetens ögon till bepröfning, och förmodar jag hvar förståndig och opartisk Låfare lär icke behöfva den påminnelsen, som i förklaringen öfver den 127 Sinnebilden innehålles.

§. 5.

Efter des vidsträcktare bemärkelse, som vi i början hörde, innefattas under namn af Sinnebild, alla
 finn-

finnrika och betydande Figurer med bifogad öfver-
skrift; men efter des egentliga bemärkelse förstås där-
med allenast två slag, nämligen Deviser och Emble-
mer, om hvilket sednare fårskildt.

Devisen delas i två Classer, af hvilka den *första*
har fårskildt afseende på personer, eller vissa tilfallen,
och kan således kallas *den enskylda Classen*. Den an-
dra har i allmänhet afseende på någon undervisning
och lärdom, och torde få heta *den allmänna Classen*.
I afseende på den förras ålder, och at alla Deviser
därifrån leda sit ursprung, vilje vi för ordningen
skull taga densamma först under vårt betraktande.

CAP. II.

OM

DEVISER AF ENSKYLTA CLASSEN.

§. I.

Devise är et Fransyskt ord, som vi uptagit i vårt
Språk i samma bemärkelse. På Latin heter det
Symbolum, på Italienska *Imprese* eller *Divise*. I en-
skylt afseende på personer eller händelser, äro Deviser
af den beskaffenhet, at till dem kan lämpas alt hvad i
denna konsten föreskrifves. Men de hafva något sig
egentligt, och måste därför fårskildt betraktas.
Vi vilje skilja sådant ifrån hvad eljest i gemen om
Deviser läres, och begynna med Definition.

Devise

Devise i enskylt afseende är en Metaphorisk föreställning, bestående af Figur och ord, hvilke ihopatagne uttrycka något stort anslag, någon vacker Passion, eller något ädelt tänkesätt, hvarmed höge och förnåme, eller färtjente och berömlige Persouer utmärkas: eller ock at med en sådan föreställning påsyftas en ärefull ihågkomst af något synnerligt verk eller händelse.

Föreställningen är Metaphorisk, hvari den är af gemensam beskaffenhet med andra af det slaget, som göras då man vänder det som skall beteckna något ifrån des närmafte betydning, in uppå en annan betydning, som är mera aflågsen. En sådan Metaphora är, som föreställer en sak under en annan saks bild, med hvilken den förra har någon öfverensstämmelse. Denna likheten är Devise's väsendtliga egenskap, utan hvilken ingen vacker Devise kan gifvas. Men den bör icke vara aldeles blottad och utfatt; ty här behöfves icke något ord, som fåger at hon är där; intet tekn som utmärker henne. Den Metaphoriska likheten framställer sig af sig sjelf, när hon är riktig, och blifver genom öfverskriften lämpad till det som skall afbildas. Metaphoram är, som vi på annat ställe hört *) en liknelse i kärthet som består i et enda ord. „Men här är den målad och synlig och rörer ögonen, „i stället för den, som af Oratorer och Poëter brukas, „rörer allepnast öronen. I hvilket afseende Deviser „kunna räknas ibland de Metaphorer, som Aristoteles „kallar målningar och bilder: ehuru de likväl med „allmänna Metaphorer däri öfverensstämma, at de be- „höf-

*) Samtal om tankar i Vitterh. Arb.

„höfva ord till hjälp och uttydning. Härigenom äro
 „ock Deviser så mycket mera behaglige, säger BOU-
 „HOURS vidare. Ty som menskliga förståndet na-
 „turligen åstundar at veta mycket, utan at det kostar
 „mycken möda; så tager det nöje uti, at få lära män-
 „ga saker på en gång: och detta nöjet åstadkommer
 „Metaphoran, som alltid föreställer tillika två objecter.
 „Desutan är hon också behaglig därigenom, at hon
 „låter oss se dem under en främmande dräckt och lik-
 „som maskerade: och man vet huru mycket allt som
 „är främmande och maskeradt förlustar människornas
 „nyfikenhet. Ännu kan tilläggas, at Metaphora leder
 „förståndet dit det icke synes ärna sig, dock utan at
 „föra det villse, eller låta det taga det ena för det
 „andra. Af henne blifva ock ändtligen finnena be-
 „stagne, och i synnerhet vår syn, som är af alla ut-
 „vårtens sinnen det qvickaste och finaste.

Figuren och öfverskriften ihoptagne utgöra De-
 visens föreställning. Ty en Bild som ställes för ögonen
 har en oinskränkt betydning och kan tagas i flera af-
 seenden, som äro åtskillige och ofta stridige. Därföre
 äro ord nödige at därvid tilläggas, hvilke skola bin-
 da den där allmänna betydningen och inskränka den
 til något vist särskildt. Hvilket vidare kommer at ut-
 föras i Reglorna om öfverskriften.

§. 2.

Vi hörde i Definition huru Devisers ämne är åtskilligt. Ifrån insticktelsen och ursprunget, har det varit något Militariskt och Heroiskt, hvarmed Hjeltar velat utmärka sina anslag och tankar, när de gingo i fält eller återkommo i triumfer. De sednare tidens
 Torner-

Torner-Spel och Riddare-öfningar hafva med dem någon gemenskap. BOUHOURS anförer till exempel, huru vid Konung LUDVIC XIV Krigs-tåg man i en Devise förestälde, *En Ljungeld*, med öfverskrift: VEL SOLO LUMINE TERRET. Öfver Konung GUSTAF ADOLFS Seger vid Lutzen, där han ock blef slagen, föreställdes *En Elefant som faller död och igenom sit fall krossar en slags Drake*: ETIAM POST FUNERA VICTOR.

Ibland de Utländska Hjeltar var ock tilförene mycket brukligt at blanda någon kärleks-passion i sina Deviser; men den skulle då vara Heroisk och rätt af det äckta slaget. Hvilket fått äfven små Cavaljerer sedan efterfölgt; och som kärleken gör qvick, så äro ock härigenom många artigheter inlutne i Deviser. Desse behålla ock ännu sit värde, då de framvisa något, som är besynnerligen vackert och hederligt, utan ringesta smak af gement eller allmänt. Andra passioner, såsom Föräldrars och Barns kärlek, Vänners ömhet, sorg öfver något mistadt, fågnad öfver något godt, och dylikt mera, kunna äfven vara ämnen til Deviser; men på et högt och ädelt sätt, som alltid förstås om dessa slags Vitterhets-stycken.

Så hörer ock till bruket af Deviser i denna enskylda Classen, när de användas vid Öfverhets-Personers eller annat förnämt och berömligt Folks dödsfall, Konglige Begräfningar, Giftermål, Födelse, offentliga Intåg, Kröningar och andra dylika tilfällen, som hafva affeende på vissa Personer: äfven som ock när de användas vid synnerliga solenniteter, såsom Jubelfester, Riddar-Ordens insticktelser, Academiers och andre Publike Verks anläggning, och dylikt mera.

La France Metallique, Histoire Metallique de la Hollande, och andre sådana Samlingar kunna häröfver gifva tillräckliga exempel till uplysning; af hvilka äfven BOUHOURS en ansenlig hop upteknat. Hos oss kan en Ålskare häraf slå up BRENNERI Thesaurus Nummismaticus, eller söka tilgång til våra Medalje - Cabinetter, för at blifva till fullo förnögd. Utom den lyckan han kan nyttja, som äfven för mig i denna delen varit gänelig, at få tilgång til Herr Cancellie - Rådet BERCHS vackra Samlingar.

At förnöja Låfaren, vill jag här allenast upteckna några få exempel. Öfver en Spansk Drottning's dödsfall, föreställes *En nedergående Sol*: ALUMBRA EN OTRO CIELO. I hvilken mening äfven öfver en annans dödsfall föreställes *Månen vid nedergången*: ORIETUR ALIBI.

De Franske hafva liksom ägnat *Solens Bild* åt sin Konung allena, hvilken de äfven uphögt med öfverskrift: NEC PLURIBUS IMPAR. Dock hafva andra Nationer äktat sin rättighet till gemensamt nyttjande af densamma. Hos oss såg man vid Konung CARL XI död föreställas *En Sol at nedergången*: TOTO MIRABILIS ORBE. Hvilken öfverskrift är lika Majestätlig, men till äfventyrs mera återhållen och modest. Öfver Högstsal. Hennes Majestäts Drottning ULRICA ELEONORAS dödsfall 1741 föreställes i en Devise. *Et omkullfallande Stamträd, med tije förtorkade Grenar*: Den elfte ännu grönskande, men afbruten, och till öfverskrift: CASU PENDEMUS AB UNO.

Vid en Prinsessas af Savoyen födelse, som hette MARGARETA, föreståldes *En stor Perla i et öppadt Östre - Skal*: DECUS ALLATURA CORONÆ. Hvilket är en af de aldravackrafte och fullkomligaste Deviser; så mycket mera vid detta tilfallet, som här är en allusion til Prinsessans namn, efter som en Perla heter på Latin *Margarita*.

Jag kommer härvid ihåg en annan, som föreställer: *En Örn kommande från Himlen med en Perla i munnen*: COELO DEMITTITUR ALTO. I hvilken Devise man saknar den så högt yrkade sanningen; emedan det är icke naturen likmätigt, at en Örn kommer med en Perla flygande från Himlen.

När Konung CARL XII åter förskaffat Religions friheten i Schlesien 1707, föreståldes *Et Nordenväder blåfande up elden på et Altare*: SOPITOS SUSCITAT IGNES.

Vid Svenska Seraphiner Riddare-Ordens å nyo uptagande och insticketelse, föreståldes *Ordens-kedjan*, med öfverskrift ur CLAUDIANUS: PROCERES CUM PRINCIPE NECTIT. Vid anläggningen af Frimurare-Barnhuset här i Stockholm, som skedde just vid Kongliga Prinsessans SOPHIA ALBERTINAS födelse, föreståldes i en Devise: *Pharaos Dotter uptagande Barnet Moses ur Floden*: SERVAVIT REGIA NATA. Jag tror at en LE MOYNE och en BOUHOURS, och äfven de som nu för tiden uptänka de Franska Jettons Deviser, måtte vara ganska nöjde med dessa två, hvilke icke mindre lyckligen, än flere andre blifvit af Herr Cancellie-Rådet BERCH upfundne. Flere exempel af detta slaget förekomma vidare i sielfva Afhandlingen.

Til denna Classen af enskylta Deviser, har man ock begynt lägga ännu et slag, som har affeende på förtjenster och egenskaper hos stora och berömliga menniskor. Til exempel, at bemärka en ung Prints, som stråfvade efter at likna sina Förfäder, föreståldes *En Örn, som flyger ut emot Solen: PATRIOS SEQUITUR AUSUS.* Sådane Deviser äro et slags Låffånger, som i et ord berömma högre och starkare, än alla Oder och Orationer, som mattas af i längden. De äro kärte Panegyriker, som icke mindre hedra den som gifver, än den som får dem; utom det nöjet de såsom vackra och riktiga Deviser hos åskådaren förorsaka. At nämna exempel af dem här hos oss i Sverige, så blef vid tilfalle af Observatorii byggnaden i Stockholm, till Öfver-Hof-Intendenten Baron Hårlemans heder och minne, föreståldt i en Devise *Et Lagertråd*, som efter den allmänt antagna meningen icke viftnar, med Öfverskrift utur Ovidius: *ÆTERNUM SIC HABET ILLE DECUS.* Äfvenså när Slufsbyggnaden här i Residence-Staden vid framledne Commerce-Rådet Polhems höga ålder och under des styrelse var i verket, blef till des evärdeliga åreminne en Devise synlig, som förestålde *En Pyndar-Vågbalk i jämnvigt med en stor tyngd*, och till öfverskrift dessa orden ur Ovidius: *IN TALIA PONDERA VIRES.*

Medan vi ännu tale om ämnet i Deviser af denna enskylta Classen, bör icke oanmärkt lemnas, at all slags Satyra är ur dem bannlyft, ända intill den, som innehåller allenast något skämtactigt. De äro icke ärnade til bruk för andre, än höge och förnämlige personer, hvars åra på det ömaste bör handteras och

förvaras, och måste de således yttra sig på et alfvarsammt och för personerna värdigt sätt. De göra icke tjenst utan vid högtidliga tillfällen och synnerligen märkliga händelser, då ingen ting vore otjenligare, än at insmyga något stickande och bitande, eller at bringa åskådare til löje. Det blifver altså et hufvudfel i en enskylt Devise, om något satyriskt däri inblandas.

§. 3.

Personerna som bära Deviser, eller för hvilka de upfinnas, äro Konungar och Printsar, Riks-Råder, Krigs-Anförare, Stats-Ministrer, och andre höge Herrar, eller dräplige och förtjente Män i lärda Riket, såväl som ock Fruntimmer, utmärkte af förnämhet och dygd. LE MOYNE påstår at dygden är rätta grunden, at pröfva personers värdighet till Deviser. Men den proberstenen håller icke stånd; ty ofta finnes dygd där höghet och anseende fattas, och där denna värdigheten finnes, fattas ännu oftare dygden. Devisen torde blifva sällsynt i verlden, om den allenast skulle brukas för dygdigt folk, och huru vore det möjligt, at göra en sådan urskillning af personer? Dygden ligger måstadels gömd och föracktad, hvar emot vi se dagligen, huru lasten prunkar med alla upptänkliga heders-tekn.

Om Devisers offentliga bruk är store och förnämme, eller förtjente och berömlige personer allena förbehållit, at därmed lysa i allmänhetens ögon, så är därmed icke annat hederligt och skickligt folk betagit, at bruka dessa Vitterhets-stycken till sin enskylda upmuntran och nöje; hvaraf man flarestådes finner många artiga och vackra exempel. Men man kan likväl
med

med LE MOYNE klaga, at ingen Trågård varit så utfäld för andras rof och tilltagfenhet, som Devifers. Des rättmätige ägare äro satte ur besittningen därpå, och Inkräktare handla därmed efter godtycke. Så hånder det, at man får se en Dvärg föra et Cedertråd och en Fogde et Lejon. Men det är icke därmed beställt. „Det gifves ingen stöld, säger BOUHOURS, som allmännare och driftigare öfvas, än at stjela“ Devifer. Man tilågnar sig dagligen Devifer, som“ andre gjort, eller om man ändtligen ändrar något“ i figuren eller öfverkriften, tror man sig då vara“ därpå en riktig Auctor. Hvilket faller så sällsamt,“ som om en tjuf trodde, at et stycke kläde som han“ stulit, hörde honom till, efter som han låtit färga“ om det, eller därpå låtit för sig tillskåra en rock.“ Dock kan det någon gång hända, at man råkar på“ andras tankar *), och at af en slump två färskildt“ upfundne Devifer blifva defamme.“ Så hånde det mig med Devifen N. 1. i den här bifogade Samlingen. När jag långt tillföre uptänkt honom, har jag sedermera under läsning i Mundus Symbolicus och annorstådes, fådt se samma ord och mening i åtskilliga Devifer, ehuru större delen mycket oformlige; men ibland dem som kommit mig för ögonen, har likväl ingen framvisat samma figur **).

*) Se Samtal om Tankar i Vitterh. Arb.

**) I samma ämne om Sinnebilders upfinnande säger SAVEDRA: Fuit hæc ingeniorum, qui prioribus seculis floruerunt, felicitas, ut præripere possent successoribus earum rerum gloriam, quas ipsi suo pte Marte & industria erant aliquando inventuri.

§. 4.

Under det vi tale om dem som skola båra Deviser, och för hvilka de uptänkas, må icke förbigås at anmärka, huru de för all ting böra vara lämplige för personerna, äfven som för de besynnerliga tillfällen, som de i sin betydning skola föreställa. „Så bör figuren, säger LE MOYNE, hafva noga öfverensstämmelse med personens stånd, ålder, kön, egenskaper, sinnelag och villkor. Likasom i målning man icke passar en Robe åt en Riddare, eller en Pantfar åt en Dame, så lämpas icke i Deviser en Råget på en Karl, mindre på en tapper Karl; eller en Tiger på et Fruntimmer, mindre på et fromt och angenämt. Så tjenar sig icke heller en Penna för en General, eller en Vårja för en Biskop, och så vidare.

Samme Auctor anförer häröfver felacktiga exempel, såsom då man för Hertig CARL af Bourbon uptänkte en Devise, som förestälde *En flygande Hjort*: FUGAM INTENDIMUS ALIS; hvilket minst passade sig för honom, som var en den tappreste Prints i sin tid. Äfvenså i vår Samling, skulle Devisen N. 68. icke passa sig för et barn, eller N. 27 eller N. 122 vara tjenlig för et Fruntimmer. Så misshaga äfven til exempel bilden af *Solen* eller af *Ljungeld* för små Cavaljerer; *Herculis klubba* passar sig icke för en pyssling, och i detta afseende förkastar THESAURO med skål en Devise, brukad af FERDINAND, en Konung i Neapel. Den skulle beteckna huru Konungen hade afsky för all hårdhet och blods utgjutelse, och förestälde *En Hermelin*, med öfverskrift: MALO MORI QUAM

QUAM FOEDARI. Hvilket THESAURO fåger hafva bättre passat sig för en årbar Matrona.

Däremot finner man huru mycket de Deviser behaga, där denna grannlagenheten i åkt tages. Som jag vill anföra et par exempel af LE MOYNES invention. *En Blixt*: MORIOR DUM ORIOR, öfver et förnämt Barn af stort hopp, som tidigt dödde. *En Flod*: NOMEN SIBI FECIT EUNDO, för Comte d'Avaux, känd och berömd af sina Ambassader. Jag vet intet om denna tanken är tagen af BARGAGLIS Devise, som föreställer samma bild, med öfverskrift: VIRES ACQUIRIT EUNDO: eller af den bekanta Sententsen om rycket: *Fama crescit eundo, Ryktet växer under det, at det löper fort.* Men denna utlåtelsen torde härstamma af den gamla liknelsen af *Snö-bållen*, som växer under det han vältras, hvaraf en Devise är gjord, som har till öfverskrift: CRESCIT EUNDO.

Hit hörer åfven, at Deviser icke böra vara öfvermodige och för högt tilltagne; utan snarare smaka något af blygsamhet. Et par exempel kunna göra fyllest at uplysa detta. Kejsar CARL V. tog till Devise: *Herculis Stoder, hvilka en Örn flög öfver och förbi*, med öfverskrift: PLUS ULTRA. Liksom inga gränstor varit fatte för hans mod och mackt, fåger LE MOYNE. Men när han måste uphåfva belägringen för Metz blef han betalt med en Satyrisk Devise, som åfven förestälde *Herculis Stoder, men Romerska Örnèn syntes vid dem fastbunden.* Öfverskriften var: NON ULTRA METAS; i hvilken sinheten tillika gömer sig i ordet *metas*, som på Latin betyder gränstor, och alluderar på

Stadens namn. BOUHOURS berättar, at vid samma tid, som Konung HENRIC II. i Frankrike tog til Devise, *Månen i tilltagande*, med öfverskrift: DONEC TOTUM IMPLEAT ORBEM, så tog PHILIP II. Konungen i Spanien *En upgående Sol*, med dessa orden: IAM ILLUSTRABIT OMNIA. Hvarmed denne sednare Konungen liksom ville dämpa et slags öfvermod, som låg i equivoken af ordet *orbis*, hvarmed kunde förstås Månens krets, och äfven betecknas hela verlden, af hvilken efter THESAUROS anmärkning, den Franke Konungen skulle vilja göra sig till Inkräktare.

§. 5.

Hvad figuren i Deviser af enskylda Classen angår, så hörer äfven hit alt hvad om Deviser i allmänhet här nedanföre kommer at föreskrifvas. Dock blifver vid de förra något i synnerhet at anmärka. Såsom först, at mennisko-kroppss figur icke tjenligen finner rum i sådana som lämpas till vissa personer. Ty at af en menniskas bild draga en Metaphorisk föreställning, som skall vara lämplig in på en annan, går icke an, efter det är emot Metaphorans natur, som söker öfverensstämmelse emellan bilder af olika art. Vill man i bilden hafva affeende på någon menniskas synnerliga egenskaper, hvari likheten skall grunda sig för den person som skall afbildas, så kunna sådana egenskaper icke i figuren för ögonen utställas, efter som den ena menniskan i utvärtes anseende är den andre lik; så framt man icke af Deviser ville göra Portraiter. At utmärka någon bild genom des klåde-dräckt, till exem-

exempel en ALEXANDER i Grekisk, eller en CESAR i Romersk, låter icke heller göra sig, så vida dessa Hjeltar hafva dräckten gemensam med andra Greker och Romare. Sätter man bredevid några vapn eller tekn, hvarmed de skola utskiljas, så blir figuren belastad med främmande bilder, och åskådaren kan lättligen taga den ena bilden för den andra. I afseende på detta, har jag för min del tyckt åtskilliga Franska Deviser vara ofullkomlige, som öfver deras Regenter, eller andra stora Herrar och Män utkommit. Däremot i Deviser af denna enskylta Classen, som hafva afseende på vissa Verk och Inrättningar, eller synnerliga händelser, kan mennisko-bilden i Devisen tålas; ty där har Metaphoran afseende på sjelfva saken, och icke på någon menniska i synnerhet. Det går så långt at två mennisko-bilder i en och samma Devise kunna ändå icke förvilla åskådaren, när des acktsamhet är fastad på saken. Så har jag sedt ibland de Franska Deviser, som årligen utgifvas öfver Kongl. Skattkammaren, *En Karl, som uprejer en annan under det han faller*: ERIGIT ILLE CADENTEM. En annan föreställer *Sibylla råckande fram gyllende grenen åt Æneas*: AURI CERTA SEGES. Hvilken sednare jag likväl för min del finner vara alt för Mythologisk, och torde af ganska få åskådare utan bifogad uttydning förstås. I våra Svenska Deviser af detta slaget, förvillar sig ingen at se *Sverige föreståldt i en Quinno-bild*, äfven som i den förut nämde Devisen öfver Frimurar-Barnhuset, ingen kan misstaga sig om bilden af *Pharaos dotter*, som aldrig så litet låst Bibliiska Historien, eller gifver ackt på Devisens fält där bilden föreställes.

Därnäst är ock i afseende på figuren i Deviser af denna Classen at ackta, at när de skola afmåla vissa personer, bör noga undvikas at taga bilder af osnygga eller skadliga djur. För den orsaken ehuru THE SAURO hela vågen uphöjer fullkomligheten af Franske Konungen LUDVIC XII. Devise, *Et Pinn-svin*, med öfverskrift: EMINUS ET COMINUS, måste han likväl på slutet för denna felactigheten skull förkasta densamma. Huru skulle djur, som icke äro kände af andra, än skadliga egenskaper, såsom Vargar, Råfvar, Korpar, Skorpioner och dylika, kunna blifva betydande bilder af människor, till hvilka desse slags Deviser lämpas? Äfvenså böra ock de figurer som hafva afseende på vissa tilfällen, icke föreställa annat, än det som är vackert och anständig, som vi sedan om figurer i gemen få höra. Store och dygdige och skicklige personer böra icke vanhedras genom orimliga liknelser, icke heller dråplige verk och händelser därigenom förnedras.

LE MOYNE råder Printsar at sjelfve göra sina Deviser, eller hålla någon som förstår den konsten. Han säger: „en sådan bör hafva et djupsinnt förstånd, et rent och uplyst omdöme, et qvickt snille, som är rikt på ådla och vackra bilder och sinnrika utlätelser, som framför alt har en fin smak, hvarigenom han kan upöka det läckresta och utvaldesta i alla saker. Annars, tillägger han, blifver ingen ting vackert at skåda på Printsars Standarer, Fanor, Flaggor, Sköldar, Skärp och dylikt. Man får se mycket guld och mycket silfver, men litet förnuft, ingen qvickhet. I Portiker och Gallerier får man se vanskapligheter, Pedanteri på Medaljer, i Mar-

mor

nor orimligheter, i målningar *Rebus*, för unga re-
sande främligar at skriva up i sina Plånböcker.“

§. 6.

Om öfverskriften i Deviser af enskylda Classen, är at låra detsamma som om Devisers öfverskrift i gemen nedanföre kommer at afhandlas. Här märkes allenast i synnerhet, huru som tviflighet emellan Auctorer upkommit, om öfverskriften bör lämpas till figuren eller till personen? Skålen förtjena icke at anföras eller vederläggas; ty funda förnuftet medgifver, at öfverskriften bör höra både figuren och personen till, och genom noga öfverensstämmelse vara lämplig till figuren egentligen och till personen liknelse-vis. Devise är en Metaphorisk föreställning af en bild, som genom en öfverskrift bindes till personen: hvarföre nödvändigt är, at öfverskriften afgör denna tillämpningen emellan figuren och personen, och at den således bör hafva affeende på bägge. Hvilket vidare kommer at utföras i Femte Capitlet och 1. reglan.

Till uplysning häröfver vilje vi nu förut allenast nämna några exempel. LE MOYNE anmärker huru öfverskriften *Eminus & Cominus* öfver Konung LUDVIC XII. Pinn-Svin, kommer öfverens både med figuren af djuret, som med sina hvassa taggar försvarar sig, när man vill röra vid det, och kastar dem åfven lösa ifrån sig på längre håll; och tillika med Konungen, som med sina vapn försvarade sig både när och fjerran. Men då denne Konungen en gång segrade öfver Venetianerna, tog han bårt denna förra öfverskriften, och satte öfver *Pinn-Svinet*: ULTUS AVOS TROIÆ. LE MOYNE för-

argar sig öfver detta misshäp, och frågar: Hvad hade Pinn-Svinet at göra med våra förfäder Trojanerna? Är det i Devisen för PRIAMS skull, eller at tala för ÆNEAS? Man ser då huru öfverskriften här kullslår liknelsen emellan figuren och personen. Men LE MOYNE faller in i barnsligheter, när han tillägger denna reflexion: „Och var det icke nu något för „sent, efter så många hundra års förlopp, at låta fi- „guren af et Pinn-Svin komma fram, till at hämnas „den förstoring som figuren af en Håst hade förorsakat?

Jag har sedt annorstädes en *Stjerna omgifven med Pilar*: VIAS TUAS DOMINE DEMONSTRAMIHI. Hvilket är en vidlöftig öfverskrift, som väl passade sig till någons person, men icke till figuren; hvilken desutan faller mig så mystisk, at jag på LE MOYNES nyfsnåmda maner skulle kunna säga, at jag finner intet ljus i denna stjernan. Af nästan lika beskaffenhet är en Devise, som BOUHOURS anført ur THESAURO. *Guld i en dägel i ugnen*: DOMINE PROBASTI ME. Där öfverskriften lyder allenast såsom en Gudelig utlåtelse af någon vis person. I en annan talar figuren, som föreställer *En Amarant i vatnet*: AT LACRYMIS MEA VITA VIRET. Hvilka ord THESAURO sjelf säger ingalunda vara lämplige, ty det är ofant at guldet talar med Gud, äfven som at Amaranten gråter.

§. 7.

Innan jag sluter detta Capitlet, får jag tillägga en anmärkning, huru som Deviser af denna första enskylda Classen, kunna blifva af den andra allmänna, när de vändas ifrån den person de afbildat, eller den

den särskildta händelsen de föreställa, in på något ämne i allmänhet, som syftar på någon undervisning och lärdom. Till exempel den omnämnda Konung LUDVIC XII. Devise, Et Pinn-Svin: *Eminus & Cominus*, blir af PICINELLI låmpad på en förtalare, som kastar sina skott lika på närvarande och frånvarande. Så är N. 90 i vår Samling, efter BOUHOURS berättelse, uptänkt för et lärdt Fruntimmer i Paris, som var mycket sjuklig, med hvilken skulle betecknas hennes kropps svaghet och hennes finnes styrka. N. 104 i Samlingen är en gammal Devise, som togs up och brukades här i Sverige vid något tillfälle i Konung CARL XI. tid, till samme Konungs evärdeliga åreminne. N. 121 är brukad på en Medalje vid Konung CARL XII. död. N. 114 är upfunnen öfver en olycklig Poët i Frankrike, som för någon otidig Satyrisk qvickhet blef satt i fångelse. Öfverskriften är där på Italienska: DE MI CANTO MI CARCEL. Äfvenså N:o 36 i Samlingen, hvilken Devise BOUHOURS säger vara uptänkt till at bemärka Cardinalen DE RETZ lefnad, under den tiden han var i olycka. Öfverskriften lyder där: LATUIT NON DEFUIT ORBI, hvilket sista ord jag tyckt kunna vara bårta, utan at meningen förloras, efter som det är endast för verlden som Månen lyser, nämligen at anse såsom Måne och jordens Drabant.

CAP. III.

OM

DEVISER AF ALLMÄNNA CLASSEN.

§. I.

Vi hörde äfvanföre vid delningen af vårt ämne, huru Deviser af denna Classen äro uptänkte till någon undervisning och lärdom. När sådane Deviser eljest äro till alla delar riktige, skiljas de icke genom ämnet, utan genom formen ifrån Emblemer, som vi sedermera få omtala. Hvilket BOUHOURS säger besynnerligen bestå däri, at bägge desse slags Sinnebilder icke hafva afseende på särskildta personer. LE MOYNE uphöjer mycket detta påfundet, at genom Deviser föreställa Moraliska och Politiska lärdomar. „Man kunde, säger han, aldrig hitta på „kårtare och kraftigare sätt at undervisa. Hela Phi- „losophien med sina distinctioner, divisioner, fyllo- „gifmer, artiklar, paragrapher, blir et stenigt och „törnigt land emot detta. Man går lång väg, kom- „mer ovifst fram och blir trött. Men på Devisers „vägen kommer man i et ögnablick fort, med nöje „och liksom med lek. Denna är just Hof-Philoso- „phien, och gör en afsky för alt som smakar af Sko- „lan. Deviser äro böcker för de stora och förnåma, „som sasa för en Supplique af fyra rader, och anse „två blad papper som stora berg. Har man kunnat „hitta på at låra dem Historien genom Medaljer, „hvarföre skulle man icke kunna låra dem Moralen „och Politican genom Deviser; där det på et så litet „rum är mera at låra, än i många Tyska Folianter?

BOU-

BOUHOURS talar hârom mera utförligen: „Den-
na vetenskapen har tusende faker som upväcka folks“
upmärksamhet, men har ingen ting som förorsakar“
en ledsna, som man får kännas vid i de andra.“
Hvar vetenskap har sit särskildta ämne at hålla sig“
vid. Physican betracktar naturen och des kroppar.“
Astronomien beskådar stjernorna; Historien har at“
göra med märkliga händelser i verlden: De hafva“
hvar och en sina gränstor, som de icke öfverskrida.“
Imedlertid huru inskränkte de äro, så blir det lik.“
vål långt at lära dem, och vårt lif är kårt nog för“
till at lära väl en enda. Det värsta är, at man ändå“
icke lärer dem utan mycken möda. Där äro många“
svårigheter at öfvervinna äfven i de lättaste vetenska-“
per: början är alltid besvärlig, och om fruckten är“
ljuslig, är likvål roten bitter.“

Devisen har ingen ting af alt detta; i stället för“
at vara inskränkt, som de andre, så har han nästan“
en oändlig vidd. Alla Vetenskapers och alla Kon-“
sters ämnen höra på visst sätt honom till, äfven som“
alle gode Auctorerers verk. Likvål är denna Vet-“
skapen kårt, efter som den griper straxt till ända-“
målet af fakerna. Hon väljer det som är måst fäll-“
synt i naturen, måst artigst i konster, måst märkvär-“
digt i Historien, och måst utvaldt hos Auctorer.“

Alt hvad som går in i Devisen, bidrager full-“
komligen at göra detta filosofherings sättet ange-“
nämt. Figurerna förnöja synen genom sin omskift-“
lighet, och genom sin vackerhet. Orden förlusta“
öronen genom sit ljusliga ljud, och föda förståndet“
med deras sinnrikhet. Devise-konsten lånar Måle-“
riets skönhet och Pœsiens ljuslighet, för till at lå“

„myc.

„mycket mera behaga, och at på få mycket angenå-
 „mare fått undervisa. Om någon har sagt, at mål-
 „ningar äro de olårdas böcker, få kunna de målnin-
 „gar vi omtale vara de lårdas böcker; jag menar få-
 „dane lärda, som Skolan icke bärtskämt, utan de
 „som blifvit artige genom förfarenhet och umgänge i
 „verlden.

BOUHOURS tillägger ännu slutligen: „Om jag ha-
 „de at undervisa en ung Prints, få ville jag göra det
 „genom Deviser. Jag skulle låta måla alla Deviser,
 „som Printsar burit, eller som för dem vid hvarje-
 „handa tilfällen blifvit gjorde. Därtill skulle jag låg-
 „ga Deviser af stora och berömliga Män, icke alle-
 „naft för till at låra honom känna dem alla, utan än-
 „nu mera till at upmuntra honom till dygd genom de-
 „ras exempel. Jag skulle upföka eller uptänka Devi-
 „ser öfver alla en Regents plickter emot sig sjelf och
 „sina underfåtare. Igenom de ena och de andra
 „skulle min Prints lätt och med nöje låra, icke alle-
 „naft Moralen och Politican, utan ännu därtill Histo-
 „rien om Hjeltar och deras bedrifter, få väl som
 „Natural - Historien.

§. 2.

Vid upfinnande af Deviser gör LE MOYNE ännu
 några anmärkingar, som höra till vår afhandling.
 Han fråger: „Snilles qvickhet bör regera i alla De-
 „viser, och hvarföre icke där, få väl som i Poë-
 „sier, Orationer, Fabler och dylikt: Devisen får
 „dåraf sin liflighet och styrka. Men som en sådan
 „Snilles qvickhet icke finnes hos alla, få böra icke
 „heller alle befatta sig med at göra Deviser. Huru
 fall-

fällsynt denna naturs-gåfvan är, få är det likväl“ mera fällsynt, at dåraf finna en rätt värkan i Devi-“ fers upfinnande. Därföre ser man ock, huru må-“ ftadelen grundas på en tygelfri phantafie.“

Somlige påstå, at Deviser böra vara enigmati-“ fke och inbundne, få at de icke förftås af gemene man, hvarigenom de skulle liksom vanhedras, eme-“ dan de äro upfundne at brukas af förnämt folk: hvil-“ ken mening äfven THESAURO och BOUHOURS synas bifalla. Men LE MOYNE påstår med skäl, at de bö-“ ra vara klare och begriplige, det måsta som ske kan. Hvarföre, säger han, skola de fly dagen? Intet ljus“ skadar en skönhet; det är hennes heder at blifva“ fedd, och hon har ingen större fiende än mörkret.“ De må icke likna sken-årbara Flickor, som vilja gö-“ ra sin skönhet dyr genom täckelse af tåta hufvor.“ Nog af at dessa hafva dem genomskinlige,“ på fått som vi annorstädes hört i en liknelse passä sig med Metaphorans natur *). „Man behöfver icke, säger“ LE MOYNE vidare, hafva den omsorgen, at svepa“ dem in i mörker; ty förståndet hos gemene man är“ icke nog uplyft at alltid finna grunden och tillämp-“ ningen af en Devise. Det som vårre är, man sak-“ nar ofta nog förstånd därtill hos de förnäma.” Me-“ delvågen torde i detta, som i alt annat vara den bästa, få at Deviser icke alt för mycket blottstålla sin mening och betydning, hvarigenom de förlora sit be-“ hag af sinnrikhet; icke heller göra den alt för inbun-“ den och mörk, hvarigenom de aldeles icke, eller med mycket befvär kunna förftås.

Af

*) Samtal om Tankar i Vitterh. Arb.

Af vissa faker i naturen bör man aldrig taga någon Hieroglyphisk betydning, det är en sådan, som beror på en Auctors godtycke: ty sådant blir för andra obegripligt, och desutan uppkommer däraf något vanskapligt, när den påfatte betydningen är onaturlig och orimlig. Vi få vidare här om handla i nästa Capitlet öfver den andra reglan. Här förut torde et exempel af LE MOYNE tjena till uplysning. Et snille i Frankrike ville visa sin qvickhet med en Devise, när Fransoerna segrade öfver Engelsmännerna vid Isle de Rhé. Han förestälde *En röd Ros, som böjde sig ned undan en stor Lilja*, med öfverskrift: VICTA PUDORE RUBET. Han ville beteckna, at England öfvervunnit af Frankrike, skulle blygas öfver sit nederlag, på samma sätt som Rosen öfvervunnen af Liljan. LE MOYNE förkastar med skål denna Devisen, där det falska lyser på alla sidor. Han säger, Rosens och Liljans strid är icke bekant af Natural-Historien eller af Fablen. Huru är det likmätigt rofors natur at blygas? Hvar voro de hvita Engelska Rosorna, som icke rodnade för Liljan? Hela betydningen berodde således på upfinnarens oregelbundna phantasia, och i stället för en sanfärdig, blef af denna liknelsen icke annat än en chimerisk seger af Frankrike öfver England. At förtiga en ofullkomlighet, som LE MOYNE icke anmärkt, at Rosens rodnad måste med färgor afmålas; hvilket är emot Devisers art, som vi sedan få höra. Af detta exemplet kan slutas, huru hvar fak i naturen bör i någon liknelse, och följacktligen i en Devise, hafva betydning efter des egna och egentliga egenskaper.

§. 3.

De ämnen som gå in i Deviser af denna allmänna Clässen, äro i nästföregående första paragraphen omtalte. Det gifves ingen ting, säger BOUHOURS, som man icke lyckligen kan uttrycka i en Devise, när man någorlunda med upmärksamhet studerat på naturen, där Himmel och Jord meddela naturliga bilder at föreställa de besynnerligaste saker och händelser.

De Franske Jesuiter följa mera sit ämbetes drift än sit förnuft, då de i Deviser äfven vilja innefatta Theologiska ämnen. Jag har af detta slaget hos dem sedt fastliga orimligheter öfver de viktigaste tronens hemligheter. Det stöter mera på ogudacktighet, at genom en hop materiella och tjocka liknelser vilja för vår syn ställa sådana obegripligheter, som vi knappast med trons ögon kunne fatta. Utom dessa hemligheter, går det föga bättre till när de skola handtera andra Religions stycken. Till exempel; Församlingen skulle väl kunna afbildas med *Et Skepp, som kastas i vågorna*, men Fader LE MOYNE sätter öfver denna bilden en sådan öfverskrift: META UNICA CHRISTUS. Man behöfver icke mycken eftertanke, till at finna, huru aldeles intet desse orden passa sig till bilden af Skeppet. Han sätter ännu öfver samma bild och i samma mening: NESCIT COMMERCIA MUNDI, hvilket är en uppenbar ofanning i afseende på bilden; ty med Skepp brukar man fara omkring at handla i verlden. Hos oss har denna bilden lyckligare blifvit brukad vid Jubel-Festen 1693. till åminnelse af Upsala Mötet, i en Devise, som finnes under N. 53. i vår Samling införd. Fader BOUHOURS har intet bättre lycka i dessa äm-

nen. Till exempel, han vill föreställa huru Guds kannedom är en verkan af nåden, och vill beteckna det genom bild af *Solen*, med öfverskrift: NI ASPICIAT NON ASPICITUR. Detta låter höra sig om Solen, men huru kan det lämpas til Gud, på hvilken vi böre hafva våra ögon stälde, ehuru han, i liknelse-vis at tala, någon gång skulle hafva sit nådes ansikte ifrån oss vändt? Äfvenså vill han bemärka, huru lidande bevarar Sjålen i sin renhet, och föreställer *En Perla i sit skal*, med öfverskrift: ME DURATUENTUR. Här blir ju meningen tvårt emot det som påsyftas; ty det är efter orden det hårda skalet, som bevarar Perlan ifrån något lidande, och blir alltså i tillämpningen icke något hårdt lidande, utan något som bevarar Sjålen ifrån lidande, hvarigenom hon skulle i sin renhet, äfven som Perlan i sin, bibehållas. Flere exempel af sådana orimligheter torde mera misshaga än förnöja Läsaren. Vi vilje alltså lemna dem til gemena hopens ögneluft i öfversättning af Tyska Betræktelse-böcker, där de liksom hafva sit rätta hemvist. För min del tillstår jag, at det snarare oroar och förargar mig, när jag i väckra kopparstycken får se på det ena stället *En Sjål med et rep kring halsen, och Christi bild up i skyn, som håller i andra ändan af repet*, med öfverskrift på Latin: TRAHE ME POST TE. På et annat ställe finner jag Samvetet föreståldt under bild af *En tjock Sål-låders hud uphängd på väggen, där Djefvulen står med en trefsnärtig Karbas och piskar på*, med öfverskrift på Tyska: SCHLAG ZU MIT ERNST DENN DAS THUT SEHR GUTH. Ibland mångfaldiga flera af lika art, har WEIDLING en föreställning

ning af Christi Graf, som han fåger et spitsfundigt hufvud uptånt. *En tom Musfla öppen, så at den frucktbare daggen får falla där in*, med öfverskrift: TANTUM IN IEIUNA. Hvilken Devise jag måste lemna till den skarpsinniga Låfaren at sjelf utgrunda.

Satyran sade vi vara aldeles bannlyft ur Deviser af enskylda Classen; men i denna kan hon få rum, när hon är fri ifrån all smådande bitterhet och ifrån allt som kan dragas at blifva lämpligt till vissa personer. Då kunna Satyriske Deviser, äfven så väl som andre, blifva tjenlige till undervisning och lärdom, med den skillnad, at desse göra det tillika på ett artigt och förlustande sätt. Till exempel N. 54 i vår Samling, eller en annan hos BOUHOURS öfver någon som brukar taga mutor: *En Vigtskål*, som nedtynges åt ena sidan; PIEGA UNDE PIU RECIEVE. *Jag lutar åt den sidan där jag får måst*. Vi hafve annorstådes hört *) huru hvarjehanda Vitterhets stycken vinna behag, när däri undertiden blandas något artigt och roligt, dock at sådant icke öfverskrider allt mått och löper af till skrattlöje. Hvarföre må då icke Devisen någon gång få taga sig denna friheten? BOUHOURS kan icke fördraga LE MOYNES strånghet, at ur Devisen förjaga allt skämt. Han påstår at desse stycken väl kunna få låf at bidraga till människornas upmuntran och nöje, så väl som till deras undervisning och lärdom. För honom har THESAURO varit af samma mening, hvilken äfven häröfver anförer några exempel, som jag dock tviflar på, om de kunna roa Låfaren.

*) Se Samtal om Tankar i Vitterh. Arb.

faren. LA BRUYERE påminner huru en som vill skåmta, bör åga en rik och ymnig grund, för till at kunna liksom skapa något af intet. Om finhet och läckerhet behöfves i skämt vid andra tillfällen, så är den så mycket mera nödig i dessa stycken, där menckliga snillet utöfvar sin högsta kraft, at upfinna det som af vackerhet och sinnrikhet må kunna behaga. Vi torde få lemna sådana försök till de qvickaste snillens styrka, och snarare roa oss i inbillningen däråt, at sådane kunna göras, än at dem som blifvit gjorde.

§. 4.

Vi hörde här framföre Cap. II. §. 1. Definition af Devise, som i enskylt afseende lämpas på personer. När vi nu betrackte det andra slaget af Deviser i allmänt afseende, blifver Definition denne:

Devise i allmänt afseende är en Metaphorisk föreställning, bestående af figur och öfverskrift: hvilka ihopatagne utgöra en lärdom eller undervisning öfver någon sak.

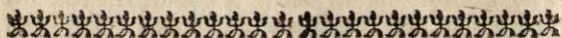
Jag lär icke behöfva för en förståndig Läsare här återtaga, hvad vid Definition af de förra slags Deviser är anfördt, som är nödigt at veta till bägge Definitionernas förklaring. När man tillika gifver akt på hvad här näst förut i första och tredje §. §. af detta Capitlet är handlat, om ämnet och ändamålet af Deviser af allmänna Classen, torde sådant göra fyllest till utredning af denna Definitionen och till bestyrkande af des ricktighet. En påminnelse är allenast at tillägga, som till Deviser af bägge Classerna är lämplig. At man nämligen aldrig

drig bör sträcka liknelsen, som man säger, utom comparisonis tertium, eller det, hvori det som afbildar och det som afbildas, öfverensstämma: hvilket utvifas och fastställles genom öfverskriften. Så är till exempel en liknelse af Solen såsom lysande, en annan liknelse af henne såsom värmande. Annorlunda anses hon såsom upgående, och annorlunda såsom nedgående. I annat afseende tages en Örn såsom et högt och ädelt creatur, såsom Konung för foglarne; i annat afseende såsom rof-fogel. I vår Samling kan man finna, huru bilden af et Urverk tages i en mening under N. 80, och i en annan mening under N. 91. Och så vidare i alla andra figurer, där den ena egenskapen icke bör blandas ihop med den andra, utan i sin metaphoriska mening tagas särskildt efter tillämpningen af öfverskriften.

§. 5.

På samma sätt som Deviser af enskylta Classen kunna vändas i allmänt afseende till någon undervisning; så kunna äfven allmänna Deviser blifva lämplige till vissa personer. Så skulle till exempel Devisen N. 49 i vår Samling, kunna af Svenska Vitterhets Academien lämpas in på Hennes Majestät vår Allernådigsta Drottning. Och lika som jag tror, det sanningen sjelf skulle försvara, om någon lämpade Devisen N. 89 in på framl. Commercie-Rådet POLHEM, eller på framl. Vetensk. Acad. Secreteraren ELVIUS; så är jag lika försåkrad, at sjelfva afvunden skulle medgifva lämpligheten af Devisen N. 104 in på framl. Öfver-Hof-Intendenten Baron HÄRLEMAN, eller på framl. Profess. AND. CELSIUS.

Hvad för öfrigt angår den i Kopparstick härvid fogade Samlingen, så hörer den hel och hållen till Sinnebilder af allmänna Classen. Ändamålet har därmed varit, at för mina Läsare framställa vackra och riktiga exempel öfver hvad de i Afhandlingen sedt om Sinnebilder föreskrivas; men tillika at meddela vårt allmänna en hop nyttiga lärdomar i Moral och Politica. De äro utfökte ibland tusendtals sådana Stycken; ock ehuru det icke anstår mig at tala om mitt val, så kan jag likväl betyga, at om i denna Samlingen någon finnes, som icke vinner Läsarens tycke och bifall, så torde han fast hellre kunna sakna dem, som jag förbigådt i alla de Samlingar jag fådt om händer. För min egen del har jag tyckt mig finna mera ro och nöje i sådana allmänna Sinnebilder, än i Italienarnes finesta *Luchetti*, eller en Spansk Måne, till at utmärka *Diana*, Cavaljerens Käreftas namn. De som mera tycka om slika besynnerliga Konststycken kunna förnöja sin smak i Italienska *Symboliska Verlden*, Tyska *Emblematiska Skattkammaren*, eller andra dylika tjocka Samlingar.

CAPITEL IV.

OM FIGUREN I DEVISER.

Sedan vi handlat om Devisers art och egenskaper, efter deras fördelning i enskylt och allmänt affeende, komme vi nu närmare at betrackta de delar, hvaraf en Devise består. Härvid äro åtskillige regler

lor at ackta, som äro stadgade i et allmänt veder-tagit bruk, och detta grundadt i sjelfva funda för-nuftet och naturen af faken som vi omtale. Sam-ma regler tåla ingen undantagning eller inskränk-ning: de acktas noga af hvar och en som är up-märksam på råttheten och vackerheten af fina tanke-bilder, och icke tycker om at skapa misfoster, i stället för at göra Deviser. Vi behöfve icke här trötta oss med utförliga bevis af reglornas ricktig-het; ty äfven som hufvudsakliga egenskapen af des-se Vitterhets stycken är, at på et kårt och öfverty-gande sätt framställa sin mening, som af klokt folk begripes utan vidlöftig filosofhering och utförliga bevis; på samma sätt kunna de i Devise-konsten fattade och faststälte regler bäst uplysas och bestyr-kas genom anförande af exempel. Och har jag för-denskull helst utvalt at följa denna methoden till be-visande af de antagna reglors ricktighet.

Vi betrackte först Devisers Figur, hvarom föl-jande regler äro at märka.

I. Reglan. Figuren bör vara lämplig till det som skall afbildas.

I afseende på Deviser af enskylda Classen, up-lyses denna reglan genom det som tillförene Cap. II. i §. 4. är talt, huru figuren bör hafva en noga öf-verensstämmelse med personen. Hvilket äfven gäl-ler, när Devisen i allmänt afseende syftar på någon lärdom och undervisning. Ty icke kan till exem-pel figuren af en Orm afbildas högfården, eller bil-den af en Påfogel föreställa ödmjukheten. Saken är

få klar, at de Deviser, som håri fela, kunna icke annat än stöta emot för en som aldrig få litet vill bruka et fundt förnuft.

2. *Reg. Figuren bör icke föreställa något, som är oanständigt för blygsamma ögon: icke heller så löjligt, at det upväcker skratt.*

Om inga nedriga och gemena tankar böra få rum i böcker, som dock af få låsas; få bör mycket mindre gemena bilder synas i Deviser, som äro för hela allmänhetens ögon utstälde, och skådas i synnerhet på förnåma och höga ställen, såsom i Kunga-hus och Palatser, eller vid solenna tillfällen. Och aldraminst kan sådant fördragas i de Deviser, som hafva till ämne någon undervisning i Moral och Politica. Men de figurer som äro orimligt löjelige förvisar LE MOYNE till gemena hopen at brukas på krog-skyltar; ty Devisen bör hafva något stort och ädelt, eller åtminstone något vackert och artigt, på fått som vi nys hört.

3. *Reg. Figuren bör i sig åga sanning eller sannings likhet.*

I Devisen bör icke föreställas några phantastiska bilder, som åga ingen grund i naturen eller i konsten, utan äro alster af en yrande inbillning. De måste åga sanning, eller åtminstone sannings-likhet, som grundar sig på en allmänt antagen mening. Hvad som går här utom, är vanskapligt och oformligt; ty ingen likhet gifves emellan sant och falskt, emellan naturligt och phantastiskt, emellan det som kan begripas och det som icke kan begripas.

pas. Sådane Deviser hafve vi hört omtalas i §. 2. C. III. och hörer äfven hit Hertigens af Burgund *Vingade Hjort*, som förut är omnämnd. *En brinnande hand ur skyn, som förjagar myggor; Et flygande Lejon*, äro af samma slag. *En half-bock och half-fisk*, med öfverskrift: FIDEM FATI VIRTUTE SEQUEMUR, är en obegriplig Devise. *En Konglig Spira full med ögon* och till öfverskrift: HIS PRÆVIDE ET PROVIDE, föreställer någon allsmäktighet hos upfinnaren, som utan at rifva dem ur någon kropp, kunnat skapa en hop ögon och sätta dem i en Spira. Det låter något underligt och onaturligt at föreställa *En Skylpadda med segel*, efter som man svårligen får något fotfäste för masten; men det är hulpit därmed, at det måste blåsa något, och Skylpaddan håller det ena tåget med munnen, och det andra med foten. Desutan skall öfverskriften hjälpa altsammans: FESTINA LENTE, likfom hon nu går långsamt med fötterna, men fort med seglet. Tycker min Läsare detta icke är phantastiskt, så kan han få et annat. Man har en Devise, som säges vara Kejsar VESPASIANI; där föreställes *En Delphin lindad omkring et Ankare*, med samma öfverskrift. I den förra kunde likväl Skylpaddan komma långsamt fort, men huru skall det gå med Delphin, när Ankaret fattat grund? Följer han åter med när Ankaret kastas ut, så har jag hört sägas det går icke långsamt fort. Utom des är emot all sanning, at en Delphin skulle vara lindad omkring et Ankare. Detta sinnrika *Festina lente* har mycket behagat, så at åtskillige velat ändtligen bruka det i Devise. Men ingen har kommit därmed värre ut, än den som före-

stälde *En Stod eller Pelare*, med denna samma öfver-
skriften: ty där är hvarken sanning eller sannings lik-
het, at Stoden nånfin af sig sjelf kommer af släcken.

Dåremot gifvas andra bilder, som väl efter na-
turen falla vanskaplige, men få dock sannings likhet
genom Fabel-Syftemen eller en allmänt antagen och
stadgad mening. Till exempel *En Sphinx, En Cer-
berus, Mercuri Orm-lindade Staf*, och flere dylike;
hvilka i Deviser göra samma tjenst som sannfärdige
bilder, efter som ingen, som är aldrig så litet belå-
fen, kan misstaga sig om deras betydning.

Så bör ock sannings-likheten i äckt tagas af ti-
den; till exempel, huru vore det icke orimligt och
phantastiskt at i en Devise föreställa *Solen och Månen
på en gång förmörkade?* Andre tekn i naturen och
konsten, som icke stå tillhopa och aldrig visa sig på
en gång för våra ögon, böra icke heller visa sig i en
och samma figur. Det blir straxt något vanskapligt,
som icke tales efter naturens lagar, icke heller efter
reglor i konsten, som i allt skickar sig efter naturens
mönster. Man kan icke här taga någon urfäckt af
Poeters Anachronismer; ty de åga i dikten et slikt
sjelfsvåld. Därföre finner man icke, säger LE MOY-
NE, at någon processar emot VIRGILIUS, för det
han giftade ÆNEAS med DIDO. Men i bilder som
sättas för ögonen, och skola hafva en sanfärdig be-
tydning, går det icke an. Det blir ännu galnare,
när en och samma kropp föreställes på et sätt, som ic-
ke kommer öfverens med tiden. Till exempel, at be-
teckna huru en CammarHerre var tillstådes när Ko-
nungen stod up och när han lade sig, tog han till De-
vise *En Stjerna midt emellan Solen upgående på ens
sidan*

sidan och nedgående på den andra, med öfverskrift: CUM SURGIT ET OCCIDIT ADSUM. Hvilken figur LE MOYNE såsom ofann förkastar, ehuru orden låta väl och ricktigt.

4. *Reg. Figuren bör ej kunna dragas i stridig mening emot den man påsyftar; icke heller gifva anledning till ivillig uttydning.*

I Deviser af enskylda Classen hafve vi hört, huru bilder af djur, som icke äro bekante af andra, än onda egenskaper, icke kunna brukas. Ty antingen äro de vanhederlige och stridande emot det som påsyftas, eller åtminstone gifva de anledning till ivillig uttydning. *Ormens figur* kan efter BOUHOURS mening tålas, emedan den ifrån äldsta Egyptiernas tider varit antagen och ännu ibland andra folkslag kännas såsom en bild af försicktighet; hvilken betydning äfven af Skriften i en liknelse bestyrkes: hvarföre man icke må undra sig öfver, at denne figuren i Sinnebilder blir synlig. Men det händer desutan, at bilder, som icke hafva något ondt, icke just heller något gement och nedrigt, kunna ändå gifva anledning till elak uttydning när de icke med varsamhet väljas. Till exempel *Hercules i vaggan*, med öfverskrift: HINC LABOR ET VIRTUS, hvaraf man tyckes snarare kunna draga någon ofördelactig, än någon god tillämpning för en person. Utom det at svårt vill vara, at skilja en Hercules ifrån andra barn i vaggan. *En Kvinna, som mördar sig sjelf med en dolk*, och till öfverskrift: FAMAM SERVARE MEMENTO, tyckes aldrig kunna hafva någon god betydning. BOUHOURS gillar en Devise för Printsen i Frankrike, såsom

som till alla delar ricktig. *Månen*, med öfverskrift: CRESCIT UT ASPICITUR; men tillämpningen af inbördes affeende emellan Printsén och Konungen, hjälper intet, at ju Devisen är underkastad ilvillig uttydning. THESAURO berättar huru en ville beteckna, det han vore lika bögd at välja Landtbolesnaden eller at blifva Präst, och förestälde *En Ox emellan et Altare och en Plog*, med öfverskrift: AD UTRUMQUE PARATUS. Hvilket THESAURO fructar före hafva samma mening, som om han sagt: *Jag är et Nöt*. Samme Auctor vill icke heller tåla de bilder, som väl äro i sig sjelfva vackra och ädla, men hafva fula namn, eller sådane namn, som kunna gifva anledning till elak tillämpning.

Hvad skall man säga om fastiga och förskräckliga bilder af onda andar, spöken, furier och dylikt, hvaraf Spaniorerna i synnerhet sig i Deviser betjena? Ehuru våre Måstare tyckas tåla dem, så tror jag ändå man med fåkerhet kan säga, at af sådana bilder aldrig kan blifva någon god tillämpning, och at de fördenskull med skäl må förkastas ur Deviser. Hela verlden innefattar så vackra faker, at vi icke för nöd skull behöfve gripa till slika styggelser. Det är en annan sak med förskräckliga Deviser, som vid vissa tillfällen kunna fördragas, när personen som bär en sådan, är förfölgd, eller i förtret och förtvistan, och så vidare. Där kunna fastige bilder af annat slag finna rum, till ex. *Et Medusæ hufvud*, *En Drake*, *En Hydra*, och andre dylike, som med förnuftig urskillning böra utväljas.

Det som vid denna reglan om onda och skadliga djurs bilder sagt är, har egentligen sit affeende på
Devi-

Deviser af enskylta Classen, ty i den allmänna förhåller sig saken annorledes. Där kunna äfven bilder af sådana djur antagas, till at utmärka onda människors vanart, och i så måtto af det onda hämtas undervisning och påminnelse till det som godt är.

5. Reg. *Figuren bör hafva en verklig kropp, som gifves i naturen eller konsten.*

Så antager Devisen alt hvad som kommer för våra ögon i verlden. Sjelfva himlen lånar hit sina lysande bilder. Naturen meddelar kroppar ut alla tres rikens. Konsten framställer sina verk och sina Instrumenter, om hvilka BOUHOURS sig yttrar: „At ånskönt desse slags ting icke äro naturlige, at taga“ detta ordet i sin egentliga bemärkelse, så hafva de“ likväl väfendtlige och sannfärdige egenskaper, som“ kunna tjena till grund för liknelser och jämförelser.“

Men Devisen går ännu längre, och antager något som icke är verkligt, utan blifvit sådant genom Dickten eller en allmänt antagen mening. Till exempel *Sirener, Satyrer, Örnen med ljungeld, Phoenix, Salamandra*, och dylika. Hwadän kommer, at också en hop diktade vidunder finna rum i Deviser. Till exempel de som tagas af Constellationer eller befynerligen af Djur-kretsen. BOUHOURS anförer, at när Konung LUDVIC XIII. tucktat de uproriska, blef en Devise gjord, som förestälde *Solen emellan Skorpion och Lejonet*, med öfverskrift: NEC MONSTRA MORANTUR. Men jag kan icke finna igen riktiga tillämpningen af denna Devisen. Ty om Hugonotterna voro *monstra* som icke hindrade Konungens framgång, så äro Skorpion och Lejonet

på himlen icke någre monstra i affeende på Solen, icke heller kunna de efter Skaparens ordning göra något hinder i Solens gång.

Vi hafve förut hört orfakerna, hvarföre menniskans kropps bild icke kan antagas i Deviser, som hafva ferskildt affeende på vissa personer, men at den kan tålas i Deviser som syfta på vissa verk och händelser: med hvilka sednare äfven Deviser af allmänna Classen äro af lika beskaffenhet. De antaga mennisko-bilder, som kunna meddela någon liknelse till undervisning för mennisko-släktet i gemen. Till exempel N. 46 och N. 47 i Samlingen, där bilden har en riktig liknelse at lämpas på andra menniskor. Äfvenså har jag till exempel velat försöka at uptänka, huru man af de bekanta Epiöteti sinnrika ord: *Sustine & abstine*, skulle kunna formera en Devise, och har för det förra ordet föreställt *En Menniska, som bär en tung börda*, med öfverskrift: SUSTINE; och för det andra, *En Menniska som vill fatta en Ros, som sitter långt in i en taggig Törnbuske*, med öfverskrift: ABSTINE. I hvilka bägge bilder en liknelse gifves för tillämpning till mennisko-släktet i gemen. Däremot när mennisko-bilden icke är den hufvudsakliga delen som utgör liknelsen, så förkastas den aldeles ur Deviser. Till exempel, någon har velat med figuren af *Eldstål och Flinta* beteckna, huru snilletts kraft framvisar sig genom arbete, och af dessa verktyg fatt et i hvardera handen på en mennisko-bild. Härigenom förvillas åskådarens upmärksamhet, då han icke genast kan förstå, antingen han skal hålla sig till affeende emellan menniskan och verktygen, eller till affeende emellan bägge verktygen, som likväl här äro huf-

hufvudbilderna, som skola utgöra meningen af Devisen. Jag har sedt en annan vilja undvika denna olägenheten på det sättet, at han satt Eldstålet upprätt på ånda på marken, och Flintan däröfver sväfvande i luften: hvilket åter stöter emot all fanning och fannings-likhet. Till at afhjelpa sådana oformligheter, har man upfunnit, och nu mera genom allmänt stadgad bruk antagit, at föreställa *En Mennisko-hand ur skyn*, hvilken figur icke kan förvilla åskådaren, så vida den allenast anses såsom hjelpe-medel at föreställa bilder, som icke hafva något stöd af sig sjelfva. En sådan *Hand* visar sig alltid ur en sky, till at därmed undvika obehagligheten af stympade bilder, som vi sedan få omtala. BOUHOURS synes väl med skäl påstå, at affeendet emellan en mennisko-bild och en menniska icke kan vara metaphoriskt, aldenstund Metaphorans natur är, at leda förståndet ifrån en främmande bild in på en egentlig; där likväl två menniskor äro af enahanda art och egenskaper. Men af de exempel, som här äro anförde, tyckes kunna slutas, at denna strångheten icke må så noga acktas, när eljest en riktig liknelse gifves emellan den som afbildar, och den som skall afbildas. Samme Auctör vill sjelf förkasta en i detta fallet felactig Devise, som blef gjord för Konung PHILIP II, då Kejsar CARL V. affagt sig Riks-styrelsen. Där föreställdes *Hercules som bär up himlen*, med öfverskrift: UT QUIESCANT ATLAS. Men jag tycker det vore skada, om denna förträffliga Devisen skulle icke dåga. Jag ville fast hellre upoffra en annan ur *Devises Choies*, där *En Menniska* föreställes, som omfattar et

moln,

molu, med öfverskrift: NIHIL FICTA IUVA-
BUNT; så framt man icke med mennisko-bilden
ville förstå uppfinnaren, och taga meningen af öfver-
skriften om själfva Devisen.

Måstare i Konsten förkasta med skäl alla stym-
pade mennisko-lemmar ur Devisen. De äro ohyg-
lige at se på, och kunna icke upväcka några angenå-
ma tankar. Jag visste intet hvar jag skulle göra af ö-
gonen, när jag hos en Italienare fick se *Et par men-
nisko ben afbuggne et godt stycke åfvan för knäna:*
hos en Fransos *Et Öra*, eller *En Tunga svåfvande
emellan himmel och jord:* hos en Spanior *En afbug-
gen Hand*, eller ännu värre, *En afbuggen Hand
med et öga uti*, *likaledes svåfvande i luftren;* men
då blef jag förskräckt, när jag hos DE BORJA fick
se *En hög med Hjertan under en Qvarnsten liggan-
de på marken:* och ehuru den Theologiska öfver-
skriften CONTRITA PLACEBUNT, skulle hjälpa
mina tankar, kunde jag ändå intet bota min afky
för denna otäcka och tillika orimliga Devisen. Ty-
skarne leka mycket med *Hjertan* som de rifvit ur
kroppen. Ibland lägga de hjertat på elden at stekas
på et Altare; ibland är Hjertat et Vesuvius och kastar
eldflammar; ån står det stilla på marken, ån flyger
det i luften med vingar: rätt som jag ser två hjertan
ihopbundna med en kedja, så får jag se et annat helt
allena högt up på en Pelare. Augsburgske Samlaren
af *Devises Choïfies*, har oändliga många sådana galen-
skaper; men intet har roat mig, utom en Devise,
där *Cupido kommer ut genom dören ur et Hjerta
med håge och pilar, och skjuter åt et annat Hjerta,*
med öfverskrift: TE TANGERE VOLO. Hvilken
Devi-

Devise tillika just dâri år felacktig, at den icke annat kan ån upväcka skrattlöje. Men någon undantagning torde likväl finna rum i anseende till figuren af *Et Hjerta* i en Sinnebild, som icke år Devise eller Emblem. Våra ögon åro så vane vid, at se Hjertats bild allena för sig sjelf, at den väl kan tålas når den visar sig i et skick som icke stöter synen. Så hafve vi et artigt exempel i en Svensk Jetton af då varande Hennes Kongl. Höghet Cron-Prinsessan, vid et tilfälle år 1745, där *Et Hjerta synes omgifvit af en Lagerkrants*, med öfverskrift: ALDELES SVENSKT. Men alle andre stympningar, eller utrifningar af mennisko-kroppens lemmar förblifva banlyste ur Devisen. Därföre har man vid *Handens* bruk, som vi nyss omtalte, betäckt henne med en Sky, hvarmed hon sanninglikt skulle anses såsom fästad vid sin kropp: och för den samma orsaken skull, har äfven efter et allmänt gilladt bruk blifvit antagit, at föreställa *Väder* genom *En blåfande Mun* likaledes sig visande ur Skyn.

Vi hörde nyss förut, huru Dickten meddelar artiga figurer åt Devisen, hvilke efter en allmänt antagen och genom bruket stadgad mening anses såsom verkliga och sannfärdige kroppar. För den orsaken kunna äfven Hedningarnes *Gudar* och *Gudinnor* finna rum i Deviser, äfven i dem af enskylda Classen, som hafva affeende på vissa ferskildta personer, där vi sagt mennisko-bilden vara utesluten. De förre åro där främmande bilder, som bibringa en metaphorisk likhet, som icke finnes emellan en menniska och en annan menniska eller visf ferskildt person. Af dem tagas höga och ådla egenskaper, som passa sig för sto-

ra personer. *Jupiters* makt och öfvervälde i Olympen liknar fullkomligen en stor Konungs eller Kejsares välde öfver andra finarre Regenter. *Mars* afbildar en Hjelte: *Minerva* en vis och lård Regentinna: *En Hercules* föreställer kraft och styrka under Regerings-bördan, som vi såge i Konung PHILIP II. Devise. Men här är lika nödigt, som i andra Vitterhets stycken, at man i föreställningen icke går utom den bekanta Fabel-Systemen, hvarom på annat ställe är påmint *). Äfven som at man icke drager liknelsen utom *Comparisonis tertium*, som vi hörde om bilder i gemen: eller tager figuren af sådana hedniska Gudomligheter, som icke äro bekante för andre än onda och nedriga egenskaper. På samma sätt tjena till exempel bilden af *Råttådigheten*, eller *Lycans bild*, till liknelse i en Devise, och ingen kan där af förvillas; ty hvilken qvinna ser man med tillbundna ögon, som *Råttådigheten*, eller på et Klot stående, som *Lyckan*? Hvem är aldrig så litet hemma i Devise-konsten, som misstager sig på bilden af *En Man med en stor kruk vid sidan*, där vatn utrinnet, till at beteckna en stor Ström; eller af *En Qvinna med en mindre kruk*, till at betyda en liten Ström? Sådane liknelser tålas icke allenast, utan de behaga äfven i Poësin: hvarföre icke i Devisen? I afseende på detta sker äfven at de Hedniske Gudomligheters tekn eller vapn äro lämplige i Deviser, såsom *Jupiters Ljungande Örn*, *Mercurii Staf*, *Apollo's Harpa* och dylikt mera; då de betraktas antingen efter sit väsende och egenskaper, som de hafva i Fabel-Systemen, eller i det afseende, som Målare och Bildthuggare plåga dem föreställa och allmänt bekant är.

Och

*) *Samtal om Tankar i Vitterh. Arb.*

Och hvaraf exempel ses under N. 75. 88. och 113. i vår Samling. Med Tyskarnes finå *Änglar* eller *Genier* är annan beskaffenhet: De kunna aldrig meddela någon metaphorisk föreställning, utan fattas i Deviser för ro skull, eller när uppfinnaren icke förstår betjena sig af hjelpe-medlet af *Handen ur Skyn*, för bilder som icke hafva stöd af sig sjelfva. Det är en annan sak, när action, som skall föreställas, tillkommer rättast *Et Barn*, så at en fullvuxen människas bild icke kan användas, och *Handen ur Skyn* icke heller är därtill lämplig: då visar figuren et Barn, men icke någon liten Ängel eller Genius. Se exempel i Samlingen N. III.

LE MOYNE uptager den frågan, om förstånds egenskaper eller sinnes passioner, kunna tillågnas o-skälige eller liflöse bilder i en Devise? THESAURO har förut jakat till den frågan, som äfven LE MOYNE och BOUHOURS bifalla. De påminna at sådana egenskaper böra vara allmänt bekante och erkände; till exempel, *Trohet* hos Hunden, *Tapperhet* hos Lejonet, *Tigrens grymhet*: äfvenså liknelse-vis *Liljans kyskhet*, *Flodens raseri*, *Palmträdets kärlek*, och så vidare. Men tradition eller en allmänt antagen mening går ännu längre, och har sådan myndighet, at man äfven i Deviser på god tro antager figurer af djur och plantor under titlar och egenskaper, som de icke hafva annorlunda än på traditions credit. Til exempel, *Svanen sjunger döds-sången*, *Delphin hör gerna Musik*, *Sol-Rosen vänder sig efter Solen*, *Påfoglen skämmes för sina fötter*, *Demanten brister icke under hammaren*, och dylikt mera. Här, säger LE MOYNE, skulle sanningen icke vara så välkom-

„men som ofanningen; och Devifens lagar vilja äfven
 „som Poëfiens, at man i flika fall fätter å fida Hifto-
 „rien för till at följa Fablen.

6. Reg. *Figuren bör vara proportionerad efter rummet, som den skall intaga.*

Det är, Devifan kan icke antaga någon bild, som är antingen för ftor, få at den icke kan utfåttas, eller för liten, få at den icke kan fynas. Till det förra hörer en, som jag i någon Samling fedt nämnas, och förefställer *Et Landtgoods med åker, ång, Djurgård, Fiske-Dam, Trågård &c.* med öfverskrift: DEUS NOBIS HÆC OTIA FECIT. Detta ftrider emot enkelheten af en Devife, som vi fedan få omtala. Men det blir desutan fvårt, om icke omöjligt, at inrymma få mycket i et få litet fält: och blir därföre fnarare åmne för et Skilderi, där defse orden bättre passa fig fåsom en Infcription, ån de åro lämplige till öfverskrift i en Devife. Af lika beskaffenhet är PICINELLIS *Stad utan murar*, med öfverskrift: ADAPERTA RAPINIS. Men här är öfverskriften i vifst afseende lämplig för Devifan, men i annat afseende oricktig. Ty det är falstkt at alla Ståder, som icke åro omgifne med murar, åro öpne för rövverier: åtminstone vilje vi i Stockholm icke kånnas vid den fanningen. En fådan Stad kan hafva Fåftningar i negden, som tillråckligen förfvara honom för alla våldfamma anfall. Devifens fält är icke gjordt, till at inrymma få många bilder; hvilket THESAURO i fynnerhet yrkar, då han påminner ofs om *Skölden*, fåsom Devifers råtta fådernesland, därifrån de leda fit ursprung, hvars rynd icke fanninglikt kan innefatta få många faker.

Man

Man faller åter i en tvårt håremot stridande felaktighet, när man föreställer en så liten bild, at den icke lätt kan synas. Till exempel Spartanens *Fluga* på Skölden, som han mera qvickt än fant enskyllade med det, at han ville gå fienden så när, at Flugan väl skulle synas. I *Devifes Choïfies* skulle jag få se *En Sparf på marken*, eller *En Näcktergal i et tråd*, men jag har omöjligen kunnat se någondera; hvilket är et märkligt fel i bilden, när åskådaren kan bruka ögonen. Det är en annan sak, när sådana små bilder fåttas i en hop, till exempel *En Bifvärm*, *En hop små Foglar*, *En Myrstack*, och dylikt: då tagas de tillsammans i ögnafikte, och utgöra likfom något enkelt helt till at formera figuren i Devisen.

7. Reg. *Bör icke hafva något, som i intet afseende kan liknas vid något annat, och hvar af ej kan blifva en metaphora.*

Denna Reglan utfluter ur Deviser alla Italiensarnes Bilder af Alexandrar och Cesarer. Ty utan bifogad förklaring, är icke görligt at skilja sådana bilder ifrån andra, som åfvanföre Cap. II. §. 5. sagt är. Och desutan blir ingen metaphora ifrån någon särskildt persons afbild till en annan menniska. För den orsaken skull försvinna ock alla Tyska ålskares och ålskarinnors portraiter ur Devisen: och göra icke sin kärliga tjänst annorlunda än på bröst och armar, eller på väggen i målning. BOUHOURS tillägger orsaken, at Portraiter föreställa allenast utvårtens skepnaden och utseendet, men af bilder i Devisen fordrar man några invårtens egenskaper, och någon naturlig art, hvarigenom de kunna förliknas vid menniskor-

na. Jag vet då icke hvarföre BŌUHOURS så juſt velat hafva *Cefars afbild*, eller någon annans, eller LE MOYNE *En Hercules*, till at formera Devifen N. 28. i vår Samling.

I detta afſeende bör man likaledes med varſamhet välja andra bilder, af hvilka ingen metaphora eller likneſe kan hämtas. Till exempel, *En Plog-bil*, med öfverſkrift: SPLENDESCIT IN U-SU. At Plog-bilen igenom nötning blir mera ſkinande, gör ingen ting till des förbättring, eller till uphöjande af des värde: ſåledes kan där af icke tagas någon tillämpning till en perſon, ſom genom arbete gör ſig fullkomligare. Utom detta kan jag för min del icke upfinna någon riktig tillämpning af Plog-bilens ſkinande. Äfvenſå hos PICINELLI, *En Tiger*, med öfverſkrift: A MACULIS DECOR: där jag måſte bekänna min oförmögenhet at utgrunda, hvori Tigrens fläckar kunna göra någon vacker metaphorisk föreſtällning. Om Muſcher i PICINELLIS tid varit bruklige, och han hade velat lämpa denna Devifen in på Italienska Qvinnfolken, ſå hade väl Devifen kanske blifvit riktig: men hos oss vore alt för oförſkämt, at likna våra fromma Muſcherade Fruntimmer vid Tigrar.

8. Reg. *Figuren bör vara vacker och behaglig at ſe på.*

I ſtora ämnen bör den hafva något högt och ädelt; till exempel, Solen för Öfverhets perſoner, Lejon, Örnar, och dylike bilder, ſom i ſitt ſläckte hafva något Kungligt med ſig. Vill man göra en jämförelſe, hvem är ſom kan fördraga, at ſådant ſker

sker vid något, som icke är vackert? Äfven som ädla och vackra tankar behaga de stora och förnåma i tal om dem; så hafva de icke mindre rätt at fordra vackra bilder i Deviser, där de afmålas på et lifligare sätt. Med otjenliga och stygga figurer kan man snarare förnedra än uphöja dem, och dem snarare förtreta än berömma. BOUHOURS påminner, at kroppar i rörelse gifva mera liflighet och behag, än kroppar i hvila: hvilket kommer där af, at alt som är i rörelse tyckes likfom mera upmuntra och förlostta synen. Så är det till exempel en dråplig och till alla delar fullkomlig Devise, som gjordes för Franske Öfver-Tygmåstaren af Artilleriet, DUC DE SULLY, föreställande *Jupiters Örn med Ljungelden*, och till öfverskrift: QUO IUSSA IOVIS. Jag kan intet begripa huru BOUHOURS icke kunde gilla denna Devisen, som har så noga öfverensstämmelse både med dikten och med sanningen. Ty *Jovis* i öfverskriften har affeende på Örnens, efter figuren; men efter Devisens mening på Hertigen, som skulle utföra sin Jupiters, det är, sin Konungs befallningar. Däremot tyckes *Örnens* vackra bild vara nog förnedrad i en Devise hos MENESTRIER, där han föreställes öfver et As, med öfverskrift: UBICUNQUE CADAVER FUERIT STATIM ADEST. Upfinnaren hade icke behöft befvåra sig med en så lång rad, till at göra Devisen styggare.

I gemen tåla icke Deviser något, som icke är vackert. Så utmönstras alla handtvårks-Instrumenter, som äro gemene och sölige, och kunna icke bibringa några vackra tankar. Men besynnerligen alt

fom är styggt och ohyggligt at se på. *Mundus Symbolicus* och *Devifes Choisies* äro fulle med Svin, med åtskilliga öfverskrifter. Ibland annat har MASENIUS uptänkt, *Et Balsam-tråd, som et Svin lucktar på*, med öfverskrift: NON CUIVIS SPIRO, hvilket PICINELLI uttyder på Jungfru Maria, som hos denna Abboten, äfven som hos Munken MENESTRIER, är illa utfatt för hvarjehanda orimliga liknelser. Hos en annan har jag icke utan vämjelse fått skåda *En Sterquilinium*, med öfverskrift: DISSIPATA PROSUNT, hvori meningens vackerhet icke kan hjelpa at ju bilden är ganska otäck. Men PICINELLI tycker om slikt, och uphöjer CHRYSOSTOMI andäcktiga utlåtelse öfver Jobs otäcka läger, där han ådrog sig sin ohyggliga sjukdom. *Illud sterquilinium*, fråger han, *quavis Regali sella splendidius*. Fader BOUHOURS lärer ofs, hvad omdöme må fällas öfver sådana tankar i Vitterhets stycken *).

9. Reg. *Figuren bör vara af bekanta ting, och af sådana som lätteligen synas och förstås.*

Således böra icke ofs obekante bilder hämtas ifrån andra fidan om linien, ur Refe-beskrifningar eller Orangerier, som icke kännas af andra än dem, som med flit lagt sig på sådan kunskap. Hvar och en bör veta hvad det är han ser, äfven som i all slags målning ingen är någd, om icke bilderna så snart löpa in i ens begrep som i ögonen. Det blir straxt et förtretligt besvär, när man skall nödgas fråga, hvad det är man ser för ögonen. Det är icke därmed nog, utan de bekante bilders egenskaper,

*) *La Maniere de bien penser &c. Dial. II. p. m. 163.*

per, som i Devisen pålyftas, böra äfven vara oföbekanta, antingen efter naturen, eller efter en allmänt antagen mening. Annars blir däråf något phantastiskt, som har sin grund i upfinnarens hjerna, och af ingen annan kan begripas. Till exempel BARGAGLI ville visa huru en Regents efterdöme värkar på des folk, och föreställer *En Get, som biter af örten Eryngium, och blir genast icke allenast sielf stilla stående orörlig, utan gör tillika, at alle andre Getter i negden stå stilla och komma icke ur fläcken*; hvilket skulle utmärkas med öfverskriften: EDENTEM SISTIT ET ASSECLAS. Jag tror om någon hade det nöjet, at veta denna besynnerliga egenkapen af örten, torde han ändå icke hafva nöje af denna Devisen, som är i så många andra fall felaktig. MENESTRIER har *En Gam, med öfverskrift: GENITUS ABSQUE MATRE*. Hvilket är ännu mera obekant, och aldeles falskt om alla lefvande Creatur. Mera fanningslikt torde ibland sådana ogifta Fäder någon gifvas, som igenkänner något lefvande *Genitum absque patre*. Hos PICINELLI ser man *Et Lejon som åter up en Apa*, med öfverskrift: AD MEDELAM, hvilket måste bero på härtills obekanta Chemiska rön.

Men ehuru bilderna och deras egenskaper böra vara bekanta, fordrar likväl Devisen något nytt, som upväcker nöje och en slags förundran; som skiljer honom ifrån hvad eljest allmänt kommer för ögonen. Icke så oinskränkt, som THESAURO vill hafva det, ty hvar fås alltid nytt under Solen, och huru kunde sjelfva Solen med alt vackert i verlden då brukas i en Devise? LE MOYNE lindrar och

uttyder detta genom en nyhet, som består i invention eller i tillämpningen af figuren. Igenom denna slags nyheten blir en gammal och vanlig bild likfom uplifvad och vinner mera behag *). Men däri består konsten såger BOUHOURS, at upåta denna nyheten; hvartil fordras grannlagenhet i Snille och et fint omdöme. Han tager till exempel *Solens bild*, som är den måst bekanta af alla, öfver hvilken man fatt de Spanska orden: MA VIRTUD QUE LUZ. Man behöfver allenast ögonen, säger han, till at se det Solen lyser mer än andra stjernor; och man behöfver icke heller mycket förstånd till at finna, at hon måtte åga mycken kraft: men där vill mera vett och snilles finhet till, at märka, det denna vackra stjernan, ehuru lysande hon är, har likväl mera kraft än ljus: af hvilken fanning blir en oförlikneligen vacker tillämpning i Devisen. Ännu et exempel af samma Auctor. En *Swamp* tyckes icke hafva anseende at kunna bibringa någon tanke till beröm. Man måste då hafva en skarpsynthet, som icke brås på hvar man, at där af betjena sig till at uttrycka mogenhet i förstånd hos en förnam Herre, som i sina unga år blef af Kon. LUDVIC XII. uphögd till det högsta och vigtigaste ämbete, at vara Vice-Konung i Mejland: för hvilken samma bild i en Devise blef brukad, med öfverskrift: NASCENDO MATUREUS. Håri består det som Franske Auctorerna kalla *le merveillex* i en Devise, och i THESAUROS Latiniska öfversättning kallas *admirabile*.

*) Se Samtal om Tankar i Vitterb. Arb.

Vi sade at bilden bör med lätthet kunna ses och skiljas ifrån andra. För denna orsaken blir *Lysmasken* och andre dylike *Insecter* otjenlige figurer i en Devise. *Silkesmaskens* figur, som vi i nästa Capitel vid första Reglan få omtala, blir äfven i detta afseende felactig. Och hvad skall man säga om andra slika figurer, som näpligen kunna märkas och urskiljas, hvarmed de Franske Auctorene prunka i sina Samlingar? *En Aurora*, med öfverskrift: ELIMINAT ET ILLUMINAT. *En Måne öfver Ebb och flod*, SEDATQUE CIETQUE. Humoristernas *Regn-moln*, som ihopdrages ur vatnet, med öfverskrift: REDIT AGMINE DULCI. LE MOYNES Devise af *Solen som updrager Dimba ur hafvet*: COLLIGIT UT SPARGAT. Uti LE MOYNES bok ser afftickningen så ut, at dimban, som skulle synas upstiga i små små partiklar, liknar mera en i stora hvirflar upstigande rök. Likaså är det beskaffadt med *Dagg*, *Snö*, *Guld- och Silfver-stycken* eller andre *Metaller i Dågelen*, som af ingen kunna ses och urskiljas. Äfven som icke heller TARDIS-SIME VELOX kan skilja *Saturni figur* ifrån andra Planeters. Man kan säga at dessa och dylika Deviser äro af det slaget som förnöja öronen, men icke ögonen. De äro likväl behaglige och kunna tjena i umgänge och samtal, där de göra samma gagn, som andre vackre tankar i Vittterhets stycken. Jag tycker at till detta slaget äfven kan föras, *En Hand*, med öfverskrift: DISPARITATE PULCHRIOR, allenast hon icke blir synlig för ögonen, eller at något ord nämnes om Handens stympning eller afhuggning. BOUHOURS förslag till Devise för Svejtzerska

fka Republiken: *Et yrt och modigt Sto, utan betfel och tygel*, med öfverskrift: DOMINUM GENEROSA RECUSAT, låter vål för öronen, men lär blifva svårt at stålla för ögonen.

Allehanda *Tråds* och *Örters-figurer* kunna icke heller gerna, åtminstone icke utan stor möda, skiljas ifrån hvarandra. När man undantager *Palmar*, *Granar*, *Olive-tråd*, *Solrosor*, *Vin-rankor* och dylike flere växter, som naturen genom löf, fruckt och blommor, liksom utmärkt ifrån andra, äro de öfrige i figuren så hopblandade, at man lättligen tager det ena för det andra. Således blir det svårt, om icke omöjligt at i en Devise åtskilja *Oranieträd* ifrån *Äpleträd*, *Vin-Ruta* ifrån *Perfilja*, och så vidare. Men där en nödvändighet är pålagd, koste hvad det kosta vill, at tid efter annan Deviser öfver något visst ämne skola uppfinnas, kommer icke så noga om denna grannlagenheten icke kan acktas. Till exempel i de Franska Jettoner, som skola årligen utgifvas öfver Kongl. Skattkammaren, öfver Tjenst-förfäljningen, och flera publika Inrättningar, har jag i detta fallet märkt åtskilliga ofullkomligheter. Hvilket icke kan vara at undra på, när uppfinnings-gåfvan måste jämt år ifrån år fyllselfåta sig öfver et och samma ämne; hvaraf den på slutet måtte blifva uttömd och sakna förråd af lämpliga bilder.

Reglan lyder äfven at figuren bör lättligen kunna förstås. *PICINELLIS Korpungar i bo, som af sina föräldrar blifvit öfvergifne, men få likväl mat af de förbi flygande Korpar*, med öfverskrift: NEC DERELICTIS DEFICIT ESCA, behöfver en hel Commentarius för at kunna begripas. Äfvenså Devisen

vifen hos samma Auctor, som föreställer *Konungariket Egypten*, med öfverskrift: SINE NUBE FERAX, lär icke kunna förstås, så framt man icke öfver hela Devisen skulle sätta till Inscription: *Detta skal vara Egypten.* Till uplysning häröfver torde flere exempel vara öfverflödige.

För öfrigt yrka våre Måstare den frågan, huruvida sådana bilder må brukas, som icke utan tillhjälp af färgor kunna förstås? Utom några synnerliga tilfållen i broderi och målning, blifva Deviser måst synlige i gravering på Sköldar och Hjelmar, eller på Medaljer, Jettoner och Sigiller; i Bildhuggeri på sten och trä; i drifvit arbete af Gips eller Ler; i gjuteri af Mettaller, i Kopparstick och i Ritningar. När man besinnar at sådana fålt rättligen icke kunna emottaga några färgor till uplysning af figuren, så följer naturligen, at de bilder, som icke utan hjälp af färgor kunna förestållas, åro icke heller tjenlige at få rum i Deviser. Devisen är en vacker sak: han vill synas i verlden, och utbreda all sin rikedom och prackt. Huru voro icke des gråntför trånge, om han allenast för fårgornas skull måste stångas inom kretsen af målning och brodering? Men LE MOYNE ber likvål om låf för *Hermelin*, at få framkomma i sin hvithet, och för *Rosen* i sin högröda fågring på de fålt, där naturen kan sådant medgifva. Ja men, det må så vara, och vi torde kunna lemna samma frihet åt andre bilder at behålla sin fårg, allenast de icke vifa sig på andra fålt, ån där naturen sjelf utmärkt skilnaden af fårgen emellan fåltet och figuren.

10. Reg. *Figuren bör vara en och enkel.*

En väsendtlig egenskap af Devifens rätthet och ricktighet; ty där den fattas blir Devifsen, efter LE MOYNES utlåtelse, lik de vanskapliga kroppar, som skapas, om man så får fåga, af en oordentlig yppighet eller en slags öfverflödande ymnighet i naturen, och kallas misfoster. Med denna enheten och enkelheten förstås, at man i en Devise undflyr at bruka flera bilder af åtskillig art, som hafva intet sammanhang eller öfverensstämmelse, göra ingen ting till saken, utan likna öfverflödiga Episoder i Dramatiska stycken. Devifsen kan med skäl påstå denna grannlagenheten, när man ser huru Poësin, som eljest är så själfväldig, tårs icke taga sig någon frihet emot denna reglan. Hon tål icke mer än et hufvud-ämne eller en Action i hvar Poëm. Åfvenså Målningen och Architecturen, som hafva enheten och enkelheten till sin förnämsta väsendtlighet i de seiner och planer. Där detta icke acktas blir et chaos eller misckmask för ögonen, som lyser måst i Nürnbergar-bodar, eller tjenar till prydnad på Almanachor och Brudskrifter.

Härmed förstås icke, at Devifsen nödvändigt bör bestå af en enda figur, ty då skulle icke många fullkomliga Deviser kunna göras i verlden, efter som sådana enkle kroppar i naturen äro sällsynte, af hvilka allena man kan hämta någon metaphorisk föreställning. Här förstås, at om flere bilder gifvas i Devifsen, böra de syfta till et och samma ändamål, och vara hvarandra till hjelp at Devifsen må kunna rätt förstås; eller rättare at fåga, bör i Devifsen icke vara mer än en hufvud-figur, hvaraf de
andre

andre bero. I få måtta skadar antalet ingen ting, när flere figurer utgöra likfom en kropp, som består af åtskilliga delar; såsom *En klippa i hafvet utsatt för våder, regn och vågor: Fårnet på Smedje-stådet, med hammare och tång.* Men de böra hänga tillhopa i et naturligt sammanhang eller sådant som konsten dem gifvit, och bero af hvarandra på samma sätt, som vårkan af orsaken, det som lider, af det som agerar; det tillfälliga af det hufvudsakliga, och så vidare. Den skulle då vara mycket oförståndig, som i Devisen skulle förvillas och taga den ena figuren för den andra. Till exempel N. 3. i vår Samling, där man icke kan föreställa sig, at någon klok skulle taga meningen om *Hafskräftan* i stället för om *Ostran*; eller i N. 56 taga *Stenen* i stället för *Penningen* som skall probaras. På lika sätt säger LE MOYNE, at han tror ingen skulle förkasta en Devise, där *Månen* föreställes *ibland en myckenhet Stjerner*, med öfverskrift: PRÆSTAT TOT MILLIBUS UNA. Men jag fructar en aldrig så litet belåsen åskådare faller snarare på den meningen, som innehålles i Devisen N. II i vår Samling, och at han, åtminstone i första åsickten, förkastar ordet *præstat*, när han tänker på andra Stjernors storlek och ljus i jämförelse emot Månens.

Vi vilje ännu till närmare uplysning påminna oss några exempel. Hit hörer figuren af *Et Landt-gods* eller *En Stad*, som förut vid 6. Reglan blef nämnd. THESAURO anförer en Devise, som i detta afseende är felacktig. *Et Palmträd, af hvars bögsta spets Pilar nedfalla på en Get, som under skuggan af trädet står och åter en slags hålsosam ört,*
 med

med öfverskrift: HINC VULNUS SALUS ET UMBRA. Jag vet intet om denna Geten kommer stort bättre fram, än den som vi nyss såge stå och äta Eryngium. Hon har åtminstone den förmon fram för den andra, at hon utan Cämratskap af andra Getter får spisa allena. En Devise, som föreställer *Två Bien spånade för en Plog, som de draga på en ädel Sten*, med öfverskrift: OMNE TULIT PUNCTUM, måtte visserligen likna et naturens misfoster. En annan: *Jordklotet och där inuti en Örn, men utan omkring två händer och två Ormar, som omfatta Jordklotet*, med öfverskrift: FIDE ET CONSILIO. Uppfinnaren har haft godt förtroende till Jordklotet, at kunna inrymma en hop bilder; men har på det sättet snart kunnat återföra jorden till et chaos. Desse äro ur Augsburgska *utvalda Devise-Samlingen*. BOUHOURS har ock några exempel. Såsom vid et Riddare-spel en Frank Cavaljer tog *Et Vapne-kors i en Sol, som kastar sina strålar på et Riddare-kors, och Ljungeld som slår ned på en hop Månar*, med öfverskrift: HINC LUMEN HINC FULMINA. Denne har gripit till himmelens kroppar, för till at kunna formera et jordiskt misfoster, eller som Fransoserna det kalla, *Galimathias*. Men Låfaren torde tröttna vid så många vanskapligheter. Jag vill då allenast tillägga et exempel af samma Auctor. En vis Academies Ledamöter i Italien hafva till Devise, *Et Urvärk med en Böß-flinta*, och till öfverskrift: SOPITOS SUSCITAT. Om denna Devisen är Far åt vårt Svenska *Sopitos suscitatur ignes*, som vi äfvanföre omtalt, så kan jag säga, at et Svenskt snille vetat väl nyttja en oformlig

lig Italiensk rudimateria, at däråf göra en vacker kropp. Men vi gå åter till vårt ämne om riktiga Deviser.

Våre Lärmästare påstå, at ånskönt antalet af figurer icke är fastställt, bör det dock icke öfverskrida tre eller högst fyra. Det som går däröfver är oformligt och vanskapar Devisen, där en sådan myckenhet förorsakar bryderi och förvillelse. Men härifrån undantagas en myckenhet af bilder, hvilke tillsammans utgöra likfom en kropp, som vi förut vid 6 Reglan hört. Till exempel, otaliga *Stjerner på himlen*, *En myckenhet Blomster på en parterre*, *En hop ädla Stenar* eller *Mynt på et bord*, *Et stort förråd af Böcker i et Bibliothek*; hvaraf ingen kan förvillas at fåsta sin upmärksamhet på någon af dessa små bilder särskildt ifrån de öfriga. Hårtill kommer ännu en anmärkning, som LEMOYNE gör, "at utom det en öfverflödigt och oformlig blandning af figurer strider emot sunda förnufvet, så förtager den ock Devisen sin behaglighet." Ty igenom enkelheten blir proportion emellan figuren och fältet riktigare och bättre; synen mindre delad, och åskådarens förstånd och upmärksamhet icke skingrad och förvillad. Det nöje man då har af en snar och riktig verkan både af ögonen och af förståndet, är så mycket mera känbart och lifligt. Jag kommer ihåg en Devise, som blef gjord för Svenska Drottningen CHRISTINA, och föreställer *En Kvinno-bild, som med tōmmar styrer fyra stora grymma Lejon*, med öfverskrift: NEC SINIT ESSE FEROS. Devisen har en vacker moralisk lärdom, när den uttydes, huru passionerna

böra af förnuftet styras; ehuru andre hafva om des betydning annan mening. Den är för öfrigt behaglig och aldeles ricktig, så framt icke någon skulle tycka, at så många och så store bilder strider emot enheten och enkelheten i en Devise.

THESAURO och BOUHOURS tala ännu vidare om sjelfva *Fältet*, hvori Devisen föreställes, och förkasta alla slags ornamenten hvaraf det plågar omgifvas, hvilke åstadkomma förvillelse och draga åskådarens upmärksamhet ifrån sjelfva bilden. De ville ock gerna utmönstra utfickten af Himmel och Landskap, hvarmed Devisen plågar prydas, men måste däri fira en gammal antagen vana och bruk. Om man vill föreställa *En Flod*, *En Stjerne-ställning*, *En Fogel flygande i luften*, *Et Träd*, eller *Et Skepp*, så måste man nödvändigt till at bibehålla sannings-likheten, framvisa sådant i den belägenhet och på de ställen, där de naturligen synas: och i det afseendet kan himmel, jord och vatn icke utslutas ur Devisens fält. Men för andre kroppar, till exempel *Et Ur*, *En Spegel*, och dylike, som icke synas annorlunda än inom något rum inneslutne, bör hvarken Himmel eller Landskap i fältet visa sig. För öfrigt bör Himlen eller Landskapet vara rent och fritt ifrån alla främmande bilder, och sådana som kunna förvilla åskådaren och draga des syn ifrån Devisens egentliga bilder.

När THESAURO talar om denna angelägna enheten och enkelheten i en Devise, gör han därifrån et undantag, i afseende på vissa förenade Samhålden, i synnerhet Academier, där flere kroppar af forskildt slag och utan egentligt sammanhang kunna före-

föreställas, såsom fyftande till et och samma ändamål. Till exempel en Vetenskaps Academie hade till Devise tre slags Ur-verk, *Et Ur med hjul*, *En Timsten* och *Et Tim-glas*, med öfverskrift: TENDIMUS UNA. En annan hade *En Pump med många Rör*, och till öfverskrift: UNA OMNES. En tredje fick en besynnerlig upfunnen *Krigs-machin*, som på en gång kastar många skott, med HORATII ord: OMNES EODEM. Men efter de här förut anförde anmärkningar, tycker jag at figuren i denna sista Devisen icke felar i enheten och enkelheten. THESAURO är hel kår i en annan Italiensk Academies Devise, som föreställer *En Conisk Spegel*, omgifven nedanför i en half-cirkel med orden som utgöra öfverskriften, tagen ur VIRGILIUS: OMNIS IN UNUM; hvilka ord icke kunna läsas annorlunda än på rändelen af den polerade Spegeln. Här är bilden efter alla regler förträfflig; lämplig till Upfinnaren Hertig MAURITS af Savoyen; vacker af ordens ställning i half-cirkel, som liknade Amphitheatren i Trågårdens, där Academien var insticktad och hade sina sammankomster; lämplig på Academisterna, som hvar för sig kunde hafva sina ofullkomligheter, men kunde med sina gåfvor tillsammans tagne bidra till et ändamål, nämligen Academiens heder och Printsens nöje. Öfverskriften är lämplig både till figuren af bokstäfverna i half-cirkeln, som i Spegelns bryne gå ihop till et, och till dem som därmed afbildas, nämligen Academisterna: hvarförutan öfverskriften äger de egenskaper, som efter alla regler fordras till en vacker Devise. THESAURO tager detta såsom et märkligt prof huru högt menliga snillet kan gå i denna konsten, och jag må för min del tillstå, at han har rätt.

CAP. V.

OM

ÖFVERSKRIFTEN I DEVISER.

I Grekiskan heter öfverskriften *Epigraphé* eller *Lem-
ma*, hvilka ord äfven ännu i Latinen brukas. På
Fransyska kallas den *le Mot* i definito, som svarar e-
mot *ordet* i Svenskan. För vigheten skull tager jag
mig den friheten, at kalla öfverskriften i Deviser *Or-
det*, när den kommer i definito at nämnas, och ber
Läsaren om förlåtelse, at jag håri vågar bruka et
nytt ord.

Öfverskriften eller *Ordet* är den andra hufvud-
delen, hvaraf en Devise består. Utom hvad här äf-
vanföre i afseende på Deviser af enskylda Classen är
anmärkt, komme vi nu at handla om hvad i gemen
härvid är at i äckt taga. Vi hafve förut hört, huru
figuren i en Devise kan vara underkastad åtskilliga
uttydningar, alt efter åtskilligt afseende på des egen-
skaper. „Med en sådan beskaffenhet, säger LE
„MOYNE, kan den icke gå af sig sjelf till den ena
„betydningen hellre än till en annan. Älså behöf-
„ver figuren en hjälp, som vecklar henne ut en så-
„dan hopblandad betydning, och leder henne till til-
„lämpning på något i synnerhet. Förståndet blefve
„utom detta i ovisshet, och kunde icke hålla sig till
„något ferskildt föremål; men igenom tilläggning af
„Ordet fåster tanken sig vid något visst, som med fi-
„guren påsyftas. Således sker genom Ordet, at det
„som allenast gjorde verkan på synen och rörde in-
„billningen, tränger sig ända till förståndet, och sys-
fel-

felfätter det med et nöje, at döma om lämplighe-
 ten och ricktigheten af det som ställes för ögonen.“
 Solen till exempel, som vi förut nåmt, har åtskilli-
 ga egenskaper, och kan gifva många föreställningar“
 af liknelse i Politiska och Moraliska ämnen, som på“
 sådana egenskaper sig grunda.“ Men de som med
 hennes figur påsyftas, komma icke fram af sig sjelf-
 va, utan Ordet blir därtill oumgångligen nödigt, till
 at undanrödja en sådan blandning, och utmärka den
 egenskapen som man vill hafva fram. Och på sam-
 ma sätt i alla andra figurer.

Öfver beskaffenheten af Ordet förekomma följande Reglor:

- I. Reg. *Ordet bör vara lämpligt och öfverens-
 stämmande med figuren och med hvad i figu-
 ren afbildas.*

Så hafve vi hört om enskylda Deviser, huru Or-
 det bör vara lämpligt på personen, som skall afbil-
 das. Hvilket äfven gäller om Deviser i allmänhet,
 at Ordet bör hafva en noga öfverensstämmelse med
 den person, som där i allmänhet såsom god eller
 ond, skicklig eller oskicklig, utmärkes: äfven som
 med andra ämnen, förrättningar eller händelser, som
 med figuren afbildas. Där denna lämpligheten eller
 öfverensstämmelsen icke finnes, blir icke någon lik-
 nelse, och där denna väfendtliga grunden fattas, blir
 icke heller någon Devise. Vi vilje bjuda till at up-
 lysa detta med några exempel, som låta märka Devi-
 sens felacktighet när häremot brytes,

Ordet bör noga stämma in på faken som i figurens liknelse afbildas. Så skulle öfverskriften i vår Samling N. 89 öfver *En Comet*, icke passa sig för någon person af ringa stånd och ingen förtjenst eller skicklighet. Ordet bör tillika hafva noga öfverensstämmelse med figuren i Devisen, som utgör liknelsen. Så blifva orden: MULTA AC METU-ENDA MINATUR, öfver *En Comet*, icke lämplige till figuren, sedan man vändt igen, at af dessa himmelska kroppar draga så elaka betydningar, som LE MOYNE och andre i förra tider det gjort. Öfverskriften bör således vara lämplig både till figuren, som afbildar, och till faken som skall afbildas, hvarom tillförene Cap. II. §. 4. är handlat.

BOUHOURS framställer i en Devise *Silkesmasken*, med öfverskrift: SIBI VINCULA NECTIT; i hvilka ord *vincula* blir olämpligt till figuren, ty af denna maskens Silke blir inga bojor för honom efter hans natur, utan et täckelse hvarmed han öfverskyles; så at en annan hos PICINELLI som föreställer samma figur, med öfverskrift: OPERITUR DUM OPERATUR, tyckes vara riktigare. Vid femte reglan om figuren nämdes en öfverskrift: *Nec monstra morantur*, hvilken vi sade icke vara lämplig till Devisens figur; och har BOUHOURS en annan, som likaledes föreställer *Solen i Djur-kretsen*, med öfverskrift: LUSTRANDO VIRTUTEM A-CUIT, där jag för min del, äfven så litet som i den förra, kan utgrunda huru orden komma öfverens med figuren. Ty det är obegripligt at Solens kraft ökas deraf at hon besöker Djur-kretsen. Där- emot anmärker samme Auctor sjelf oricketigheten i öfver-

öfverskriften: COELUM NON ANIMUM MUTAT, öfver *En Galeja*; ty *non animum mutat*, kan icke lämpas på en Galeja. Äfvenså säger han, at MORANTUR NON ARCENT, öfver en *Galeja*, som af vågorna drifves tillbaka, men genomvoende med årorna bjuder till at nå hamn, är olämpligt; ty det hånder oftare, at vådret drifver skeppen tillbaka ut till hafs, at de icke kunna nåkas landet.

Et inkast kan göras, at man igenom denna tillämpningen af Ordet till figuren, kommer ofta at göra oskåliga djur och liflösa ting talande. Men härtill svarar LE MOYNE på det sättet: "Hafva" intet djuren sina samtal hos Esopus? Är intet sjelf-
"va Skriften full med sådana profopocer? Poëfien"
och Rhetorikan hafva i alla tider haft den frihe-
"ten, at göra stumma ting talande. Hvarföre må"
då Devisen uteslutas ifrån samma privilegier? Är"
den, som den verkligen är, en metaphora, så ta-
ges den i två afseenden och lämpas på två sätt,
nåmligen egentligen på sig sjelf och figureradt på"
tingen, som den skall afbilda. Således lämpas"
köld egentligen till is, men figureradt till menni-
skans sinnelag. Ångarne le, stormvådren vredgas,"
och mera dylikt, som i metaphorisk mening af al-
la förstås." När nu Devisen på samma sätt består,
som sagt är, dels af något egentligt, dels af något
figureradt, så är klart, at Ordet bör hafva afseende och noga öfverensstämmelse med bäggedera. Vi behöfve ej här anföra några exempel af öfverskrifterns ricktighet, när Läsfaren har tillgång till vår Samling, där denne, så väl som alle andre till De-

vifen hörande egenskaper, kunna efter reglorna pröfvas. Vi nöje oss altså, at till uplysning anföra felactiga exempel, som jag vill ännu tillägga et af BOUHOURS. *Solens förmörkelse*, med öfverskrift: ADIMIT QUO INGRATA REFULGET, där *ingrata* icke kan passa sig till Månen; ty det sker icke af otacksamhet at han skymmer bårt Solen för våra ögon; utom det at Månen under påstående Solens förmörkelse icke mera än eljest bårttager något hvaraf han sjelf må skina.

Här märkes ännu, at om Ordet bör vara lämpligt till figuren, så bör det icke tillika vara lämpligt till andra figurer. Så förkastar ändtligen THE SAURO sit berömda *Eminus & Cominus* öfver *Pinn-Syinet*, efter det med lika skäl kan fågas om andra ting, såsom *Spjut, Bössor, Klockor, Rökelse kar, &c.* PICINELLI gillar icke heller NEMINI SUA MUNERA CLAUDIT, öfver *Et midt på upbrutit Granat-äple*, efter som detsamma kan fågas om *Sölen, Elden, Himlen, Källor, Rosor, &c.* Tusendtals Deviser äro felactige i detta, och för den orsaken icke fullkomlige. BOUHOURS exempel bestyrka äfven denna anmärkningen. Såsom LOCO ET TEMPORE öfver *En Orms bild*, brukad af Konung EDUARD i Portugal. *En Falk som svingar sig up åt hufren*, med öfverskrift: NATURA DICTANTE. Hvilka bägge öfverskrifter äro af en allmännelig mening, och lämpas lika till andra djur, som till Ormen eller till Falken.

Till lämpligheten af Ordet kan äfven föras, at det bör komma öfverens med könnet både af figuren och af det som afbildas. Så ogillar BOUHOURS INCLI-

INCLINATA RESURGO öfver *Et Palmtråd*, i afseende på *Fæmininum inclinata*, som icke passade sig för Hertigen af Urbino, som bar Devisen. Åfvenså anmärker LE MOYNE huru som NON INFERIORA SECUTUS, öfver *En Sol-ros*, icke lämpar sig hvarken till bilden, som i Latinen är Neutrum, icke heller till Drottningen MARGARETA af Navarra, för hvilken Devisen var uptänkt. Han säger det vara lika anstötligt, at lämpa et *Masculinum* till en qvinna, och et *Fæmininum* till en karl, som at fätta en rock på den förra och en kjortel på den sednare. Et Neutrum kan likväl vid vissa tillfällen brukas, utan at lämpligheten få väl till bilden som till personen förloras. Till exempel SURGIT INANE uti Devisen N. 69 i vår Samling. Åfvenså i öfverskriften af Devisen N. 8 och på samma sätt i andra.

Ännu en påminnelse kan tilläggas vid lämpligheten af öfverskriften, nämligen at *Verbum* där alltid bör tala i prima eller tertia persona. I det första fallet kommer Ordet liksom af bilden sjelf talande: i den sednare händelsen talar Upfinnaren på bildens vägnar. Det är et allmänt stadgat bruk, som grundar sig i förnuftet: ty om bilden talar i secunda persona, vänder han Ordet till åskådaren, och om upfinnaren talar på det sättet, lämpas ordet alena till bilden och icke till det som skall afbildas; på hvilka bägge sätt öfverskriften blir oriktig. Härifrån undantages, när *Verbum* sättes i Infinitivo, såsom i Devisen N. 85 af vår Samling: hvilket sållan brukas. Däremot är i oregelbundna Sinnebilder mera allmänt at få se *Verbum* stå i Imperativo; t.ex.

N. 72 och 103 i Samlingen; men detta fåttet blir olämpligt i riktiga och regelbundna Deviser, där Ordet icke har affickt på åskådaren, utan på figuren, och det som med figuren afbildas.

2. Reg. *Orden i öfverskriften böra icke vara metaphoriske, eller hafva någon påfatt främmande betydning.*

Ordens mening kan vara metaphorisk i afseende på tillämpningen af figuren till det som skall afbildas. Men här är icke frågan om den slags metaphoran. Den är väsendtlig för Devisen, och kan icke bärtagas utan at den uphörer at vara Devise. Frågan är här om orden tagne för sig sjelfva och betraktade endast såsom ord. „Skulle desse vara „figurerade, säger BOUHOURS, och läggas till figuren som redan är en metaphora, så vore det at „upstapla metaphora på metaphora, hvilket förräder en affectation och förorsakar mörkhet. BOUHOURS anförer exempel af en LE MOYNES Devise, hvilken denne sjelf sedermera såsom felacktig förkastat, föreställande *En Ros*, med öfverskrift: TUTTA FIAMMA TUTTA STRALI. Efter orden skulle Rosen hafva idel eldflammar och idel strålar, som lysa omkring sig, och äfven så skulle man se huru flammar och strålar lysa omkring den eller den personen, som man vill afbilda. Men nu är det en metaphorisk osanning at flammar och strålar lysa omkring Rosen, och därför blifver icke heller därpå någon tillämpning af lysande för en Phillis. Jag har annorstädes sedt öfver *En Struß*, som upå-
ter en Hästsko: VIRTUS DURISSIMA COQUIT;
 och

och tyckes detta *coquit* vara en alt för driftig metaphora at låmpas till dygden. Jag tror nåstan at hela Devisen är en riktig galimathias. En annan föreställer *En Hö-vålme*, med öfverskrift: HOC OMNIS CARO. Hvilket kommer mig få före, som då i stället man i liknelsen säger; *Alt kött är hö*, man här i Devisen skulle säga: *Alt hö är kött*. Jag menar härmed, at detta metaphoriska *caro* blir o-tjenligt i en Devise.

Härunder förstås icke, säger BOUHOURS, sådana metaphoriske ord, som blifvit auctoriserade och genom allmänt bruk egentlige, hvaraf åtskillige finnas i alla språk. Sådane ord hafva ingen ting främmande eller mörkt i sig; och långt ifrån at göra elak verkan, falla de behaglige. Således kan man artigt säga, at ibland alla himlens stjerner, syftar Magnet-Nålen allenast åt en. *ASPICIT UNAM*. At tala egentligen, så skulle man säga: hon vänder sig allenast till en. Men ordet *syftar*, i detta rummet, är et af de ord, som bruket gjort egentliga, och därför är *Aspicit unam* mycket vackrare, än om det hette: *Se convertit ad unam*. Och kan denna anmärkningen tjena at försvara många vackra Deviser, där orden innehålla någon metaphora. Till exempel öfverskriften: *RECTORES REGIT*, öfver samma figur i N. 95. af vår Samling. Där *regit* är äfven så metaphoriskt, men genom bruket lika egentligt som *aspicit* i den förra. På samma sätt hos *MENESTRIER* öfver *Solens bild*, *SUA SE LUCE CORONAT*; där *coronat* väl torde kunna fördragas i sin metaphoriska bemärkelse; ehuru jag för min del skulle i sådana fall

fall råda till mera varsamhet. Åtminstone tror jag säkert, at det är en alt för driftig metaphora uti DUM PARIO PEREO, öfver framlyfande Aurora, hvilken Devise BOUHOURS likväl synes gilla.

3. Reg. *Ordet bör icke hafva sin egen mening skild ifrån figuren.*

Dår detta icke acktas, blir af Devisen et Emblem, hvarom nedanföre Cap. VII. §. 5. Reg. 4. kommer at handlas. Men i Deviser måste figuren ihopatagen med öfverskriften utgöra meningen af det man vill föreställa. Orsaken är, at figuren vore onyttig och tjente till ingen ting för öfverskriften, som skulle utan figur fåga alt hvad fågas borde. Om öfverskriften har sin egen mening, så är den icke annat än en utlåtelse eller i det högsta at taga, en Sentents. Som nu Devisen efter sin art, och den beskrifning vi dårom gjort, består af två delar, hvilka tillsammans utgöra et helt, så bör den ena icke vara sådan, at den kan tagas för sig sjelf och vara den andra förutan. Figuren allena är icke annat, än en hieroglyphisk föreställning; hvarföre ock betydningen af bilden ferskildt tagen blir ofullkomlig. Men den betydning som kommer af bäggedera ihopa, den är fullkomlig, och det är den som öfverskriften allena icke bör hafva, och som den icke heller har i riktiga Deviser. Et par exempel göra fyllest at uplysa denna faken. *En Cupido med en Penning-fäck*, och till öfverskrift: AURO CONCILIATUR AMOR. Här säger öfverskriften en be-
dröflig fanning, som en fattig älskare rätt väl förstår utan hjelp af figuren. Äfvenså *Et Bord, med tre*
fulla

fulla *Vin-glas*, och till öfverskrift: *SIT MODUS IN REBUS*. Orden hafva sin fulla mening utan figuren; och om upfinnaren hade väl beträckt sin öfverskrift, hade han kan icke intet fatt dit mer än et fullt *Vin-glas*.

4. Reg. *Ordet bör icke säga hvad man klart ser i figuren, och utan detsamma lättligen förstår.*

I afseende på Deviser af enskylta Classen, gifver *LE MOYNE* uplysning öfver denna reglan. Han säger: „När Ordet i så måtta uttyder figuren, och“ lemnar åt denna sednare ingen ting at säga, icke“ heller något till dens eftertanke som ser på figu-“ ren, så blir Ordet olämpligt till personen eller sa-“ ken, som skall afbildas. Till exempel, en ville“ afbildas en arbetsam person, och huru man äfven“ fåg tekn af hans flit, och förestälde *En brinnande“ Ugn, där eld och rök synas utgå på alla sidor.*“ med öfverskrift på Italienska: *DOVE E GRAN“ FUOCO E GRAN FUMO. Han brinner och röker“ starkt.* Man ser det i figuren, och så svårt man“ har at förbjuda ögonen at se det, så svårt torde det“ vara at förbjuda förståndet, at lämpa detta brinnan-“ de och rökande ofigureradt på personen.“ Nämnar man bilden vid namn, så blir likaledes Devisen o-“ lämplig till någon särskildt person. Till exempel, jag ville beteckna huru man känner en viss man af des väsende och egenskaper, och föreställer honom under bild af *Et Lejon*, med öfverskrift: *EX UNG-“ VE LEONEM*, så faller tanken icke så snart på liknellsens mening, som på öfverskriftens ord; och man fattar et underligt begrep om personen såsom et *Lejon* förfedt med klor.

Efter

Efter denna reglan bör man i alla Devifer icke nämna figuren, som man ser för ögonen; ty åskådaren har missnöje af, at man säger honom det han sjelf ser. Till exempel, *En Ros*, med öfverskrift: VITA ROSA EST. Här blir i tillämpningen af liknelsen et obehagligt uprepande af orden, som jag ville säga, liksom Rosen är en Ros och är förgånglig, så är ock lifvet likt en Ros och är vanskligt. LE MOYNE tål icke sådant i öfverskriften af en Devise, utan säger det vara tjenligare i Inscriptioner på et Vårdshus eller en Kram-bod. Af samma beskaffenhet har jag sedt en annan, som föreställer *En Demant*, hvarpå slås med en Hammare: SEMPER ADAMAS. Hvilken öfverskrift vore alldeles onödig, om jag i figuren kan se at det är Demant: men som jag för min del tycker, at ädla stenar kunna näpligen i figuren skiljas ifrån hvarandra, eller ifrån andra stenar, så torde denna öfverskriften här behövas. Hos BOUHOURS finner man ock exempel af några i detta afseende felacktiga Devifer. Såsom, *En Sol omgifven af Molnskyar*, OBSTANTIA NUBILA SOLVET. *En Fyrbåk vid bafs-stranden under en Himmel full med Stjernor*: QUOD NEQUEUNT TOT SIDERA PRÆSTAT. Där denne Auctoren till at rätta öfverskrifterna ville utmönstra orden *nubila* och *sidera*.

Om figuren icke just nämnes, så blir ändå åskådaren förtretad, om öfverskriften säger honom något, som han utan öfverskriften lättligen kan se och begripa. Till exempel, *En Tunna*, hvarutur vatnet på alla sidor utrinnet: HAC ILLAC PERFLUO. Om åskådaren ser i figuren at vatnet utrinnet, så begri-

begriper han ock at få sker, utan at genom orden dårom blifva underrättad. BOUHOURS kan icke gilla ordet ILLUSTRAT, öfver *Solens bild*; ty ingen som ser Solen, kan vara så dum, menar han, at han icke straxt får i sinne at hon uplyser verlden. Hvad skulle då BOUHOURS hafva tänkt om en Devise hos MENESTRIER, som öfver *Solens bild* har till öfverskrift: ORITUR ET OCCIDIT? Jag tror den vore dummare, som ser Solen, och icke vet at hon går up och går ned. Så tror jag ock, at om man i figuren förestälde *En Gryta*, så behöfde man icke FERROS öfverskrift: PRÆPARAT ESCAM, så framt man icke fattar fram Devisen för en hungrig åskådare, när det lider mot middagen. En som har ögonen i behåll lär icke heller behöfva PICINELLIS öfverskrift öfver *En Galeja med segel och åror*: VELIS RAMISQUE; så framt icke genom Konstnårens oskicklighet seglet liknar et förklåde och årorna några trum-pinnar; då måste jag medgifva at denna öfverskriften torde till uplysning vara nödig.

Ifrån den strångheten, at ingen ting af det som synes i figuren bör i Ordet nämnas, tages undan när ferskildte egenskaper af figuren böra utmärkas. Till exempel hos BOUHOURS, *Et ungt Granat-tråd* i en Devise, använt öfver en Prinsessa som blef vald till Drottning i de åren, då förståndet ännu icke hunnit till mognad. Öfverskriften: FERT NEC MATURA CORONAM, nämner en del af bilden, men den är just den samme, hvarpå liknelsen sig grundar: hvilket alltså borde utmärkas; i det ställe det hade varit felactigt at nämna hela bilden. I
vår

vår Samling N. 68, skulle ordet *Ascendit* i öfver-
skriften tyckas vara onödigt, efter det ändå faller i
ögonen, huru Racqueten stiger i högden. Men det-
ta upstigande är just den delen som särskildt bör ut-
märkas, för tillämpningen skull på någon person,
som synes liksom endast stiga up i världen för till
at lysande utsockna. Annars tages meningen i all-
mänhet öfver hvar och en som dör i namnkunnig-
het och åra, och är då lika vacker, men icke så-
dan, som med figuren egentligen påsyftas. LE MOY-
NE nämner en Devise som föreställer *En Hund, som
vaktar Åkerböns, dem han upbittat, utan at röra
dem.* ABSTINET INVENTIS FIDUS. Här vill
han med flit genom ordet *Fidus* utmärka den egen-
skapen i bilden, som skulle göra den lämplig på en
Skattmästare, som därmed skulle betecknas. Men
BOUHOURS tycker at ordet *fidus* icke behöfves, när
man vet at Hunden är en Sinnebild af trohet. För
min del tycker jag at ordet *inventis* icke passar sig
för en Skattmästare eller någon annan som något blif-
vit ombetrodt: och därför har jag till denna figu-
ren i vår Samling N. 112 lämpat en annan öfver-
skrift: *Servat & abstinet*, som efter BOUHOURS an-
märkning blifvit så otjenligen lämpad till figuren af
En Drake, som vaktar de Hesperiska gyllende Äplen:
hvilken Devise skulle hafva samma mening och til-
lämpning, som den föregående. Jag lemnar därhån
huruvida denna omväxlingen vinner bifall. Åtmin-
stone passar den sig bättre än öfver gyllende Äple-
na, som Draken gör ingen ting med hvarken at ä-
ga, eller äta. Kan ske ock bättre, än om Skattmästa-
ren i tillämpningen förvarade något som han *bittat*,
i stället för det blifvit honom ombetrodt.

Till

Till förbudet at i Ordet utmärka hvad man tydligen ser i figuren, kan äfven den påminnelsen föras, at icke med vissa Partiklar vilja leda åskådaren at gifva ackt på bilden. Till exempel i Latinen *sic*, *ita*, och i Fransyskan *cecy cela*, *voicy voidà*, *comme*, *ainfi*, och dylike. Sådane pek-finger behöfvas icke för förståndige Läsare, till at leda dem ifrån det figurerade i liknelsen till det egentliga i tillämpningen. Det är en annan sak när sådane Partiklar måfste ihopbinda meningen emellan figuren och öfverskriften. Man kan då om deras lämplighet döma, så väl af sunda förnuftet och bägge Devisëns delars sammanhang, som af vedertagit bruk. Äfvenså kunna de icke heller utmönstras, när de innehållas i en allmänt bekant utlåtelse eller vers, till exempel ur VIRGILIUS i Devisen N. 74 af vår Samling.

5. Reg. *Nedriga och gemena ord och talesätt böra icke brukas i öfverskriften.*

Det må göra fyllest at anföra denna Reglan, emedan det ankommer på hvar och ens förstånd och urskillnings-gåfva, at finna hvad som i orden icke är anständigt och vackert. Är detta en egenskap, som fordras i figuren, så är den icke mindre nödig i öfverskriften, om af dem bägge skall blifva en vacker Devise. Ibland Kungar och Förstar och förnåma personer, äfven som ibland dygdigt och skickligt folk, som bruka Deviser, eller förlusta sig af deras åskådande vid högtidliga tillfällen och på offentliga lyfande ställen, lides icke något, som är gement och nedrigt. Hvilket äfven så litet finner rum i Deviser, som skola tjena till undervisning i Mo-

ral och Politica. At håraf anföra exempel, skulle mera stöta än förnöja Läsaren. Dock må jag nämna, huru jag icke kan känna de varma länders läckra smak i PICINELLIS öfverskrift öfver *En Wipa*: AMPLEXATUR STERCORA; eller öfver *En Tor-dyvel*: MIHI STERCORA LUXUS. Så har jag ock sedt *Dufvans* vackra bild bärtskämd med en gemen öfverskrift: NON PASCITUR CADAVERIBUS. Hvilket MENESTRIER uttyder på en, som icke talar annat än vål om de döda. Devisen är stygg genom öfverskriften, men utom detta behöfdes icke heller desse orden öfver figuren, ty något hvar vet at *Dufvan* är icke älskare af kött-mat.

Ehuru nu här egentligen förstås oanständiga och otjenliga ord och talesätt eller gemena ordspråk, så hörer äfven under denna Reglan, at man i en Devise icke bör betjena sig af alt för allmänna och triviale utlätelser, som löpa i hvars mans mun; hvilket strider emot den finhet och sinnrikhet, som fordras till at behaga i et så besynnerligen vackert vitterhets stycke.

6. Reg. *Ordet bör vara kårt och sinnrikt, men dock klart och tydligt.*

Det är icke nog at Devisen är fri från de härtills nämnda feläktigheter i öfverskriften; ty det vill mera till at vara skön, än at icke vara stygg. Af kärheten som tillika är tydlig, får öfverskriften större behag. Den bör hafva innehållen och gömd mening, så at något lemnas till åskådaren at tänka på. En sådan sinnrikhet och finhet är så mycket mera behaglig i en kårt öfverskrift af en Devise, som den
äfven

äfven i värtalighets stycken af större vidd äftundas, och af Mästare i konsten recommenderas, hvarom är handlat i beskrifningen af fina och sinnrika tankar i *Samtal om Tankar i Vitterhets Arbeten*. Där af kommer, at *Verbum* med behag utelemnas i en Devise. Till exempel, CURÆ SED DELICIÆ i Devisen N. 92 af vår Samling, som blef gjord vid Svenska Drottningen ULRICA ELEONORAS Kröning år 1719. En sådan sinnrikhet märkes i öfverskriften SI TANGAR, af Devisen N. 23. äfven få i det ofta nämde *Eminus & Cominus*, där *verbum ferit* eller *se tuetur* skulle aldeles utfåga meningen och falla mindre behagligt. I äfseende här på tror jag ock, at DUM CALET, i Devisen N. 47. är fast bättre, än TUNDAMUS DUM CALIDA INCUS, i en Devise ur Tyska utvalda Samlingen, föreställande två Cupidines, som hamra på et Ståd, och till all olycka taga Stådet varmt, i ställe för järnet.

Alla omsvep och vidlyftiga omgångar i orden, säger LE MOYNE, äro här ledsamme och besvärli- ge. Här är rätta rummet för de gamlas Heroiska och myndiga kärthet, som sade mera i et ord, än en Orator i den långsta Oration. Så tycka äfven höge och förnåme personer måst om, at på det fått uttrycka sina tankar. Deras passioner och hemliga anslag eller viktiga förrättningar, vilja ock icke på et allmänt sätt blottställas. Det är icke för personerna värdigt, eller för slika ämnen tjenligt, at med mångtalighet och vidlyftigt ordaprång utföras. Där behagas måst de utlåtelse, som bety- da mycket, och säga litet; som frambåra mera för

eftertanken än för öronen.“ Hårtill kan ännu läggas, „at Deviser gemenligen åskådas vid förbigående, på Krigs-marcher, Solenniteter, eller eljest på Palatser och dylikt, som kommer i förvåg för ögonen; och böra således icke innehålla flera ord, än åskådare kunna lättligen i minnet behålla.

Antalet af ord som i en öfverskrift kunna få rum, är svårt at utlåta, efter som sådant beror på upfinnarens snille, huru kärtheten må passas efter tydligheten; ty det händer at den längsta öfverskrift kan ändå ofta vara för kårt, i anseende till tydligheten. Icke des mindre hålla Måstare i konsten före, at man bör hålla sig inom antalet af et och af fyra ord. Två eller tre ord kunna göra fyllest; man kan ock gå till fyra, men därvid bör man stadna, och anse det femte som en öfverflödighet; i synnerhet om de orden man brukar äro långe och bestå af flera stafvelser. I Italienskan menar BOUHOURS, at längre öfverskrifter kunna fördragas, sådeles af vers; efter som språkets art skall sådant kunna medgifva, och det desutan genom bruket är vedertagit.

Vi behöfve icke belasta oss med exempel af vidlyftiga öfverskrifter, som kunna prövas efter jämförelse med kårta och sinnrika. Efter BOUHOURS tanke blifva de alt för kårte och stumpige, när de bestå blott af et enda ord, som icke kan gifva någon harmonie för öronen. Jag tillstår ock, at SVAVE är nästan för kårt, men ändå icke nog sinnrik öfverskrift öfver *Et Ok*: ty ånskönt det heter efter Evangeliska utlåtelsen, *Mitt ok är ljusligt*, så tages Oket där i metaphorisk betydning, men aldrig lär någon

någon tänka, at Ox-oket är ljusligt, hvarpå liknelsen i Devisen skulle sig grunda i tillämpning af figuren. Däremot äro andre enfamne ord, som göra skäl nästan för halfva verser, till exempel i Deviserna N. 67, 120, 127, i vår Samling: hvilka jag tror BOU-HOURS sjelf skulle hafva tålt, om han fått höra dem. Åtminstone håller jag före han varit mera nögd med dessa enda orden, än med PAULATIM PAULATIM, öfver *En Skylpadda i Devises Choisies*. At förtiga otaliga andra, vill jag för ro skull nämna en Devise hos MENESTRIER, där man i öfverskriften icke kan märka någon sinnrikhet. *En brinnande Fackla under en Skåppa, hvars strålar tränga sig ut genom springorna.* QUID SUPRA CANDELABRUM? Männe denna öfverskriften icke är tillräckligen dum, när osanningen tillika märkes, at en Fackla skulle fåttas på Ljustaken? Utom detta är äfven löjligt i figuren, at uppfinnaren betänkt sig at fåtta Et Ljus under Skåppan, efter som det har icke nog sken, at strålar skulle tränga sig ut genom springorna; men han var icke rädd at lägga en brinnande Fackla under Skåppan, som lättligen kunde tända elden på altsammans. Jag tycker MENESTRIER gjort bättre, om han utflutit slika Deviser ur sin *Sylloge*, och lemnat dem till rof åt Augsburska Boktryckaren till fyllnad i Utvalda Samlingen.

7. Reg. *Ordet bör vara väl ljudande, och tål afven i sig något Rhetoriskt.*

Till at uphöja och utsmicka sin skönhet, antager en vacker Devise ännu några prydnader, som af en snäll och qvick uppfinnare böra upsökas och

användas. Ibland dem är först, at orden i öfverskriften böra vara väl ljudande och falla med behag i öronen. För den orsaken hafva Mästare i konsten föreskrifvit, som äfven genom bruket stadgad är, at man helst brukar et hemistichium eller half vers. Man råkar allestädes Deviser, som i öfverskriften icke hafva det ringaste angenämt för örat. En del låta eländigt illa, som hos MENE-STRIER en Devise brukad af en Italiensk Academi, föreställande *En Kyckling*, med öfverskrift: NUNC PIPIO. Jag vet intet om detta behagar Italienska öron, men i mina Svenska gnäller det rätt illa: utom det, at jag icke ville välja en sådan figur, om jag blefve Academi. I *Emblematiska Skattkammaren* får man höra flera dylika; men ingen har låtit så ohyggligt för mig, som i en Devise föreställande *En Groda*, med dessa orden: DUM COAXO TUMESCO. Den säges vara upfunnen af en *Slugfönniger Kopf*, och kan ursäcktas därmed, at han åtminstone stämmer in med figuren, som är alstintet vackrare.

Det är icke juft oumgångligen nödigt at öfverskriften skall vara på vers, men det är nödvändigt, at han antingen skall vara på riktig prosa eller på riktig vers. Vi hafve af förra slaget de förträffligaste öfverskrifter; till exempel LE MOYNES ANIMO DUM ANIMOR, öfver *En Trompet*, gifver en klang liksom man hörde sjelfva Trompeten. Men om man väljer vers, så böra orden falla i en riktig cadence efter Poësiens regler, annars stöter det grannliga öron. Till ex. *Adimit quo ingrata refulget*, som vi förut nämt, ville en annan rätta med

quo

quo ipsa refulget, hvarigenom efter BOUHOURS anmärkning Correctoren fallit ifrån en felacktighet i en annan. SCABRIS TENACIUS HÆRENT, öfver *Flugor på en Spegel*, lyder hos Poëten:

Labuntur nitidis, scabrisque tenacius hærent.

Och borde fördenskull behållas efter Poësiens ljud och cadence i versen, som THESAURO påmint. Äfvenså i vår Samling N. 128, *Finisque ab origine pendet*, är riktigare efter Poëtens vers, som lyder så:

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet,

Ån om man skulle utsluta *que* och sätta *finis ab origine pendet*. På samma sätt i andra öfverskrifter, där man härmar cadencen i vers. Till exempel, *Abstinet inventis* öfver *Hunden som hittat Åkerhöns*; *Clavior in tenebris* öfver *En Eld i mörkret*, låter efter BOUHOURS mening bättre, än *Inventis abstinet* och *In tenebris clavior*, efter det mera liknar cadencen i vers. Men när man söker efter cadencen i orden, påminner LE MOYNE, „at man noga bör taga sig till vara, at icke meningen därigenom lider. Ty at sätta meningen å sida för ljudets“ skull, och högre ackta harmonien i et sammanstamt miskmask, än en förnuftig enfaldighet utan sammanstämning, vore icke annat, än drömma i“ Musik och härma en galning i cadence.“ Som nu å ena sidan är tillåtit, at icke förkasta ord som likna sig till vers, så är å andra sidan icke tillåtit, at ändra eller afstympa hemistichier, som äro tagne ur Poeters arbeten. Kan et sådant hemistichium icke lämpligen användas, så är mycket bättre, at låta det fara, och välja andra ord, som äro lämplige: ty en

kännare förtretas, om han ser en vacker vers på något fått stympad och vanskaplig gjord.

Våre Lärmästare hålla före, at Devisen får mycken fågring af sådana Hemistichier eller halfva verser, som äro tagne ur någon bekant och berömd Auctor. Där är någon finhet och snilles qvickhet uti, at använda en Poëts ord i en annan mening, än han haft. När det sker så lyckligen, at orden synas liksom med flit ihopsatte till det ämnet, hvar till de lämpas, har man et synnerligt slags nöje i sådan omväxling. Menskliga förståndet förlustar sig af, at igenfinna något egentligt under en främmande drägt, som vi förut hört om metaphoriska föreställningen i sjelfva figuren af Devisen, där man med största nöje ser en främmande bild lämplig till en mening, som man minst tänkt på. BOUHOURS anförer till exempel hvad VIRGILIUS i en vers säger om Rycket:

Mobilitate viget, viresque acquirit eundo,

Hvaraf man tagit orden: MOBILITATE VIGET till öfverskrift öfver *Et Ur-vårk*, och de sednare orden VIRESQUE ACQUIRIT EUNDO, öfver *En Ström*.

Fader LE MOYNE lider icke något tvång i detta målet. Han säger, „sjelfve VIRGILIUS med hela sin Æneis får gerna vara i fred för honom, så „framt icke orden framställa sig liksom af sig sjelfva. Han tror at de orden äro bäst, som låta bäst och passa sig ricktigt till ämnet. Han kan för öfrigt icke finna sig i det maneret, som visse Devise-makare bruka, „at hafva i förråd en hop hemistichier,

chier, som äro i deras Minnes-böcker det samma,“ som Rockar och Robar i Klådmakare-stånd, där“ de vänta på at lyckan bringar till dem någon“ kropp, som de kunna passa åt.“ LE MOYNE tyckes här tala mindre af öfvertygelse, än af sin stickenhet emot THESAURO, hvaraf man här och där finner teckn i hans bok. Ty det händer ej sällan at man till en artig vers kan upfinna en vacker figur, äfven som man tvärt om till en artig figur kan upföka en lämplig vers. För hvilken orsak skull THESAURO råder, at läsa Poëter, och i synnerhet *Nomeseji Parnassus Poëticus*, för en som lägger sig på Devise-konsten. Hvertill ännu kunna läggas nägre i sednare tider utkomne böcker, såsom *Smetii Profodia*, och en annan kallad *Gradus ad Parnasum*; allenast at noga äcktas, hvad om lämpligheten af öfverskrifter i gemen och af hemistichier i synnerhet sagt är.

En påminnelse gör LE MOYNE, som tyckes i grannlagenheten af Deviser vara nödigt at äckta. Den består däri, “at när man tager något af en“ vers ur Poëter, så böra orden afklåda sig den be-“märkelse de på sit ställe haft, och taga sig en an-“nan metaphorisk i Devisen.“ Detta uplyses med exempel: som då en förnäm Herre vid et Riddarspel tog till Devise *En Verlds-Glob*, med öfverskrift: PONDERIBUS LIBRATA SUIS. “Figuren är här, säger LE MOYNE, stor och ståtlig och ordet väl-“ljudande och majestätligt. Men efter som det går“ in i Devisen, utan at afklåda sig sin förra mening,“ och vända sig ifrån sit första ämne; och det här är“ lämpligt till världen på samma sätt som i *Ovidii*“

„*Metamorphosis*, där det är tagit, så framvisar det-
 „ta Ordet här en vanskaplighet, i stället för at for-
 „mera en vacker Devise.“ Han tillägger härvid ännu,
 „at om man finner några eljest berömda Aucto-
 „rer taga miste i detta målet, så bör man komma
 „ihåg, at et stort namn och beröm gifver icke rät-
 „tighet at fela; och at felactigheter hos Auctorer
 „äro inga regler, äfven som ofullkomligheter hos
 „dygdiga, äro inga exempel.

Näst den fågring Devisen lånar af Poësen, kom-
 mer i betraktande, at där äfven Rhetoriska figurer
 kunna i öfverskriften brukas. „Dock så till förstå-
 „endes, säger LE MOYNE, at om slike figurer ic-
 „ke kunna komma in, utan at cadencen förloras,
 „må de likväl nyttjas på sått som ske kan, och ca-
 „dencen eller sammanstämningen må blifva sådan,
 „som görligast sig lämpar.

Den första af sådana Rhetoriska figurer är *ho-
 moioteleton* eller *Rim*, som har synnerligt behag i
 en Devise. Till exempel det bekanta *Eminus & Co-
 minus* öfver *Et Pigg-Svin*. DUM FLAGRAT
 FRAGRAT, öfver *Et Rökvark*, hos THESAURO.
 ET SCOPUS ET SCOPULUS, öfver *En Bergs-
 klippa, emot hvilken et Skepp drifves af vådret*,
 hos BOUHOURS. Se äfven exempel häraf i vår Sam-
 ling N. 24, 55, 80 och III. Däremot tycker jag at
 CESARS modiga och ståtliga VENI VIDI VICI,
 äro blott för rimets skull mycket illa använde till
 öfverskrift öfver *En Tupp, som förjagar et Lejon*.

Den andra Rhetoriska figuren, som brukas i öf-
 verskriften af Deviser, är *Homoiopoton*, eller lika
 fal-

fallande af orden i stafvelser af enahanda ljud och lika antal. Här af hafve vi exempel i Samlingen under N. 16, 29, 31, 37 och 60. Under det at söka sådana behagligheter, hafva många Auctorer fallit in i falska tankar. Som till exempel i denna, anmärker BOUHOURS en öfverskrift öfver *En Racquet: DE L'ARDORE L'ARDIRE*. Ehuru ordens lika fallande och ljud här kunde vara behagligt, så blir likväl hela Devisen af sjelfva öfverskriften oricktig; ty det är, säger han, en ofanning och at tala emot naturen, när man tillågnar Racqueten en driftighet då han brinner. Ibland riktiga och i detta afseende behagliga, anförer samme Auctor en annan Devise: *En Fjeril, som flyger omkring en Fackla*, med öfverskrift: *UT POTIAR PATIOR*. Men jag kan intet finna mig uti, at Fjerilen lider för den orsaken, at han må få komma in till och röra vid elden; utan jag tror det är fanningen mera likmåttigt, at han lider af ovarsamhet eller af okunnighet om eldens egenskap at bränna; och at han nal, kas elden för des vackra utseende skull, men icke för at blifva bränd. Flere exempel torde icke behövas at bevisa, huru lätt man faller i felactigheter, när man vill tvinga sig at behaga.

Den tredje figuren kallas i Rhetorican *Antithesis*, om hvars beskaffenhet, så väl som om grannlaggheten af des bruk, är handlat i *Samtal om Tankar i Vitterbets Arbeten*. Exempel här af finnas i vår Samling N. 85, 87, 90, 94 och 124. En sådan motsats och liksom inbördes stridighet i orden, hålla Måstare före vara en ibland de vackraste prydnader i en Devise. Men som man icke bör tvinga sit
 snil-

fnille i upfökande af sådana prydnader, hvarigenom man oförseft kan råka i affectation; så böra de icke heller vårdslöfas och förkastas, när de fritt ställa sig fram och visa sin fågring. THESAURO har några exempel af sådana öfverskrifter; såsom om *En Phœnix*: PERIT UT VIVAT; om *Palmträdet Inclinata resurgo*, som förut är nämt; om *Et Myr-Lejon*: PARVA MAGNIS MAGNA PARVIS; om *Et upfatt Skjutmål*: NEC CITRA NEC ULTRA. Jämväl hos BOUHOURS öfver *Solens bild*: OMNIBUS UNUS. Men i THESAURUS, PERCUSSUS ELEVOR öfver *En Båll*, som slås up åt högden, kan jag icke igenfinna den Antithesis som han märkt, ehuru öfverskriften eljest är vacker och hela Devisen riktigt och behaglig. Däremot fätter BOUHOURS ibland dem, som med Antithesen skola behaga, *En Spegel*, och till öfverskrift: OMNIBUS ET NULLI, i hvilken jag för min del icke kan utgrunda någon vackerhet eller riktighet, undantagandes Antithesen. BOUHOURS kullkastar sjelf riktigheten af denna Devisen, då han gillar en annan, som föreställer samma figur, med öfverskrift: OMNIBUS OMNIA.

När af alla dessa tre slagen formeras en Rhetorisk figur, så blir väl en sådan den vackraste och fullkomligaste. Till exempel, *Cominus & eminus*, som vi så ofta nämt; eller hos THESAURO: SI DEFERAR EFFERAR, om *En Springande Vatturkonst*. Men såsom et mönster för alla i dessa slags prydnader, kan den Devisen räknas, som LE MOYNE uptänkt öfver et förnämt barn, som strax efter födelsen dödde, *En Blixt*, med öfverskrift: MO-
RIOR

RIOR DUM ORIOR. Om nu LE MOYNE lånt sin invention af en hos PICINELLI, som föreställer *En Swamp*, med öfverskrift: VELOX ORIOR MORIOR; eller af en annan, som MENESTRIER omnämner: *Månen i nedergången*, MORIOR UT ORRIAR, kan göra oss lika mycket at veta, Men i LE MOYNES öfverskrift är rimet fullt, ljudet i orden, och deras stafvellers antal aldeles lika, och därtill med Antithesen ricktig; så at man kan tillstå det vara et lyck-skott at upfinna en sådan. Den qvickaste hjerna kunde pina sig till döds, till at hitta på något dylikt, och ändå icke komma därmed till rätta. Jag tycker för min del, at i detta affeende hade MALHERBE icke få orätt, när han sade, at en god Devise vore arbete för en människas hela lifstid. LE MOYNE roar sig åt detta infallet, och säger at MALHERBE icke kunnat taga mera till, om ock en Devise vore något så stort, som den största Egyptiska Pyramiden. Men at sätta skämt å sida, så kunde en sådan Pyramid uprättas med mennisko-händer, ehuru därtill fordras mycken tid och kostnad. Däremot är mennisko-vett och snilles styrka otillräcklig, at efter behag kunna framalstra en ricktig och fullkomlig Devise. Den kommer af sig sjelf, måstadels af en slump: och händer med dem, som BOUHOURS säger i en liknelse tagen af Meloner, at ibland hundra finnes knapt en enda god. Man må för öfrigt icke tänka, at igenfinna alla fullkomligheter i alla Deviser: det vore at söka något utom naturen, som i alt är sparsam på slika mönster. Här gifves åtskilliga grader af fullkomlighet, och man kan vara nögd, om man hinner till någon af dem. Så sluter THESAURO sin

af

afhandling om Devisen med hvad CICERO säger om Våltaligheten: *Si perfectam ejus ideam consequi non licet, contendendum ut quam proxime ad eam accedamus; & si omnes perfectiones colligere non licet, numerum quem possumus maximum colligamus.* Det är: Om ofv icke är lemnat at få dârom et fullkomligt begrep, så må vi arbeta på at komma i det närmaste: är det ofv icke lemnat at samla alla fullkomligheter, så låt ofv samla de måsta som görligt är.

Ibland prydnader i öfverskriften tillåter BOUHOURS, at äfven där kan brukas någon equivok eller tvetydighet i orden. Till exempel i en Devise för en ung Herre: *Et litet ungt Lagertråd ibland flera stora Lagertråd*, och till öfverskrift: MAIORES DONEC SUPEREM. Där *Majores* betecknar de större tråden, och tillika den Herrens förfäder. Spanske Konungen PHILIP II. tog en gång till Devise, *En modig och ostyrig Häst inom en Cirkelring, den han synes hoppa utom*, och till öfverskrift: NON SUFFICIT ORBIS. Här ligger tvetydigheten i ordet *orbis*, och vill öfverskriften säga i afseende på Hästen, at Cirkel-ringen vore för liten; men i afseende på Konungen, at verlden vore för liten. Devisen kan i sig sjelf vara ricktig nog, ehuru en sådan lek med orden icke åger sit fulla behag. Man torde finna mera rätthet och tillika mera modestie i en Inscription på en Svensk Medalje vid Konung FREDRIC I:s antråde til Regeringen. *Kongliga Gustavianska Familiens Portraiter föreställas i en Cirkel-ring, och midt uti Konung Fredrics*, hvaromkring står at läsa: SPLENDET IN ORBE DECUS, där ordet *orbis* likaledes har dubbelt afseende; det

ena

ena på Cirkel-ringen af Portraiterna, och det andra på verlden. Om hvilken tvetydighet hela verlden, och i synnerhet Efterverlden, lär fälla et opartiskt omdöme. LE MOYNE anförer en annan, som var författad Hertigen af Enguien till åra, efter et vunnit fältslag. Devisen förestälde *En Hand som höll två Ormar, dem hon syntes hafva förqvast*, med öfverskrift: OCCIDIT ANGVES. Tvetydigheten skulle behaga i ordet *angves*, genom allusion till Hertigens namn; men det faller genast i ögonen, huru Devisen just däråf blir oformlig. LE MOYNE påminner at miskmask har mycken nära förbindelse med equivoken: farten är trång och stegen slipprige emellan desse bägge. Därföre ser man ock hvad för orimligheter gemenligen följa med equivoker, som dragas långt ifrån och liksom vid håret, at något betyda i Deviser. Desutan vill icke mycket snille at upfinna equivoker, och en förnuftig ångrar icke, om han förlorar det nöje han kunnat hämta af slika påfund, som vi lärt i *Samtal om Tankar i Vitterhets Arbeten*. Så har jag till exempel besvär nog, at tänka efter meningen i PICINELLIS OFFICIO MIHI OFFICIO, öfver *Et Ljus*; men liten ersättning af nöje, sedan jag den funnit. Dock bör denna slags tvetydigheten skiljas ifrån en annan, som vi hört vara angelägen i Deviser, och består däri, at Orden i öfverskriften tillika åro lämplige både till figuren och till faken som skall afbildas.

Öfverskriften tål icke heller någon annan slags lek med orden, som endast låta för öronen, och sättas ihop blott för numren eller för ljudet skull. Till exempel öfver *Två Knifvar, som hvåssa hvarandra:*

ACUI.

ACUIMUS ACUIMUR. I fall *acuimus* förstås om andra ting, så är Ordet falskt; förstås det om Knifvarne inbördes, så gör det andra ordet *acuimur* fyllest till meningen. Skulle en sådan ordlek behaga, så är den lyckligare i en annan, äfven hos PICINELLI. *En Sax*, med öfverskrift: STRINGIMUS DUM STRINGIMUR; ty här hafva orden hvar sin mening, den ena om Saxen, och den andra om det som klipptes.

Vi må för öfrigt taga påminnelse af LE MOYNE, „at icke pina oss med något Grammatiskt gräl eller „Rhetoriskt krus i öfverskriften af Sinnebilder; där „alle Rhetoriske prydnader finna rum, allenast de „utgöra en riktig mening, och låta våra tankar blif- „va begriplige för andra; at den yrkade kärtheten „och sinnrikheten på det nogaste acktas, och at vi „med slika prydnader icke kullkaste väsendtligheten „af Sinnebilden.

8. Reg. Ordet eller öfverskriften bör säga sant.

Denna egenskapen är så hufvudsaklig, at utom densamma blir aldrig någon riktig Devise. Jag skall af öfverskriften få veta, huru bilden lämpar sig i likmelse till det som afbildas. Såger då öfverskriften osant, så blir jag bedragen om Devisens mening, och måste göra en falsk tillämpning, eller kan jag göra aldeles ingen. Äfven som i en Logisk proposition man tillägger subjectum ingen ting, som icke är i subjecto, så bör man ock i Devisen icke tillägga figuren något som icke är i figuren. Öfverskriften är liksom et band emellan figuren och det som afbildas: så snart jag förstår Ordet, bör jag ock kunna förstå menin-

ningen af Devisen; ty meningen af öfverskriften och af figuren löpa tillsammans och stamma öfverens i alla riktiga Deviser, som vi förut lärt vid första reglan om lämpligheten af Ordet. Där äro till uplyfning någre felactige exempel anförde, till hvilka ännu följande kunna läggas. Såsom hos MENE-
 STRIER: *Djurkretsens tekn Jungfrun, emellan Lejonet och Vågen*: COELESTES TEMPERAT IRAS. Här lyser idel ofanning i affeende på Devizens figur. Det kan icke en gång någon dickta, at Djurkrets-Jungfrun stillar himlens vrede. Och för den orsaken blir tillämpningen på Catholska viset ganska falsk och oriktig, när Jungfru Maria skall med denna figuren afbildas. Men om samma öfverskrift stode öfver någon Mariæ-bild uppe i himlen, kunde kanske Devisen efter någon ZINCKGREFS tänkefätt blifva riktigare. Ibland SAVEDRAS sinnebilder få vi se åtskilliga *Statuer i en Blomster-gård*, med öfverskrift: CUSTODIUNT NON CARPUNT. Det är skada för Trågårdsmästaren för vackthållningen skull, at Statuerna icke äro lefvande; men det är en lycka för plockningen skull. Som de nu äro, kunna de icke uträtta någotdera af det som orden innebära. Åter få vi ibland Tyska utvalda Deviserna skåda et annat Himmels-tekn, *Skorpion*, med öfverskrift: PEIOR SUPERIUS QUAM INFERIUS; hvilket är af lika halt med MENESTRIERS ADVIGILANT FATIS, öfver en hop *Stjernor på Himlen*, som hålles för ofanning nu för tiden, så framt icke af gamla Spå-kåringar, som upsnappat några lemningar af Astrologien. Hos denna sednare Auctoren få vi skåda ännu något märkvärdigare, nämligen *Stjernor på Himlen Middagstiden*,

den, och till öfverskrift: NON CERNUNTUR ET ADSUNT. Är icke det en konstig Devise, som i figuren visar oss något, som öfverskriften säger icke kan synas? Samme Auctor visar oss *Månen gent emot Solen stående*, med öfverskrift: A TE MIHI SOLO FLAMMA ET ARDOR. Hvilken långa ofanning han sedan sjelf vederlägger med en annan öfverskrift öfver samma figur: SPLENDET NON ARDET AB ILLO. Här torde vara nog af exempel, till at visa huru ofanningen i öfverskrifter kullkastar rätta meningen och tillämpningen af en Devise. Men efter som jag förmodar, at Augsburske *Devises Choisies* här efter försvinna ur vårt kära Fädernesland, eller åtminstone blifva ganska sällsynte i Svenska händer, så vill jag för våre efterkommande ännu därutur uppteckna et par exempel. *Et Kål-hufvud*, med öfverskrift: DE MEA ALBEDINE DURITAS. För sällsamheten skull, kunde det hafva varit roligt nog, at få höra huru det varit möjligt, at göra någon tillämpning af denna ofanningen. I en annan förestalles *En Vin-Ranka uprätt utan stöd*, med öfverskrift: SE SUSTINET IPSA. Här säger både figuren och öfverskriften ofant, och rätt nu orkar jag icke mera se *Devises Choisies*.

9. Reg. Ordet bör vara på et främmande, men brukligt språk.

Måstare i konsten hålla före, at icke alle slags tungomål äro tjenlige at brukas i Sinnebilder, och vill BOUHOURS i synnerhet därutur bannlysa de Orientaliska och Nordiska språken. För Academister och

och lärdt folk kan han väl tåla en Grekisk öfverskrift i en Devise; men om Drottning CATHARINÆ DE MEDICIS Φως Φέρει, ἢ ἡ γαλήνην, öfver *Regnbogens bild*, yttrar han sig, at den passade bättre för en Doctor, än för en Drottning; helst som desutan icke är fanningslikt, at et Fruntimmer vore nog lärdt, at uttrycka sina tankar på det sättet. Men Ordet bör likväl vara, säger han, på et främmande språk, på det des mening må vara så mycket bättre gömd, och icke förstås af menigheten. Jag ville icke taga detta skålet till bestyrkande af vår regla; efter som i följe af de äfvanföre Cap. III. §. 2. anförde orsaker, Deviser böra vara klara och begriplige det måsta som ske kan; och at det således bör vara åskådarens och icke Devifens fel om han icke förstås. Jag tycker för min del, at skålet af et allmänt vedertagit bruk är bättre, i synnerhet när därtill lägges en reflexion, som LE MOYNE gör till gillande af detta bruket. Han säger: „alt som är främmande höres alltid såsom“ något nytt och upväcker förundran. Det som är“ obekant passerar stundom för något förträffligt:“ däremot det som är vanligt, huru förträffligt det“ ock må vara, drager icke ögonen på sig och rör“ ingens nyfikenhet.“ Detta är grunden hvarföre öfverskrifter måst behaga på främmande språk, och hvarföre sådane helst brukas. Italienare och Spaniorer bruka måst sit eget språk i öfverskrifter; men hos Fransöferna äro Fransyske öfverskrifter mycket sällsynte. Tvifvels utan för den nämde orsaken skull, betjena de sig af Italienskan och Spanskan, men måst af Latinen.

THESAURO är af den tanken, at en fullkomlig öfverskrift bör tjenligast vara på sådant språk, som döljer sig för allmänna hopen af snillen, men är dock begripligt för alt förståndigt och uplyst folk; ty at tala det ingen förstår, är at intet tala; och at tala det alle förstå, är i Sinnebilder hvarken qvickt eller behagligt. Han tycker altså, at med Sinnebilder kommer intet språk bättre öfverens än Latinen; „Ty först, säger han, är det språket ädelt, sinnrikt, „fullt af kärta och betydande ord och talesätt, och „därtill främmande, hvaraf man kan formera Heroiska och vackra utlåtelse, som äro långt skilde ifrån alt hvad allmänt och gement är. Däreft är „ock det språket nu förtiden snart sagt öfver hela „verlden så gångbart, at alt lärdt och uplyst folk „kunna läsa och förstå hvad som skrives på Latin. „För hvilken orsak ock samma språk helst väljes till „Inscriptioner och Epitaphier, som till allmänt åskådande utställas.“ Vi Svenske äre ock därmed så mycket bättre belätne, som Italienskan och Spaniskan äro för oss äfven så barbariske Tungomål, som Svenskan för Italienare och Spaniorer.

Reglan lyder, at öfverskriften bör vara på et bekant språk. Och kan et strängt i äckt tagande här af finna rum i äfseende på aldeles döda, eller på sådana Tungomål, som i allmänhet at tala, förstås af ingen menniska i de orter, där Sinnebilden kan blifva synlig. Till exempel en öfverskrift på Arabiska och Hebreiska, eller en på Turkiska i Frankrike, och på Fransyska i Turkiet, kan icke läsas eller begripas. Men å andra sidan tyckes den friheten icke med skäl kunna en Auctor betagas, at
nå-

någon gång för sina Landsmän framställa en Sinnbild med öfverskrift på deras egit modersmål, helst när densamme är sinnrik ock vacker; hvilket ock af våra Lärnåftare medgifves. BOUHOURS anförer till exempel, hurufom när Turkiske Kejsaren SELIM drog till et stort fält-tåg, tog han till Devise, *Månen i tilltagande såsom åt nedgången at skriva till et annat hemispherium*, med öfverskrift på Turkiska af sådan mening: JAG KOMMER FULLARE IGEN. Turkarne måste hafva mycket tyckt om denna qvicka och sinnrika Devisen; och man torde i dessa sednare tider icke hafva väntat något sådant från Österlanden. Kan man då vänta något från Sverige? Se på Devisen N. 80. i vår Samling, där Svenska orden i öfverfättning låta för oss bättre, än CHETO FUOR COMMOTTO DENTRO i originalet hos BOUHOURS, som knapt af någon enda ibland oss förstås. Urfäckta CATZ för en Holländsk öfverskrift i Devisen N. 84 af vår Samling, hvarmed han utan tvifvel mycket behagat sina Landsmän. Låt vårt Svenska *Lagom bäst*, i Emblemets N. 21 i Samlingen, komma på samma räkning, efter som ordet för sin sinnrikhet behagar oss, och admireras af främmande. Jag vågar ännu lägga hårtill, at det tyckes för Svenska Vetenskaps Academien icke otjenligt vara, at i sin antagna Devise hafva öfverskriften på landets språk.

☞) ☞ (☞

CAPITEL VI.
SLUT OM DEVISER.

§. I.

Man har tagit sig före, at på et besynnerligt sätt leka med figurer och ord, i et slag som kallas *Rebus*; hvarom PAUL JOVIUS redan i sin tid visste at tala. Och lär detta bruket härstamma ifrån några skämtaktiga och lustiga hufvuden i Frankrike, som därmed velat roa sig och andra. Desse lek-värk förfärdigas på det sättet, at när man vill up-fåtta en mening, betecknar man något ord med fi-gur af någon ting, som har lika namn med det or-det som man vill bruka: och där ingen sådan fi-gur af lika namn finnes, nyttjar man ord at sätta emellan figurerna. Detta kan vara dragligt, när man brukar det likfom till lust eller lek, men i alf-varfamman ämnen är det aldeles otjenligt. Här näm-nes därom för den orsaken, at man sedt exempel af dem som tänkt upfinna en Devise, men i det stället fallit in i dessa barnsligheter. LE MOYNE anförer huru detta påfundet gjorde en Spansk Gref-ve olycklig. Grefven var kår i Drottningen, och när et Riddarspel skulle hållas, hängde han fram öfver bröstet en kedja, hvarvid voro fastade åtskil-lige Mynt, som i Spanien kallas *Realer*, med en öf-verskrift på Spanska: MIS AMORES SON - - Man tog det likfom hans kärlek hörde till pengarne, men man utgrundade sedan at pengarnes namn REA-LES skulle beteckna hans passion för Drottningen. BOUHOURS har et annat exempel, där figurerna skulle tala allena utan några ord. Vid et Riddar-
spel

spel i Turin, lät en Herre måla på sin Hjelm *En gyllende Sol* och *En Cupido* eller *Amour*, som skulle på Italienska fåga få mycket som UN SOL AMORE, eller at Riddaren icke hade mera än en enda kärleks-passion. Våre Måftare förkafta med skål alt som har smak af sådant i Deviser. Och detta ämnet förtjenar äfven så litet våre Läsares upmärksamhet, som at utförligen bevisa, huruledes enkla bokstafver, eller zifror, eller toma fålt, icke kunna brukas till figuren i en Devise. Där blifver af sådant idel Gåtor, som behöfva en Prophetisk ande at uplösas: et arbete, som aldrig lönar mödan. Jag har af det slaget icke sedt någon, som kunnat räknas för Devise, så framt icke en som BOUHOURS anförer, brukad af en Academist i Italien. Bokstafven H med öfverskrift: SI CETERIS ADDAR; hvilken både i sin form och i sin tillämpning är i mitt tycke ganska vacker.

§. 2.

Ibland Deviser nämner LE MOYNE et slag, som han kallar *dubbla*, hvilkas fågring skall däri bestå, at de föreställa en och samma figur i två fålt under olika mening och betydning. Om det är svårt at upfinna en vacker och till alla delar fullkomlig enkel Devise, så måste en sådan dubbel kunna anses för et mirakel. Samme Auctor anförer exempel af en, som han upfunnit, at vid et tillfälle lämpas på Franske Clericiets sammankomst. I det ena fåltet, *Himlen full med Stjernor*, och till öfverskrift: NUMINE REGUNTUR. I det andra fåltet bredevid, samma *Himmel och Stjernor*, med öfverskrift: LUMINE REGUNT. Devisen är i sin

form ricktig och vacker; men i ämnet och tillämpningen ofar den af Påfviska hierarchien. Jag kommer ihåg huru BOUHOURS i samma ämne anförer et par enkla Deviser, som vid et lika tillfälle af Clericiets sammankomst blifvit formerade af en VIRGILII vers, där han talar om stjernorna.

Ignes est illis vigor & cœlestis origo.

Den ena Devisen förestälde *En hop Stjernor på Himlen*, med öfverskrift: IGNEUS EST ILLIS VIGOR. Den andre hade till figur några *Perlor*, och däröfver: COELESTIS ORIGO. Desse bägge enkla Deviser kunde i et annat ämne och tillämpning blifva riktige och äfven förträfflige; men här smaka de af Munken.

Jag vet intet om jag i detta ämnet om dubbla Deviser, kan roa Läsaren med något af egit förråd. Under det jag haft för händer denna Sinnebilds-Samlingen, har jag tyckt et sådant företagande kunde föreställas med en dubbel Devise. I det ena fältet, *En Råfsa*, med öfverskrift: DISPERSA COLLIGIT. I det andra fältet samma figur, och till öfverskrift: COLLECTA DISPERGIT. Om den icke behagar våre Lärmästare i Söder, så torde den likväl få vara med i räkningen, på det icke heller något sådant må finnas vara oförfökt under vårt Climat.

Vid tillfälle vill jag här nämna et slag af Deviser, som för sit inbördes affeende och motsats hafva någon likhet af dubbla. Hit hörer Kejsar CARL V. *Plus ultra*, med det däremot satte, *Non ultra metas*. Jämväl Konung HENRIC II. *Donec totum impleat orbem*, med Konung PHILIPS däremot tag-
ne

ne *Jam illustrabit omnia*; som vi förut Cap. II. §. 4 omtalt. Tillfällen till en sådan stridighet och motsats gör, at de på samma sätt som dubbla Deviser liksom födas af hvarandra. Så talar THESAURO om, huruledes när et Parti valde till Devise, *En bruten Pelare*, med öfverskrift: FRANGOR NON FLECTOR, tog det andra motsäridiga Partiet, *En Rô*, som böjde sig undan för vådret, och till öfverskrift: FLECTOR NON FRANGOR. Våre Lär-mästare lära oss, at för slike Devisers qvickhet och behaglighet skull, värdera dem så mycket, om icke mera än andra. De må då sjelfve admirera en Svensk invention, som jag sedt i Herr Cancellie-Rådet BERCHS Samlingar. Den ena Devisen förestäl-ler *Verlds Globen*, med öfverskrift: NON SUFFI-CIT. Den andras figur är *Himmels-Globen*, och till öfverskrift: SUFFICIT.

§. 3.

Somlige Auctorer bruka, at under en Devise fätta några verser, som de säga skola tjena till när-mare utredande och uplysning af Devisen. Men jag tycker för min del, at om någre verser behöfvas, få måtte Devisen icke vara klar och begriplig: hvil-ket vi likväl förutsatt såsom en des nödvändiga e-genskap. För den orsaken böra verser som stå un-der Deviser kunna vara bårta, utan at Devisen för-lorar något af sin tydlighet. Om en åskådare har misnöje af, at i öfverskriften få veta hvad han klart ser i figuren, så måste han snarare förtretas, när man i vers vill säga honom det han ser i figuren, och kan sjelf begripa i öfverskriften. Dessutan äro Deviser sådane stycken, som skådas i hast och lik-

som i förbigående, hvari vi förut hört grunden ligga till öfverskriftens kärthet. En som icke har tid eller lust at låsa en kårt öfverskrift, lär ännu mindre göra sig den mödan, at låsa några rader verser; i synnerhet då de ibland utgöra hela Sonnetter och Madrigaler, där Poëten spatserar omkring och talar nästan mera om andra saker än om Devifens ämne. Verser finna altså icke annorledes rum än i böcker, och tjena där icke till annat, än at med sin qvickhet och listighet roa Läsaren. Därföre kunna de ock på sådana ställen icke allenast tålas, utan äro äfven där behaglige och nöjsamme at låsa. Men utom den synnerliga fågring sådana verser böra hafva af Poësin, så fordrar BOUHOURS, at deras utlätelser och mening skall på det nogaste stamma öfverens med figuren och med det som i figuren afbildas, eller i et ord at säga, med hela Devifsen. Kanske Läsaren torde åstunda, at äfven af dessa stycken få höra några exempel.

Hos BOUHOURS, öfver Hertigens af Longueville död; *En stor Flod vid sit utlopp*, med öfverskrift: MAYOR EN SU FINAR.

Celebre & grand dès ma naissance

Je porte en tous lieux l'abondance;

Rien ne me peut m'empêcher de m'avancer toujours.

Je suis de mon pais le rempart & la gloire:

Mais qui pourroit le croire?

Je suis plus grand encor quand j'acheve mon cours.

En annan äfven hos samma Auctor, uptänkt af en Hofman, at gifva tillkänna huru han icke gjorde vers utan då han var kär: *En Nacktergal sitter i et blom-*

Blomstrand Träd, som skall beteckna Våren, med dessa orden: DE MI AMOR MI CANTO.

*Je chante quand l'amour m'inspire,
Et je chante meme assez bien:
Mais dès que mon coeur ne sent rien,
Je n'ai plus rien à dire.*

LE MOYNE har sjelf fatt verser vid sina Deviser. Till exempel N. 55 i vår Samling.

*Au jugement de l'oeil, si l'oeil est consulté
Du merite de ma beauté,
Il n'en est point qui me puisse defaire,
Mais ce n'est qu'à l'oeil que je plais,
Et moi meme je me defais
Si je ne prens le parti de me taire.*

Öfver Devisen N. 16 i Samlingen har MENESTRIER en artig vers:

*Surpris d'une beauté si vive
Mon destin veut que je la suive,
Sans pouvoir me tourner ailleurs.
Et dans le desir qui m'emporte
M'elevant d'une aile trop forte,
Je la vois, je brule, je meurs.*

För dem som icke förstå Fransyskan, vill jag hårtill lägga et exempel på vårt språk. Vid Cröningen 1751 gjorde jag en Devise, där Hennes Majestät Drottningen föreståldes under *En Quinno-bild*, öfver hvilken en Hand ur skyn höll en Crona till ut sättta på dess hufvud, med öfverskrift: INDICAT NON AUGET. Verserna inunder lydde så:

När

*Når Cronan sättes på LOVISA UDALRICA,
Förblifva dock som förr Des egenheter lika.
En annan Cronan gör hög, majestätlig, stor,
Här visar hon blott ut hvar Majestätet bor.*

§. 4.

At i kärthet påminna oss hvad om Devifers beskaffenhet är afhandlat, så gifver LE MOYNE där-om et rätt begrep. „Öfverensstämmelsen, säger han, „emellan figuren och personen eller tingen som skola afbildas, bör hafva i följe med sig en proportion och lämplighet efter sjelfva ämnet till Devifsen. Och om denna proportion skall vara riktig, „så fordras at ingen ting däri finnes som icke kan „förlikas; ingen stridighet emellan orden och tankarne, emellan det man vill låta se och det man „vill säga.“ Därmed förbjuder han ock, „at blanda ihop saker, som böra vara åtskilde; at taga figurer i en mening, som är tvärt emot hvad de beteckna; at låta dem tala emot sin vilja hvad de „icke egentligen och icke utan våldsam tvång kunna säga. Hvilket händer, när man ändrar och „förvänder sådane tekens eller bilders bemärkelse, „och trugar dem at betyda annat, än sjelfva naturen eller et allmänt bruk dem tillagt.

§. 5.

Vi må fluta vår Afhandling om Devifer med hvad LE MOYNE lär om sättet at pröfva deras riktighet.

Devise är en metaphorisk föreställning eller Liknelse, som kan föras till sin naturliga form, och till de för en riktig jämförelse fatte lagar. Således kan jag

jag därmed procedera på det sättet: Likasom figuren *A* har den och den beskaffenheten eller egenkapen; äfvenså har personen eller faken *B* samma beskaffenhet eller egenkap. Devisen fordrar då, at det är en riktig öfverensstämmelse emellan dessa orden *Likasom* och *Äfvenså*; emellan liknelsen och tillämpningen; emellan figuren och det som skall afbildas. Han vill at sammanbindningen skall här vara så egentlig, och alle delarne så väl förenade, at där icke gifves den ringaste stridighet. Således när liknelsen är fullkomlig, är ock Devisen sådan, och då blir icke heller öfverskriften ofann, antingen han talar om figuren i Devisen, eller om faken som skall afbildas.

Till närmare uplysning må vi taga exempel af en felactig Devise, som samme Auctor framställer till pröfning. En Italiensk Poët ville visa hvad möda han använde, at kunna stiga up till åra, eller vinna framsteg i någon kärleks-handel högt öfver sitt stånd; hvarvid han hade at kämpa emot sin egen naturliga böjelse och emot lyckans vidrighet. Han tog till Devise, *En Flåaermus, som flög rått up emot upgående Solen*; därvid öfverskriften, *AD INSVETA FEROR*, skulle uttrycka det våld, som Flådermusen gjorde på sig, för at lyfta sig up till ljustet af denna strålande himmels-kroppen. Låt oss icke förevita Poëten des elaka val af en otjenlig figur: låt oss icke såga honom, at sådane foglar förlikas icke ihopa med årans barn eller med kärleksriddare. Här är icke frågan därom: vi vilje allenast veta, om öfverskriften stämmer ihop med figuren eller med personen som skall afbildas. Så vilje

vi

vi pröfva Devisen på det förut omtalte sättet och säga: *Likasom* Flådermusen bemödar sig at flyga up emot Solen, *åfvenså* bemödar sig Poëten at stiga up till åra eller vinna framsteg i sin höga kärleks-handel. Hvem studfar icke här strax vid tillämpningen, när man befinnar huru Flådermusen icke en gång tål skenet af et ljus, mycket mindre strålarne af Solen, aldraminst at ställa sin flygt rätt up emot Solen? Igenom en riktig tillämpning af denna liknelsen råkar Poëten mera i förackt än i åra, och stadnar snarare i sällskap med sin fogel i mörkret. At jag må bruka en vis ny Fransysk Poëts talesätt, så måste denna Italienarens snille hafva varit mycket enflammeradt.

Jag vill ännu tillägga et annat exempel af en Devise, som jag hört mycket berömmas. *En Timsten*, med öfverskrift af det efter en Apellis utfaga gjorda bekanta ordspråket, NULLA DIES SINE LINEA. Hvarmed skall betecknas en flitig människa, som ingen dag aflåter at något göra på sit arbete; eller en dygdig, eller barmhertig, som låter ingen dag gå förbi, at icke uträtta något godt. Låt oss nu pröfva Devisen. *Likasom* ingen dag går förbi, at icke Tim-sten visar et strek; men här studfar man strax vid *åfvenså*, eller i tillämpningen; ty när det är mulit at Solen icke lyser, gå många dagar förbi, at Tim-sten icke heller visar något strek. Fölghden blir altså efter denna liknelsen, at många dagar kunna gå förbi, då den arbetsamme gör ingen ting, och den dygdige eller barmhertige uträttar intet godt. Hvilket strider emot Devisens påsyftade mening och ändamål. Han blir altså i detta afseende felacktig, utom det han vid närmare påseende torde åfven i andra fall finnas ofullkomlig. CAP.

CAP. VII.

OM EMBLEMER.

§. I.

Med ordet *Emblema* hafva de gamle bemärkt allehanda tillfälliga prydnader af figurer, hvar under åfven sedan Egyptiernas hieroglypher varit inbegripne; till desfs man åndtligen började därmed beteckna hvarjehanda sinnrika och betydande bilder, med eller utan öfverskrift. Däraf plågar hela Sinnebilds-konsten ännu i dag af somliga på Latin kallas *Ars Emblematica*. Men sedan konsten blifvit bragt till mera riktighet och fatt under regler, hafva Emblemer sina egna bemärkelser, och utgöra et ferskildt slag, som vi nedanföre få höra. De deltaga så mycket i arten och beskaffenheten af Deviser, at många, åfven af lärdt och uplyst folk, misstaga sig om dessa vitterhets stycken, och blanda det ena slaget i det andra. Låt oss tillse huru Emblemer med Deviser komma öfverens, på det vi sedan må kunna utröna, huru de förre utgöra sitt ferskildta slag.

Emblemer likna Deviser i formen, ty de bestå likaledes af figur och öfverskrift. I åmne komma de öfverens med Deviser af allmänna Classen, i det de bägge hafva et ändamål, som är at undervisa, eller åtminstone at förlusta ögonen och sinnet, utan affeende på någon viss ferskildt person. I *figuren* måste anständigheten i åkt tagas: sanningen och sannings-likheten behållas: de böra ej kunna dragas i stridig mening emot den man påsyftar, eller gifva anledning till ilvillig uttydning: hafva något verkligt,

ligt, som gifves i naturen eller konsten: föreställa något vackert, som är behagligt at se på. *Öfverskriften* bör vara lämplig till det som afbildas: icke bestå af nedriga och gemena ord och talesätt: bör hafva en sinnrik, men tillika klar och tydlig mening: bör säga sant, och vara på et främmande, men brukligt språk: orden väl ljudande, och tåla äfven något Rhetoriskt.

Af denna öfverensstämmelsen märkes huru det kommer till, at Deviser och Emblemer få ofta förblandas. Denna öfverensstämmelsen gör, at i afseende på förenämde delar böra de för Devisen föreskrifne lagar äfven till Emblemer lämpas och där i äckt tagas. Dock fordra desse i vissa mål icke en sådan strånghet som Devisen; hvilket kommer närmare at utredas efter det begrep vi vilje bjuda till at göra oss om Emblemer, och de regler som därvid äro nödige.

§. 2.

Vi kunne här förut anmärka, at hvad som vid Devisers första ursprung och bruk skedd af okunnighet och ofullkomlighet i konsten, nämligen at bruka en figur utan öfverskrift, eller et Lemma utan figur, det sker med vilja och öfverläggning i anseende til figuren i Emblemer, som ofta lemnas utan öfverskrift. Alle målningar som hafva någon dold och sinnrik betydning, äro icke annat än Emblemer utan öfverskrift. *Cebetis Tafla* är en emblematisk föreställning af menskliga lifvet; där man af hvar action, som framställes för ögonen, kan formera et Emblem, när därtill sättes en tjenlig öfverskrift: ja man kan ock af hela målningen göra et Emblem, när
man

därtill lägger en öfverskrift, som passar till hela mänskliga Lifvet. Alle Fabler, som hafva en ricktig och sann betydning, det är, at de kunna liknelse-vis lämpas til människornas väfande och upförande, blifva Emblemer, när de i figur ställas för ögonen, och förses med någon lämplig öfverskrift. Ehuru ni Historier, Fabler och andre figurer som hafva någon lämplig betydning til liknelse, kunna kallas Emblemer, så vilja Mästare i konsten icke erkänna sådane styckens fullkomlighet eller behaglighet, så framt de icke äro försedde med öfverskrift, till uplysning öfver hvad man ser för ögonen. Orsaken för vi sedan höra i fjerde §. Art. 8 om figuren i Emblemer

§. 3.

Emblem är en föreställning i liknelse af något sant eller diktadt, bestående af figur och öfverskrift, till undervisning och lärdom i Moraliska och Politiska ämnen, eller allenast til ro och nöje: i hvilken föreställning öfverskriften för sig sjelf tagen meddelar lärdomen, som af exempel i figuren uplyses; och tvärt om figuren meddelar exempel, som af öfverskriften bestyrkes.

Vi märke härvid huru som figuren i Emblemer är en liknelse, hvori han skiljes ifrån andra målningar och ifrån Metaphora i Devisen. Och hvad öfverskriften angår, så har den här sin egen fulla mening och är i så måtta et Axiom eller Sentents. Om hvilka bägge delar vi närmare komme at tala, då vi uplöke några Reglor, efter hvilka Definitionens riktighet kan prövas.

Man törde äfven vid Emblemer kunna antaga, at de delas i två Classer, ehuru likväl bägge äro af enahanda beskaffenhet, och delningen här allenast göres för redighet skull, och till at få om dem et tillräckligt begrep. Den *första Classen* har enskylt affeende på vissa gerningar eller händelser, som hämtas ur Historien. BOUHOURS gifver oss här af et exempel. Historien berättar, at när Konungen PORSENNA låg för Staden Rom och bragt den i yttersta nöd, påtog sig MUTIUS SCÆVOLA at frälssa Staden igenom det at mörda PORSENNA. Han gick til den åndan ut i hans låger; men när han skulle värkställa sit förhafvande mistog han sig om Konungens person och mördade en annan. När han då blef gripen och stald till förhör, visste han sin driftighet och ståndaktighet på det fätte, at han gick fram och räckte sin hand midt in i eiden, likfom till straff för sig sjelf at han felat i sin förefats. I Emblemet föreställes MUTIUS SCÆVOLA stående för Konung PORSENNA, och rækker handen in i elden, med öfverskrift: AGERE ET PATI FORTIA ROMANUM EST. På samma sätt sker med andra Historie-målningar, som kunna göras till Emblemer. Till exempel, om man ville föreställa *Konung CARL XII fart öfver Dunas-Strömmen 1701*, och till öfverskrift taga orden af hans Symbolum och Lösn: MED GUDS HJELP GÅR ALT VÄL, så blir af en sådan målning et behagligt Emblem.

Den *andra Classen* har i allmänhet affeende på Moraliska och Politiska ämnen, eller något annat, som allenast är nöjsamt at se och tänka på; och hämtar, äfven som Devisen, sina bilder ur hela naturens för-

rådshus. Med figurers exempel går man i den Emblematiske föreställningen *a particulari ad universale*, som man säger, och gör därefter sina förnufts slut. Såsom hos BOUHOURS föreställes Bilden af *en Svåla*, med öfverskrift: *UNA HIRUNOO NON FACIT VER.* Hvaraf lärdomen blir denna, at man af någon synnerlig sak icke kan göra en slutsats till oinfränkt bestyrkande af någon sanning. Samme Auctor nämner et annat Emblem, som i figuren föreställer *Lyckans Bild läggande bojor på et Lejon*, med öfverskrift: *VIRTUTEM FORTUNA PERMIT.* Men det tyckes ståta emot sanningslikheten i figuren, at Lyckans Bild, som är hämtad ur dicket, skulle fångla et naturligt Lejon. Eljest föreställer Emblemets en liknelse, som kan lämpas til allmänna lefvernet. Men om man öfver *Lyckans Bild* skulle fåta *CURTII* ord: *FORTUNA NUNQUAM SIMPLICITER INOULGET*, blir där ingen liknelse till finnandes. Då blir det allenast en Emblematiske föreställning, af det oregelbundna slaget, som vi i VIII Capitlet få omtala. Exempel af Emblemer, som innehålla någon undervisning och lärdom, kunna äfven ses i vår Samling under N. 9, 13, 15, 21, 58, 61 och 123. Af Emblemer, som allenast föreställa något nöjsamt för ögonen och sinnet, påminner jag mig et exempel, som jag någonstädes sedt. *En Cupido sitter på sin Pil-Koger och rör med en Pil, at komma öfver vatnet ifrån det ena Landet till det andra.* *L' AMOUR TROUVE MOIEN.* Sådane stycken äro sällsynte ibland Sinnebilder, för de orsaker, som vi förut i III. Cap. 3 §. hört omtalas.

§. 4.

Når vi nu gå vidare at upföka de delar, hvari Emblemæ med Devifen öfverenskommer, så är at märka, det Bilden äfven här bör vara lämplig til det som skall afbildas, annars blir ingen rictig liknelse. I Emblemæ finna icke Theologiske Ämnen rum, för samma orsak, som i Deviser, undantagandes dem man kunde formera af Evangeliska Historien. Emblemæ undervisa och förlusta på et vackert och sinnrikt sätt, äfven som Deviser: quickhet och liflighet bör äfven här regera, och nyheten af påfund skilja sådana stycken ifrån alt som är trivialt och alstras af den gemena hopen af Snillen. I anseende hårtill hade ock Emblemæ kunnat vara tjenlige för BOUHOURS, at nytja till undervisning och lärdom för en ung Prints.

Men desutan förekommer något i synnerligt afseende på Reglorna, hvari desse Vitterhets stycken noga öfverensstämma.

1) *Figuren bör vara anständig för blygsamma ögon, och intet föreställa, som är narrackigt och löjligt.* Hvilket äger sin grund, och bevises af hvad Cap. IV. och andra Reglan är anfördt. Reglan blir ock så mycket mera nödig at ackta, som Emblemæ ännu icke förlorat sin rätt, at få synas i Kunga-Hus, Palatser, Gallerier, Förmak, Cabinetter; och at få vara med vid Solenniteter äfven så snart som Deviser af allmänna Classen. Jag tror ock för min del, at de bibehålla sig i sitt rum, oackadt LE MOYNE bemödat sig at dem förnedra, och för dem utvisa de mindre lysande ställen.

2) *Figuren bör icke framställa annat än det som är*

är sant. Hvarmed förstås, at där ingen ting blir synligt, som är vanskapligt eller phantastiskt; och kunna orsakerna härtill ses vid tredje Reglan öfver figuren i Deviser. Dickten och Fabel-Systemen låna äfven Emblemet sina figurer, som anses och hållas för sanne, på sätt som vid samma tredje, och vid den femte Reglan öfver figuren i Deviser är anmärkt.

3) *Figuren bör ej kunna dragas i stridig mening emot den som påsyftas, eller gifva anledning till illvillig uttydning.* Se häröfver fierde reglan om figuren i Deviser.

4) *Figuren bör icke hafva något, som i intet affeende kan liknas vid något annat.* Detta uplyses af hvad till Emblemer är lämpligt i det som anföres vid siunde reglan om figuren i Deviser.

5) *Figuren bör vara proportionerad efter rummet som den skal intaga.* Detta förstås om alt för små eller alt för stora bilder, på sätt som vid siette reglan om figuren i Deviser är omtalt. Men som Emblemet antager flera bilder, så ankommer på Måla-rens skicklighet at proportionera dem efter rummet.

6) *Bör hafva värkliga kroppar, som gifvas i naturen eller konsten.* Uplysning häröfver kan hämtas af det som är sagt vid femte reglan om figuren i Deviser. Hvarvid är at märka, at om menniskobilder kunna tålas i Deviser af allmänna Classen, så finna de fast mera rum i Emblemer, där figuren föreställer liknelser såsom till exempel för menniskorna till undervisning; hvilka exempel lämpligen kunna dragas ifrån den ena menniskan til den andra, besynnerligen ur Historien och dickten.

7) *Figuren bör vara vacker och behaglig at se på.* Annars kan den aldrig förlusta åskådarne, som vi hört vid åttonde reglan om figuren i *Devifer*. Så kan icke heller någon människa taga lärdom eller nöje af stygga exempel. Men i *Emblemer* menas icke härmed alt som är ondt och skadeligt i verlden: ty genom sådana exempel upväckas människorna ofta till det som är godt och nyttigt. Här förstås allenast, at man icke bör bruka exempel af ohyggliga saker, som med sin stygghet upväcka en afsky: eller hiskliga exempel, som föra med sig bedröfvelse och fasa för åskådaren.

8) *Figuren bör föreställa bekanta saker.* Här äfvanföre vid nionde reglan öfver figuren i *Devifer*, kunna orsakerna hårtill igenfinnas. Vid närmare efterfinnande häraf blir lätt at döma, hur det kommer till at målningar, som föreställa obekanta händelser ur *Historien* och *Fablen*, kunna väl behaga, när arbetet är konstigt och fullkomligt; men förnöja likväl icke så fyllest åskådaren, som då han har ämnet sig bekant, och kan af ordinerings, ställningen och utseendet af bilderna döma om hela målningens fågring. För den orsaken är nödigt, at *Historiska* så väl som *fablers* *Emblemer* uplysfas genom någon tilläggnig i *prosa* eller *vers* under målningen, hvaraf åskådaren blir underrättad om saken, som i öfverskriften omtalas. Till exempel *farten öfver Düna-strömmen*, som vi nys nände, kan i målningen icke skiljas ifrån andra dylika öfverfarter: därför har åskådaren af nöden at få veta, at den han ser för ögonen, är *Konung CARL XII* fart öfver *Düna*. Då kan han först hafva rätt begrep

grep om öfverskriften, och fyllest nöje af Emblemet. Vi torde altså här såsom nödige, få taga igen de Sonnetter, Madrigaler och dylika stycken, som vi sade oss icke behöfva vid Devisen.

För öfrigt är till märkandes, at Emblemet till at göra sina bilder bättre kända och mera lifliga, utslår icke så färgors bruk, som Devisen; i synnerhet blir i Emblematiska Målningar af Historier och Fabler ibland outhärligt, at visse bilder genom färgor åtskiljas.

9) I öfverskriften har likaledes Emblemet åtskilligt gemensamt med Devisen, och böra därföre vissa Reglor af dem, som här förut i Femte Capitlet äro anförde, äfven til Emblemer lämpas. Således blir nödigt at i äckt taga *den första, andra, femte, sjunde, åttonde och nionde Reglan, om Ordet i Deviser*. En förståndig Läsare lär af de vid samma Reglor fogade anmärkningar kunna finna, hvad där-af kan vara Emblemer tilhörigt, efter den beskrifning vi om dem gjort, och det begrep vi kunne fatta om deras art och beskaffenhet särskildt ifrån Deviser. Vi få rätt nu höra om Emblemers öfverskrift i synnerhet, som icke fordras at vara så kårt och sinnrik som i Deviser. Och för den orsaken behöfves just icke heller till des fägring, at den må vara tagen ur någon Auctor eller bestå af vers. Dock kan man säga, at denna äktsamheten bidrager icke ringa, at göra öfverskriften behaglig.

§. 5.

När vi betrackte Emblemer i afseende på deras egentliga art och egenskaper, hvarmed de skil-

jas ifrån Deviser, så kunde man kanske däröfver fastställa följande Reglor.

Reg. I. *Figuren bör föreställa någon bild, såsom exempel, tjenande till undervisning och lärdom, eller åtminstone til nöje.*

Igenom Metaphoran i Deviser blir vågen kärtare ifrån det som afbildar, till det som afbildas, efter naturen af en Metaphora, som vi förut hört. Men i Emblemer föreställes något liknelse-vis, hvilket tjänar såsom til exempel af hvad som förefaller i menckliga lefnaden. Emblemerna i vår Samling äro i nästföregående tredje §. uppräknade, hvilkas lämplighet till liknelse kan pröfvas efter det sätt, som i Cap. VI, §. 5, är föreskrifvit. Utom denna egenskapen af lämplighet til liknelse, blir föreställningen allenast en slätt och rätt målning, som icke kan behaga i annat affeende, än så vida stycket är väl giordt.

Reg. 2. *Figuren bör icke föreställa någon bild, som är otjenlig eller olämplig til exempel och uplysning af hvad öfverskriften säger.*

En sådan öfverensstämmelse emellan figuren och öfverskriften i et Emblem, är så mycket mera nödig, som där af eljest blir ett oformligt misckmask utan sammanhang. Hvilket omöjeligen kan behaga åskådaren, som får för sina ögon en figur, där han förgäfves söker någon uplysning öfver hvad han läst i öfverskriften. Till exempel om Emblemets N. 9 i Samlingen skulle på det sättet ändras, at man i figuren förestälde *Ett Valthorn, En Oxe, En Gräsboppa och En Nächstergal*, blefve där af ett misckmask,

mask, som icke passade sig till öfverskriften: *Varietas delectat*. Äfvenså om man ur Historien föreståldes *Constantinopels belägring och intagande af Turkarne*, blefve det ett underligt Emblem, om man där öfver satte Konung CARL XII Symbolum: *Mel Guds Hjelp*: eller om man toge *Narcissus ur Fahlen*, och satte där öfver: *Omnia vincit amor*: hvad skulle det blifva för ett orimligt och obegripligt Emblem?

Reg. 3. *Figuren kan bestå af flera bilder, och så många som behövas till ett fullständigt begrep af det exemplet hon vill föreställa.*

I den allmänna Classen af Emblemer, som har så mycket gemensamt med Devifcen, kan en enkel bild i figuren göra fyllest, så framt icke till hjelp behöfves någon annan, på sätt som vid Tijonde Reglan om Devifers figur är anmärkt. Men i de Emblemer, som hämtas ur Historien eller dicken, kunna så många bilder i figuren införas, som där i tjenligen få rum, och nödvändige äro at få tillräckligt begrep om hvad man vill föreställa. Man kan altså i Emblemer, äfven som vi sagt om Devifer, märka en Auctors urskillings och omdömes gåfva, när han icke belastar sitt Stycke med en hop bilder, som intet höra till saken, utan komma dit äfven som öfverflödige Epifoder på Theatren, dem en oskicklig Poet införer, utan at man vet hvarefrån de komma, eller hvad de hafva där at göra. En dylik frihet är icke tillåten i andra, än i sådana Målningar, som ingen ting betyda, utan bero blott på Mästarens phantafie; där han icke har annat ändamål, än at visa sin konst och därmed för-

nöja åskådarens öga. Till exempel Emblemets N. 61 i vår Samling har jag sedt hos en Tysk Auctor på det sättet: *En Trana har ett fönster på bröstet, och öfver Näfvet ett par stora Glusögon, med hvilka hon kikar in genom fönstret*, och till öfverskrift den samme, som i vårt Emblem. Här äro visserligen flera bilder än som behöfves at få någon liknelse, huru menniskan bör känna sig sielf; hvilket i vårt Emblem uttryckes med enkla figuren af Påfuglen, som efter en allmänt antagen mening skämmas för sina fötter. Utom des är Tyska Emblemets vanskapligt genom bildernas onaturliga sammanhang, som strider emot all sanning och sanninglikhet. Äfvenså i Historiska Emblem, skulle till exempel föreställningen af Konung CARL XII *Fart öfver Duna*, mista sitt behag, om där tillika föreställdes *Slaget vid Narva*, och all sanninglikhet förlorades, om man på samma Stycke skulle få skåda *Staden Thorns belägring*. Och så i alla andra Emblem.

Reg. 4. *Öfverskriften bör bestå af ett Axiom eller Sentents.*

Den får altså icke framställa några ord med innehållen och afbruten mening, som ihopa tagne med figuren uttrycka hvad med Sinnebilden påsyftas: hvilket är egentliga arten och egenskapen af Devise. Utan här bör öfverskriften säga ut sin hela mening, hvaröfver åskådaren får hämta uplysning genom exemplet i figuren. Öfverskriften kan altså tagas särskildt, och förstås utan figuren, och blir då, som den vårkligen är, ett Axiom eller Sentents; men ihopa med figuren blir den en Emblem.

blematisk öfverskrift. Igenom denna egenskapen at vara Axiom eller Sentents skiljes ock Emblemers öfverskrift ifrån Epigrammer och Inscriptioner, om hvilka sednare vi här nedanföre tage ofs tillfälle at något tala. Så är ock med Axiomers och Sententers natur likmätigt, at de innehålla mycken mening i få ord; för hvilken orsak de snarast tjena till nytta i Emblemmer, hvilke i samma affeende som Deviser icke tåla någon vidlöfrighet. Dock fordras i Emblemmer icke en sådan kärthet och sinnrikhet, som i Deviser. Ett allmänt vedertagit bruk frikallar dem ifrån en så strång grannlagenhet som i dessa, och därtill medskådas Deviser måftadels i hast och förbigående på Sköldar, Standarer, Fanor, i Riddarespel och dylikt; hvaremot Emblemmer äro måst synlige på Taflor, i Målningar till prydnad på sådana ställen, där de med bättre rådrum kunna ses och läsas. Emblemmer begära icke heller sådana Rhetoriska prydnader i öfverskriften som Deviser; ehuru de dem likväl icke försmå eller förkasta, när de därmed otvungit beklådas. För dem är nog, när öfverskriften är sinnrik, men tillika klar och tydlig, och för öfrigt icke faller Läsaren besvärlig med långa och onödiga omsvep. Till uplysning öfver denna Reglan vill jag anföra et exempel. Om man föreställer *En Menniska, som med en Rakknif rakar en annan*, och tager Boëtens ord till öfverskrift: TACUISSE IU VAT, NOCET ESSE LOCUTUM så finner man, at desse orden kunna tagas för sig sjelfva och förstås utan figuren, och blifva då en Sentents; men ihopa med denna figuren utgöra de et Emblem. Däremot om man föreställer samma action på det sättet, at *En hand ur skyn håller knif-*

ven *likfom at raka Personen*, med öfverskrift: AUT SILENTIUM AUT VULNUS, blir det en rick-
tig Devise, där orden icke kunna förstås, så framt
icke ihopa tagne med figuren. THESAURO har et
Emblem, som föreställer Fablen om *Narcissus*, som
blef kär i sin egen bild och störtade sig i Källan, och
till öfverskrift: SE PERDIT QUI SE QUÆRIT,
i hvars ställe jag kan sika för bättre ljud skull, tor-
de hafva fatt: PERIT QUI SE QUÆRIT. Men
at tala om Emblemets, så ser man ju huru öfver-
skriften här har sin egen fulla mening, och kan sär-
skildt ifrån figuren vara en Sentents. Däremot har
samme Auctor ibland Emblemets et annat, som fö-
reställer *En Morian i bad vid en Vattukonst sittan-*
de, och till öfverskrift: ALLUES NON ABLUES,
hvilka ord icke kunna förstås utan hjälp af figuren,
och utgöra således en Devise i stället för et Em-
blem. Men af denna figuren kan blifva et Emblem,
om man däröfver sätter COLUMBI ord:

Ho rätta vill en ond ondt van,

Han tvätta vill en Morian.

Reg. 5. Öfverskriften bör icke framställa något
Axiom eller Sentents, som är otjenlig eller
olämplig till bilden eller exemplet, som i figu-
ren föreställes.

Där denna Reglan icke i ackt tages, blir i stäl-
le för Emblem et oformligt Chaos utan samman-
hang och mening, äfven som när figuren icke kom-
mer öfverens med öfverskriften. En öfverskrift vid
någon figur måste nödvändigt tjena till des uplysning
och förklaring: annars gör man icke med någon
öfver-

öfverskrift: annars blir figuren och öfverskriften hvar för sig at betrackta. De utgöra då hvar för sig et särskildt stycke, i ställe för at de tillsammans borde formera en Sinnebild. Hvar blir den förklaring man väntar öfver figuren, om öfverskriften har en mening, som därmed icke stämmer öfverens, eller därtill kan lämpas? Man kan därföre här med samma skäl som i Deviser, påstå en noga öfverensstämmelse emellan bägge Sinnebildens delar. Till exempel, jag föreställer *En Crocodil liggande död vid Nil-stranden*, och till öfverskrift: VIVIT POST FUNERA VIRTUS, så kan ju ingen förnuftig där igenfinna tillämpning till någon undervisning och lärdom af exemplet i figuren. Eller om jag ur Evangeliska Historien ville föreställa parabeln om *förlovade Sonen*, då han drog bårt ur sin Fars hus, med öfverskrift: ALTERIUS NON SIT QUI SUUS ESSE POTEST, så bibringar Emblemet en fördärflig lärdom, i ställe at parabeln meddelar en undervisning, huru Barn icke böra draga sig undan Föräldrars beskydd och upfickt, förr än de äga nog förstånd at styra sig sielfva och sina gerningar. Och på lika sätt förhåller det sig i alla andra Emblemer.

§. 6.

Af hvad således om Devisers och Emblemers art och egenskaper handlat är, torde man kunna göra sig det slut, at alt af Ritningar, Målningar, Broderingar, Bildthuggerier, Kopparstycken, och dylikt, som prydes med öfverskrift, och hedras med namn af Devise eller Emblem; om de icke äro fattade efter de här föreskrifna Reglor, som grunda sig

sig i sundt förnuft och vedertagit bruk, så äro de icke annat än oformlige misksamsk, Pedantiskt grål och Phantastiske galenskaper. Vi hafve ifrån främmande Länder blifvit öfverhopade med slika ömkeliga Snille-foster och barnsligt narr-vårk: Vi hafve med pengar fått betala en lust för ögonen utan ringaste föda för förståndet. Nu må vi icke längre häpna för *Alciaters, Camerariers, Zinkgrefiers, de Boriens, Engelgraviers, Savedrers, Typotiers, Schoonhoviers, Veidlingers*, och flere utlåningars ofantliga Snilles qvickhet, som skänkt oss stora Volumer af slikt tyg, samlat både af eget och andras förråd; och hvaraf en del kallas *Devises Choisies*, som blifvit utgifne i Augsburg, men under namn af *Recueil d'Emblemes* blifvit synlige i Paris. Vi må icke heller utan val och urskilling hålla till goda alt, hvarmed en *THESAURO*, en *PICINELLI*, en *BOUHOURS*, en *LE MOYNE* och en *MENESTRIER*, behagat oss begåfva. Vi kunne nu bruka vårt eget förnuft, och efter desse Auctorens Lagar pröfva hvad som är fult eller vackert, dugligt eller odugligt. För öfrigt kan jag som deras Tolk icke annat begära, än Läsarens upmärksamhet på hvad som föreskrifves. *)

CAP.

*) I denna Afhandlingen om Emblemer, så väl som i den om oregelbundna Sinnebilder, och om Inscriptiöner, har jag af Auctorens oredighet haft mera besvär och förvillelse, än handledning och hjelp. Jag torde fördenskull i afseende på hvad jag här efter eget godtycke och omdöme tillagt, behöfva efter vanligheten utbedja mig Läsarens benägna uttydning. Men skulle sådant finnas stödj på samma grunder som alt det öfriga, så slipper jag rätta om benågenhet för

C A P. VIII.

OM OREGELBUNDNA SINNEBILDER.

§. 1.

Våre Lärmåstare nämna ännu et slags Sinnebilder, som de kalla *Blandade*, (Symbola mixta) eller *Oregelbundna* (Symboles irregulieres) af hvilka de förre äro en sammanfattning af något, som hörer både Deviser och Emblemer till; och de sednare i vift affeende vika ifrån Reglorna. Jag ville icke gerna tala om desse slags Sinnebilder, efter som de kunna tjena till försvar i alt som oformligt och utom regler i hela denna konsten uptänkes. I synnerhet, som våre Måstare hålla en del af dem så qvicka, så lysande och intagande, at deras felack-tigheter icke allenast knapt märkas, utan de hafva i sig något, som är vackrare än alla Deviser och Emblemer. Men fattige snillen må icke fågna sig åt detta sjelfsväldet, och tro at de efter egit godtycke och Phantasia få ihopsmåla Sinnebilder: ty de *blandade* rätta sig i alla andra delar efter det som om Deviser och Emblemer är föreskrifvit; och de *oregelbundne* vika icke mera än i et enda affeende ifrån konstens Reglor. Vi vilje för redighet skull betrackta bägge desse slagen förskildt.

§. 2.

Blandade Sinnebilder gå icke utom konstens laggar i annat, än at de liksom ihopsmåla egenskaper af mit Värk, men anhåller i det ställe om Läsarens gunst och vånskap för min Person. *L'art des Emblemes*, som BOUHOURS citerar, har jag icke fådt se; men denne Auctoren berömmes, och skulle jag råkna för en lycka, om jag i min Afhandling råkat stämma öfverens med hans tankar.

af Devise och Emblem, så at man på et sått i figuren får se Emblem, men i öfverskriften Devise. Hos THESAURO få vi igen sådana exempel. En hop Dvärgar bjuda till at binda Hercules, som ligger och söfver: VOLUNT NON VALENT. Tantalus föreställes sittande midt i vatnet, som gifver sig undan, at han icke får släcka sin törst: AFFLUUNT SED EFFLUUNT. Aristippus bunden med gyllende kedjor: DITIOR SED IMPEDITIOR. Phaëton körer Solens Hästar men sätter alt i brand: INCENDIT QUOCUNQUE INCEDIT. Circe gifver i en bågare sin förtjusnings drick åt Hjeltarne, som anlände på des Ö: IN BENEFICIO VENEFICIUM. Niobe ser sina Söner dråpas af den vredgade Diana: UBI CRIMEN IBI DISCRIMEN. Men jag tycker THESAURO med orätt sätter detta sista i räkniogen med blandade Sinnebilder; ty efter alla Reglor är det et riktigt Emblem.

Eller på annat sått får man tvärt om i figuren se en Devise och i öfverskriften Emblem. Till exempel Sinnebilderna af Narcissus, som nyss nämdes i fjerde Reglan om öfverskriften i Emblemer. Hit höra äfven Sinnebilderna under N. 15, 21 58, 61 och 123 i vår Samling. Alle blandade Sinnebilder, som i andra fall stöta emot Reglorna för Deviser och Emblemer, blifva förkastlige och kunna aldrig behaga förståndige Åskådare.

§. 3.

De så kallade oregelbundne Sinnebilder hålla sig i alla andra afseenden efter konstens Reglor, undantagandes at man i dem icke igenfinner någon Metaphora eller liknelse i figuren. Den föreställer

alle-

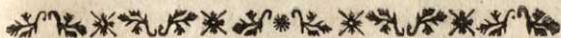
allenast någon bild, som upväcker hos en som brukar Sinnebilden en påminnelse af någon tanke, anslag eller företagande, som med bilden påsyftas. Till exempel hos PICINELLI, at föreställa en person, som i tapperhet och ädelmod är sig alltid lik, visar figuren *Et Lejon*, med öfverskrift: **UBIQUE LEO**. Sinnebilden är vacker, men den rätta Metaphoran i figuren bårtblandas genom öfverskriften, som oinskränkt pekar på alla Lejonets egenskaper, i stället den borde binda tillämpningen af figuren till Personens tapperhet och ädelmod. BOUHOURS meddelar flera exempel: När Konung LUDVIC XIV återkom ifrån Franche-Comté, föreståldes i en Sinnebild *Gyllende Skinnets Orden*, med öfverskrift: **ET MAIOR IASONE VINDEX**. Konung FRANCISCUS II förde i en Sinnebild *Två Glober*, och till öfverskrift: **UNUS NON SUFFICIT ORBIS**. Konung HENRIC III hade *Tre Cronor, af hvilka två föreståldes ned på marken, och den tredje sväfvande up åt Himlen*: **MANET ULTIMA COELO**. *Herculis Stoder* för Kejsar CARL V, med det bekanta **PLUS ULTRA**. Fram för Dedication af sin Poëme fatte en Spansk Poët en Sinnebild, föreställande *En Örn*, som var Familie-Vapn för den Herren, åt hvilken han dedicerade Värket, och till öfverskrift: **NON ALIO PEGASO**. Desse och dylike Sinnebilder kunde tyckas vara äfven få vackra, som någon regelbunden Devise; men ued alt det äro de icke Deviser, som lättligen kan urskiljas genom vår förut faststälde pröfnings method.

I detta slag finna sådane figurer rum, som hafva en påfatt eller Hieroglyphisk betydning. Det

gifves i naturen någre viffa faker, som utom fina egentliga egenskaper, hafva en få allmânt antagen Hieroglyphisk betydning, at den kan passera för vårklig och sann. Så betyder Olive-trådet *Fred*, Lagren betecknar *Vetenskaper*, Palmtrådet är tekn till *Seger*, Myrten tages för *Kärleken*, och Cypressen betyder *Döden*. Desse påfatte betydningar förstås af hvar Menniska, som något låft, och kunna därföre i Sinnebilder brukas. Men af dem blir icke någon Metaphora eller liknelse: De föreställa allenast det de påsyfta under en främmande bild, och äro behaglige i sit slag, ånskönt de icke kunna formera någon riktig Devise eller Emblem. I vår Samling igenfinnas sådane exempel under N. 81 och 122. Och hos BOUHOURS anföres en dylik af en General, som gick ut till et Fålttåg, och at beteckna det han skulle där blifva antingen segrande eller död, tog han till Sinnebild, *Et Palmtråd och en Cypress korsvis satte*, med öfverskrift: ERIT ALTERA MERCES.

Eljest kunna sådane bilder, som icke hafva någon Metaphora eller liknelse i sig, åfven i allmânt affeende tjena till undervisning eller nöje. Men de böra då i alt annat vara öfverensstämmande med arten och egenskaperna af bilder, som kunna brukas i en Devise eller Emblem, och aldeles rättas efter de i konsten föreskrifna reglor. Exempel af sådana Sinnebilder förekomma i Samlingen under N. 51, 72, 97 och 103. Ibland dessa ofullkomliga Sinnebilder torde jag icke behöfva ertäckta, om jag ännu nämner en annan af egit påfund. Efter et gammalt axiom heter det, at man kommer fort i verlden.

den: *Virtute duce, comite fortuna*. Men när i vår fördärfvade tid lyckan förmår mera än dygden, och pengar mera än skicklighet och förtjenst, har jag tyckt den förra meningen kunna ändras, och i en Sinnebild föreställas, *Lyckan i en flygande vind*, och däröfver vid sidan *Et ymnighets Horn eller Cornu-copiae, hvarutur en myckenhet Mynt nederrinna*, med öfverskrift: FORTUNA DUCE COMITE PECUNIA. Dock lemnar jag därhån, huruvida en sådan lärdom kan tjena för efterkommande.

CAPITEL IX.

OM SYMBOLER ELLER TÄNKESPRÅK.

§. I.

I anledning af det blandade begrep man fattat om Symboler och Deviser, må man icke heller förbigå, at något här om orda. *Symbolum* är et Grekiskt ord, som i Svenskan betyder et *Tänkespråk*: i hvilken bemärkelse det kommer öfverens med de äldsta tiders Deviser, som voro icke annat än någre kårte och sinnrike ord utan bifogad figur, hvilka de brukade på sina Sköldar. Däraf hafva Fransöferna sit *Symbole*, som bemärker alle slags Sinnebilder, som vi i början hörde; och däraf behålles ännu i Latinen *Symbolum* at beteckna både Devise och *Tänkespråk*. Sedermera hafve vi fådt om Devise annat begrep, och sker icke annorlunda än af oacksamhet eller okunnighet, at man tager orden Devise och *Symbolum* i vårt språk för et och samma, och brukar det ena för det andra. Dock är

härvid till märkandes, at när man till et Symbolum eller Tänkespråk kan foga en lämplig figur, blir däråf en ricktig Devise, på fått som vi vidare få höra.

§. 2.

Tänkespråk är en kårt och sinnrik utlåtelse, hvarmed erskylte Personer uttrycka någon mening, till åminnelse af hvad de förut gjort, eller till erinran i sina göremål och i sit uppförande.

Af hvad som förut handlat är, kan dömas huru Symboler äro skiljacktige ifrån öfverskriften i Deviser och Emblemer, till hvilken fordras en figur eller målning. Vi vilje förbigå främmande exempel af Symboler, som till stor myckenhet kos åtskilliga Auctorer finnas upskrifne; efter som här till uplysning torde göra fyllest at nämna några inhemska. Konung GUSTAF I hade till Tänkespråk: DEUS DAT CUI VULT. Konung GUSTAF ADOLFS Tänkespråk var: DEO ET VICTRICIBUS ARMIS. Konung CARL XII hade: MED GUDS HJELP: Hvilket äfven var hans Löfn vid förestående Fältslag. Konung FREDRIC I brukade till Tänkespråk: GUD MITT HOPP. Och huru må icke hvar Svensk Inbyggare hugna sig åt vår nu regerande Allernådigste Konungs Tänkespråk: SALUS PUBLICA SALUS MEA. Riddarne af Kongl. Maj:ts Orden välja sig sina Tänkespråk, och af de nu ifrån nya Ordens Insticketelsens början antagna, kan man döma om Svenske Måns ådla tänkesätt, och tillika om våre Snillens qvickhet och styrka.

§. 3.

Vi hörde huru et Symbolum kan blifva tjenligt at formera en Devise, när därtill upfinnes en lämplig figur. Så hade till exempel framl. Presidenten och Riddaren af Seraphiner Orden Grefve Carl Bielke till Symbolum: ALIIS INSERVIENDO CONSUMOR. Hvaraf blir den bekante Devisen, som föreställer i figuren *Et brinnande Ljus*, med dessa samma orden till öfverskrift. Äfvenså är beskaffadt med NITITUR IN ARDUA VIRTUS, som är Fältmarschalkens och Seraphiner Riddarens Baron von Ungern Sternbergs Tänkespråk. Hvilka ord blifvit brukade till öfverskrift i en Devise, som föreställer i figuren *En Råbock öfverst på spetsen af et högt berg*. Men i Devisen bör ordet *Virtus* vara utelåmnadt, som icke passar sig till bilden, och dock förstås inunder i tillämpningen af Metaphoran till Personen.

Efter som här nämnes om huru Symboler kunna blifva tjenlige till öfverskrifter i Deviser, och vi äfven få se huru Devisen blir vackrare, när figuren föreställer Personens vapn, och öfverskriften des Symbolum, så har jag spart hærtills till at vid gifvit tillfälle tala om sådana slags Deviser. Våre Måstare vilja lära oss, at Deviser blifva af fullkomligesta slaget, när öfverskriften instämmer med Personens namn. Men icke har jag sedt något sådant försök lyckas, icke heller kan man göra den slutatsen af några deras anförda exempel. Så framt icke någon Orientalist finner smak i en Devise hos BOUHOURS, som uptänktes vid et Biläger för en Toscanisk Prints, COSMUS DE MEDICIS, och i fi-

guren förestälde *Solen i Diurkretsen*, med öfverskrift: Οὐδέ μοι, ἀλλὰ Κόσμω. Illa lyckades det för honom, som uptänkte *Occidit Angues* till at alludera på DUC D' ENGUIENS namn, hvarom LE MOYNE berättar, och vi förut hört i Cap. V. Reg. 7 om ordet i Deviser. Men ännu olyckligare gick det för en Italiensk Grefve i en Devise som MENESTRIER anfört. Grefven hette ORSIUS, och när han blef uptagen till Ledamot uti Academia Gelatorum ville han i sin Devise alludera både till fit och till Academiens namn. Han tog så till figur *Himmels Constellationen Urfa Minor*, och till öfverskrift QUO MAGIS GELAT INDE CLARIOR ELUCET. Intet vet jag om den Himmelska *Urfa* fryser i Italien, men det tror jag hel säkert, at han för den orsaken icke kan lysa klarare. Så mycken köld både i tankar och utlätelser, stämmer icke öfverens med det begrep man vill bibringa oss om Italienares eldfångda Snillen. Jag tycker at vi Svenske här nästan midt under den kalla *Urfa Minor* tänke mycket förnuftigare, när vi aldeles låte blifva sådan lek med orden till at alludera på namn. Det faller för oss vackrare, när hela Devisen kan hafva affeönde till allusion på Personers namn. Till exempel, när framl. hans Exeellence Riks-Rådet Grefve Carl Gyllenborg blef vald till Upsala Academies Cantzler, föreställes i en Devise *En hög Borg*, med öfverskrift: ET TUETUR ET ORNAT, hvilken Devise lär i hela Verlden kunna antagas såsom fullkomlig.

En annan fullkomlighet lägges ännu till Devisen, när Personens Vapn passas sig at därå tagas till figur,

figur. Våre Lärmaästare anföra däraf exempel, såsom då framl. Parlaments Presidenten DE THOU tog till Devise *Bien ur sit Familie-Vapn*, med öfverskrift: UT PROSINT ALIIS. En Hertig af Urbino tog till Devise af sit Familie-Vapn, *En Ek* med öfverskrift: SUO SE ROBORE FIRMAT. BOUHOURS anföret et par exempel, där både namn och Vapn mötas i Devisen. Cardinalen COLONNA hade i figuren *En Stod*, som på Latin heter *Columna*, med öfverskrift: FULCIT ET ORNAT. För Cardinalen CRESCENTIO togs ur hans Vapn *En Måne*, och ur Påfvens SIXTI V *En Sol*, med dessa orden: ASPICE CRESCAM. Af slika vackra påfund vete vi ock at betjena oss i Sverige, såsom då Lieutenanten von Schedvin, efter det år 1756 upstäckte uproret blef adlad, och till evärdelig äminnelse fick såsom Familie-Vapn, *En Ekelöfs Crona, eller Romersk Corona Civica*, med dessa orden: OB CIVES SERVATOS, hvaraf tillika formeras en vacker Sinnebild. Om jag intet gjorde Låfaren kan ske ledsen med det jag så ofta spår in något af egna försök, så skulle jag nämna en Sinnebild i denna smaken, som liknar den näst förutnämde i det, at han är oregelbunden. Vid tilfalle af den tredje Konglige Arf-Printsens, Prints FREDRIC ADOLPHS födelse 1750, föreståldes i figuren, *Begynnelse-Bokstäfverna af alle Tre Konglige Printsarnes namn, och öfver hvardera En Konglig Crona i ställning af Sveriges Vapn*, och till öfverskrift: ARMÆ SVECIÆ. Hvarunder sattes en vers:

*Hvad gier dig, Svea, skäl din mackt och ära yrka?
Tre Cronors Vapne - glants, Tre Printsars värn
och styrka.*

Nu fåga våre Lärmåstare, at den måste i Superlativo vara den fullkomligaste, i hvilken Personens *Familie-Vapn i figuren och des Symbolum i öfverskriften* formera Devisen. BOUHOURS har väl framfatt et exempel af Franske Konungen LUDVIC XII *Eminus & Cominus*, som passade sig till hans *Familie-Vapn Pigg-Svinet*. Men det är ovist om detta så högt berömde *Eminus & Cominus* varit hans antagne Tänkenspråk: åtminstone nämner PICINELLI det såsom af en TÆGIUS uptänkt; och THESAURO anförer åtskilligas meningar om des första upfinnare och bruk. Man finner ock icke dessa orden af samma Konung annorlunda brukade än i en Devise. Denna skiljer BOUHOURS ifrån en annan Devise, som Konung LUDVIC XII äfven brukat, hvari föreståldes *Biens Vise*, med öfverskrift: REX SPICULA NESBIT. Hvarmed hafves afseende på Konungens upförande emot dem, som honom förolämpat innan han blef uphögd på Thronen. Härmed instämmer ock det bekante svaret, som denne Konungen gaf åt någon som ville upågå honom till hämd. *Un Roi de France ne venge point les querelles du Duc d'Orleans*. Et rätt Kungligt tänkesätt, som utmärker högt förstånd och godt hjerta. Skulle man väl på andra sidan om Alperna kunnat tro, at man i Sverige någonfin kunde upte et exempel af detta slaget? Af den bekanta HORATHI vers:

*Contrahes vento nimium secundo
turgida vela.*

har Riks-Rådet och Seraphiner Riddaren Grefve Gustaf Bonde tagit till sit Tänkenspråk: *Contractis velis.*

velis. Hvilket icke allenast passade sig till hans Excellences Person, som då dragit sig på Landet at lefva i stillhet och ro, utan ock lämpar sig på des Familie - Vapn af Båata - Åtten, som föreställer *Et Fartyg eller Båt utan Segel.* Denna Figuren i Sigillet, tillika med samma Symbolum till öfverskrift, utgöra altså en Devise; hvilken om den icke öfverträffar andra utländska, likväl kan med de fullkomligesta täfla om priset.

CAP. X.

OM INSCRIPTIONER.

§. I.

Den allmänne förvillelsen at blanda Emblemer och Inscriptioner ihop med hvarandra, gifver oss anledning, at äfven här med några ord handla om desse fednares art och beskaffenhet. Man lär icke behöfva bevifa, huru alsingen öfverensstämmelse är emellan Deviser och Inscriptioner, efter som sådant kan klarligen förstås af hvad anfördt är om Devisers natur och egenskaper; och tycker jag LE MOYNE förspilt sin tid, at utförligen bevifa deras skillnad. Men som Emblemer hafva frihet, at i figuren föreställa många bilder af åtskillig art; öfverskriften därjämte tål en större vidd, och utgör en mening för sig sjelf, hvori han på vist sätt liknar en Inscription, så faller man lättare i det mistaget, at blanda ihop begrepet om Emblemer och Inscriptioner. Detta hafva våre Mästare förbigådt at anmärka, och torde altså vara nödigt, at äfven här söka någon uplysning.

Et Emblem föreställer i figuren icke andra bilder, än sådana som hafva något at betyda, och hvars betydning kan vara lämplig till något annat, såsom exempel till undervisning och lärdom, hvilket genom öfverskriften bestyrkes. Däremot sättes Inscription på någon verklig kropp, eller öfver någon samma kropps afbild, som har ingen annan betydning, än at föreställa samma kropp, vid hvilken Inscriptionen fogas till underrättelse och uplysning för Läsaren. Här af kommer at Emblemers öfverskrifter kunna stå för sig sjelfva och likväl hafva sin fulla mening; men en Inscription förlo- rar sin mening, så snart han skiljes ifrån den kropp eller den kropps afbild, vid hvilken han bör va- ra fogad.

§. 2.

Inscription är en kärvt och sinnrik utlåtelse, till at underrätta Läsaren om den verkliga kropp; på hvilken han finnes satt, eller om en kropps afbild vid hvilken han är såsom öfverskrift fogad.

I stället för en omständelig utläggning, till at bevisa riktigheten af denna Definition, torde göra fyllest at uplysa saken med exempel. I den här bifogade Sinnebilds Samlingen, under N. 60, föreställes *Et Stycke eller Canon*, med öfverskrift: AR- DEAT UT FERIAT. Hvilket är en Devise. Om jag öfver samma bild fatte: PROSUNT INTER- DUM QUÆ NOCENT, blir där af et Emblem: ty där tages Canon såsom exempel till at betyda något annat, hvilket genom lärdomen i öfverskriften be- styrkes. Däremot har LE MOYNE et exempel, at

En

En Canon föreställes i atbild med öfverskrift: *RATIO ULTIMA REGUM.* Där har Canon icke något Metaphoriskt, såsom i Devisen; icke heller någon betydning till exempel, såsom i Emblemets; utan där föreställes allenast samma bild såsom den verkliga är at anse, och där blir då denna äfvan öfverfatta utlåtelsen en Inscription, till underrättelse för Läsaren om bildens beskaffenhet och egenskaper. För denna orsaken och till detta ändamålet sättas Inscriptioner på verkliga kroppar, såsom det skedd med den nyfånade, hvilken var satt på Konung LUDVIC XIII Canoner i Frankrike, och där ännu i dag behålles. Jag påminner wig huru en af våra Svenska Konungar, sedan et krig var ändadt och fred slutet med någon af våra Gränskaps Konungar, skickade han honom till skänks några Canoner, som hade denna Inscription: *ANTEA NOCUMENTA NUNC AMICITIÆ DOCUMENTA.* Hvilka ord icke skulle passa sig till bilden af Canoner, hvarken i Devise eller Emblem, efter de lagar vi hört om dem föreskrivas.

§. 3.

Inscriptioner finna rum på allehanda kroppar i Verlden, : på Bröstdilder, på Historiska Medaljer och Målningar, på Årestoder, Byggnader, Meubler, på Skänker eller Vänne-gåfvor, och dylikt mera. *LE MOYNE* anförer en Inscription, den han berömmar såsom mycket artig och fullkomlig, och hvori han säger de vackraste Rhetoriske figurer, som kunna göra en Inscription behaglig, vara ihopsamlade. En skön Flicka i Frankrike blef Nunna, och fick tillika med den öfriga Kloster-drägten en Hufva, hvar-

hvarmed ansigtet alltid skulle vara öfverhölgt. Af samma Flicka gjorde en Konstnär en Bild af vax, öfverhölgd med ett sådan Hufva, som skulle vara, fåger LE MOYNE, liksom et moln, at dämpa eldflamman, som hon begynte allestädes uptända. LE MOYNE fortfar vidare huru som Auctoren till Inscription, antingen därför at han såg, eller at han trodde sig se något af samma eldflamma utgå ifrån bilden, mente at andre tänkte som han, och at de skulle tycka det vara något underligt och befinnnerligt, at vaxet kunde innehålla elden utan at smälta; och därför ville han gifva sådant tillkänna med Inscription: IGNE SCIT NON LIQUE SCIT. Låt oss för vår öfning och till uplysning i ämnet, närmare se på och pröfva denna Inscriptionen.

Man finner först i LE MOYNES tankar och utlåtelse, om molnet som skulle dämpa elden, den sterke affectation, af det slaget som BOUHOURS lärt at ackta oss före. *) Man kan undra, at LE MOYNE så glömde af sig, när han nys förut förkastat Solstrålarne, som blefvo skänkta åt et Fruntimmers hårbucklor. Men angående sjelfva Inscriptionen, så regerar där icke mindre affectation; ty det är vist en ibland de odrågligaste och driftigaste Metaphorer, at bildens vax-ögons eld skulle smälta vaxet, och jag finner för min del ganska befinnnerligt, at Auctoren till Inscriptionen kunde undra at sådant icke skedde. Utom detta finner icke heller något Metaphoriskt rum i Inscriptioner, nämligen i affeende på meningen, men icke på orden, efter den grund vi förutfatt, at Inscriptioner tjena endast till

*) Samtal om Tankar i Vitt. Arb.

till underrättelse öfver någon vårklig kropp, eller någon kropps afbild, som har ingen annan betydning, utan blott ter sig för ögonen sådan som han är. När nu ofanningen gör at *Ignescit* går bårt, så försvinner ock den vackra antithesen i *Liquescit*, och blir således kvar et tomt Rim utan mening: hvilket icke är någon vacker Rhetorisk figur. Jag fructar hela Inscriptionen försvinner som et spöke utan lif och ande.

§. 4.

Vi hörde i Definitionen at en Inscription bör vara kårt och sinnrik. Om han icke är sinnrik, kan han ingalunda behaga, efter som man icke tål något allmänt eller för mycket enfaldigt och blotadt i få ord. Om han icke är kårt, kan han aldeles intet, eller åtminstone intet med nöje läsas i förbigående, äfven som vi sagt om öfverskrifter i Sinnebilder. En vidlöftig Inscription blir oläsen af stort och förnämt folk, som icke gernå besvära sig med slikt: äfven som den icke heller kan läsas af Personer som hafva brått om och angelågnare at göra. Igenom sin kärthet skiljes ock Inscriptionen ifrån Epitaphier, Elogier, Panegyriker, och dylike Stycken, som till allmänt åskådande och läsande utfättas.

Jag behöfver icke leta up exempel ifrån främmande land, när de här hemma stå dagligen för våra ögon. Vi märke först en *Inscription tjenande till underrättelse om den kropp, på hvilken han finnes satt*. En sådan läse vi på framvidan öfverst vid Tak-listen af vårt Svenska Riddarhus: CONSILIO. ATQUE. SAPIENTIA. CLARIS. MAIORUM.

RUM. EXEMPLIS. ANIMIS. ET. FELICIBUS. ARMIS. Jag skulle förråda alt för litet tilltroende till mine Låfares omdöme, om jag toge mig före at utlægga vackerheten och fullkomligheten af denna Inscriptionen: hvilken tillika tager få mycket sin fågring af språket, at jag icke tørs våga någon öfverfättning. Eljest är meningen däråf, *at Riddarhuset hyser inom sig et Samfund af Personer, som blifvit lysande genom sina råd, sin vishet, sina förfäders dråpliga exempel, mod och lyckliga vapn.* Jag kan allenast härvid för min del tillägga, at den ståtligaste Musik af Instrumenter, som brukas till finnens uplyftande och förtjusande, kan icke låta båt- tre i mina öron; och at jag aldrig i någon bok sedt en Inscription, med hvilken mit lilla förstånd varit så fullkomligen nögd och till frids stäldt. Jag må ock vid tillfälle nämna med hvad nöje jag ser våra Banco-Sedlar. De föra en vacker Stämpel, med en icke mindre vacker Inscription, som har affeende på Stämplén: HINC SECURITAS ET ROBUR. *Håraf är säkerhet och styrka.*

Det andra exemplet jag ville anföra, är en *Inscription* tjenande till underrättelse om en kropps afbild, vid hvilken han är såsom en öfverskrift fögad. På Piedestalen af Högstsal. Hans Maj:ts Konung FREDRICKS Bröstitbild af Marmor i Orange-rie-huset på Luft-Slottet Carlberg, står at läsa:

EN.

PRIMUM.

ORBIS. ARCTOI. FRIDERICUM.

PACIS. LEGIS. LIBERTATIS.

STATOREM.

IN.

IN. MARMORE. VULTUS.

IN. VULTU. REX.

IN. REGE. HEROS.

AN. MAGIS. DEXTRE.

EXPRIMITUR.

Meningen är denne: *at man här ser Konung FREDRIC, den först af det namnet i Sverige, som var Fredens, Lagens och Frihetens Stiftare. Aldrig kan i Marmor et ansikte, i et ansikte en Konung, och i Konungen en Hjelte på bättre och ricktigare sätt afbildas.* Jag vet intet om jag bedrager mig, men jag menar, kære Läsare, at du må vandra och resa kring hela Verlden at se och roa dig åt Inscriptioner: kan hända du torde finna någon lika god, men jag tror aldrig du finner någon bättre och fullkomligare af det slaget, än denna Svenska producten.

§. 5.

När vi handle om beskaffenheten af en riktig Inscription, kunde kan sike fordras, at äfven något tala om skrif-arten, som däri bör brukas. Men det torde göra fyllest hvad som är anfördt om deras kärthet och sinnrikhet; och kan för öfrigt till dem lämpas, hvad förut om öfverskrifter i Sinnbilder sagt är, at de emottaga all slags Rhetorisk prydnad, som icke strider emot kärtheten och sinnrikheten, eller kullkastar Inscriptionens väsentlighet för till at göra honom zirlig. Det upfundne sättet, som vi kalle Stensstil, tyckes här till vara det tjenligaste; hvarom kan läsas Morhof *de Arguta Dictione*.*) Af hvad där läres kan

*) *Sectio III Cap. IV. Conf. Em. Thesaurj de argent. Inscript.*

kan hvar eftertänksam döma, at det vill mera till Sten-styl, än at dela sin Skrift i vissa rader, och sätta en prick emellan hvart ord.

En blott uttydning och förklaring öfver någon bild, teku eller märke, är därför icke strax en Inscription. Därpå blir allenast något sådant, som på Land-Cartor kallas *Notarum Explicatio*, eller en *Description* (beskrifning) öfver hvad man i målningar och dylikt ser för ögonen, såsom i Batalje-stycken, Ritningar af belägringar, Solenniteter, Historier, Fabler, med mera.

Et Elogium eller *Panegyrik* skiljer sig af sig sjelf ifrån en Inscription, efter des beskaffenhet i vår Definition: och må icke förvilla oss, at dessa Stycken af andra Auctorer kallas Inscriptioner. Huru sådana äfven kunna förfärdigas, om man tager vissa stycken ur offentliga Tal, och allenast sätter dem i annan ordning och en vis ställning af rader, finne vi et dräpligt exempel hos THESAURO, där han ur en CICE-ROS Oration utdragit et Elogium öfver LEGIO MARTIA, som fåktade i slaget mot ANTONIUS: hvilket hade kunnat sättas på den heders-vård, som till deras åreminne af Senaten blef uprättad.

Et Epithaphium fordrar större vidd, at föreställa hvem den döda varit, huru han lefvat, när han dött, och så vidare. Där kan äfven till slut någon påminnelse för de lefvande finna rum, som gör sådana stycken lika med Inscriptioner, och hvaraf de äfven fådt med dessa sednare dela namnet. På samma sätt som Elogier, kunna äfven Epitaphier hämtas ur sinnrika Auctorens arbeten, då de iklåda sig en annan form.

Vi hafve likaledes håraf et förträffligt exempel hos THESAURO, där han tager et ställe ord ifrån ord ur TACITUS, och därmed uprättar et Epitaphium öfver Kejsaren GALBA.

En Inscription öfver en Graf-vård är en annan sak: den gifver i allmänhet och i få ord en underrättelse för Låfaren, om den döda kroppen, som där inom ligger förvarad. Til exempel en, som skall stå på en Graf-vård i Neapel.

FUI. NON. SUM.

ESTIS. NON. ERITIS.

NEMO. IMMORTALIS.

På Svenska: *Jag har varit till, men är icke mera. I åren ännu, men skolen en gång icke vara till. Ingen är odödlig.*

En annan, som jag icke minnes hvar den står:

UT. VIVIS. VIXI.

MORTUUS. SUM. UT. MORIERIS.

SIC. TRANSIT. VITA.

På Svenska: *Som du lefver, har ock jag varit lefvande: Som jag dödt, måste ock du dö. Så går vårt lif.*

§. 6.

Ändamålet af Inscriptioner är, som vi sagt, at underrätta Låfaren om den kropp eller kropps atbild

K

han

han ser för ögonen. När nu våre ögon icke tåla några oanständiga och orimligt löjeliga, eller onda och ohyggliga bilder, på sätt som vi lart om figuren i Deviser och Emblemer; så blir ur Inscriptioner, äfven som ur Sinnebilds öfverskrifter, bannlyst allt som är oanständigt och gement, som retar till omåttligt skratt, eller upväcker afsky och förskräckelse. De böra icke eller innehålla något, som kan gifva anledning till ilvillig uttydning, och för all ting Småde-Satyrn vara lång väg förvißt ifrån dessa vitterhets stycken. Däremot kan en qvick och artig skämtaktighet göra en Inscription behaglig och nöjsam; hvaraf vi i synnerhet få igen exempel i de Fransyska Romaner, där älskare och älskarinnor leka med sådana minnesmärken. Satyrn gör äfven här sin tjänst, när hon är tuckad, och syftar på människors förbättrande. Til exempel det som THESAURO berättar vara fatt öfver CESAR BORGIIAS bröstbild:

BORGIIA CÆSAR erat factis, & nomine Cæsar;

Aut nihil, aut Cæsar dixit: utrumque fuit.

Om det är sakens natur likmätigt och med sunda förnuftet öfverens, at en Inscription bör vara kårt: om det på samma grund antages, at en Inscription icke annorlunda finner rum, än på någon värklig kropp eller någon kropps afbild, till underrättelse för Läsaren om samma kropp eller kropps afbild, så kan hvar och en sielf tänka, hvad man bör döma om allehanda skrifter, som ställas till allmänt åskådande på tafvor eller i böcker, under namn af

In-

Inscriptioner. Vi kunne icke hindra, at de ju allmänt få kallas: Vi må ock däri foga ofs efter allmänna bruket. Men likasom oregelbundne Sinnbilder icke äro Deviser eller Emblemer, ehuru de ofta få kallas, och draga likafullt till sig åskådarens bifall; så äro äfven sådane skrifter, egentligen at tala, icke några Inscriptioner, utan allenast offentlige Tal, fatte i Inscriptions form; hvilke med sin fågring och sinnrikhet i sit slag likafullt kunna behaga.

§. 7.

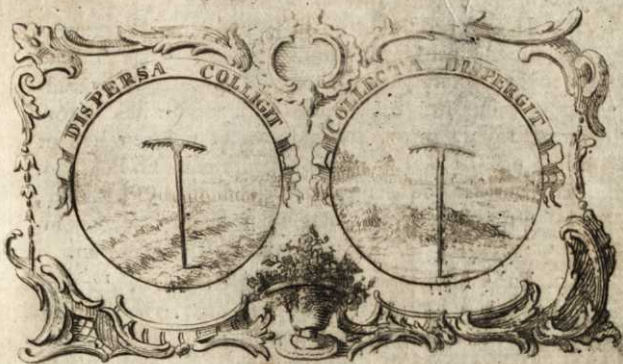
Här må ock med få ord nämnas, på hvad språk helst en Inscription bör skrivas. De skäl vi förut hört för Latinen i öfverskrifter på Sinnbilder, tyckas äfven gälla i affeende på Inscriptioner. Men så torde man likväl kunna medgifva, at undertiden kan en Inscription på et Folkslags eget språk behaga Landets Inbyggare äfven så mycket, som på något annat. Det smakar mera af tråldom, at aldeles oinskränkt endast söka tjena och behaga främmande. Vi kunne altså med lika fog förlusta ofs af en vacker och sinnrik Svensk Inscription, som af en dylik på Latin eller Fransyska. Men som vi hört, at nyheten och ovanligheten icke ringa bidrager i all ting at upväcka nöje och förundran, så kan man ock med skäl påstå, at om en Svensk Inscription för förståndigt och uplyst Folk ibland ofs skall falla behaglig, så måste den vara rätt besynnerligen fullkomlig.

Jag föreställer mig at man utom lands, i synnerhet i Frankrike och Italien, icke torde finna smak i Inscriptioner på Svenska, om ock någon skulle kunna läsa dem och förstå orden. Men om Utlänningar ville göra sig möda, at grundligen lära vårt språk, tror jag at de i detta äfven som i många andra stycken skulle finna, at vårt folks smak är äfven nu för tiden så fin och läcker, som deras i Söderländerna.

Slutligen tror jag mig med skål kunna påstå, at om man ännu en gång vid tillfälle i några Parisiska Reflexioner skulle anställa en jämförelse emellan Svenskar och Italienare, äfven i äfseende på det man kallar *le gros de la Nation*, torde utslaget blifva fördelactigare, sedan man först lärt känna våra hufvuden, och huru Snillen här i Landet upelldas och röras af alt som är qvickt, sinnrikt och vackert.

UTTYDNING

ÖFVER

SINNEBILDERNA

I KOPPARSTICK.

I. **E**n Fruct-Korg, med allehanda Fruct, Ror, Örter, Lof och Gräs. *Utile dulci.* Det som är nyttigt ihop med det som är angenämt. ☉. ☾.

Denna Sinnebilden föreställer i gemen, huru Menniskornas svaghet behöfver merendels lockas till det som är nyttigt igenom det som är angenämt. Hvilket i synnerhet finner rum i Moraliska skrifter; och kan Sinnebilden äfven här lämpligen anses såsom en förberedelse till denna Sinnebils Samlingen.

2. En Tub. *Detegit abscondita. Han upptäcker det som är undagömt eller osynligt.* ☉. ☾.

Denna föreställer huru Menniskan af naturens värkningar och lagar finner anledning at upptäcka hvad ännu kan vara förborgadt. Hvilket är en träfflig upmuntran för hvar och en, at upbruka sit förnuft, så vida människorna hafva af naturen åtrå at veta, och nöje af at öka och fullkomna sin kunskap. Den afbildar ock et djupt och skarpsynt förstånd, som efter riktiga slut utgrundar hemliga och gömda orfaker till hvad som händt eller hända kan.

3. En Hafs-Kråfta vill gripa en Ostva, där hon ligger gömd i sit skal. *Latuisse juvat. Det har bulpit henne, at hon kunnat vara gömd.* ☾.

Denna Sinnebilden kommer öfverens med det bekanta: *bene vixit, qui bene latuit.* Den har lefvat väl, som väl varit gömd: och syftar på en stilla indragen lefnad; hvarigenom mången undgår de faror och befvår, för hvilka de äro utsatte, som sväfva i den stora verlden.

4. En hand fattar en brand i den ånden, där han icke är itänd. *Qua non nocet. Där det icke skadar.*

Påminner en menniska, at försiktigt umgås med alla saker; efter som det ofta ankommer på sjelfva sättet at bruka en ting, och vända det till gagn, som eljest kunde blifva skadligt, när det oförsiktigt handteras.

5. En hög Borg vid hafs-stranden. *Et remotis conspicuus. Han synes på långt håll.* ☉.

Här afmålas en hög och ansenlig Person, som sitter i den värdighet, at äfven de ringaste kasta upmärksamman ögon på honom. En sådan bör då ställa

la

la sin lefnad och upförande så, at han har åra af sina gerningar, och andre nytta af des efterdöme.

6. En rökande Lampa, som slöcknat af brist på olja. *Deest quo luceat. Det fattas hvaraf hon må lysa.* ☾.

Betecknar en som har vackra förstånds gåfvor, men intet tillfälle, at dem till andras nytta upöfva; antingen i brist af tilgång på Lärare, eller i brist af hvad som fordras till at skaffa sig deras undervisning. Eljest kan ock tillämpningen göras tvärt om, at föreställa en människa utan förstånds gåfvor, som har allenast utvårtes likheten af en människa.

7. Ljungeld slår ned i et högt träd. *Ferit elata. Han slår ned det som är högt.*

Framfätter en varning för storsinnadt och högmodigt folk, at ackta sig för olyckan. Ty afvund, ovänskap och hat, som de ådraga sig, samla sig småningom till deras oförd, och göra ändtighen et slag till deras fall, hvilket blifver ju svårare, ju högre de äro upfatte.

8. En omvänd Vax-fackla, som släcker sig sjelf. *Quod nutrit, extinguit. Det som skulle nära, det utsläcker henne.*

Är en Sinnebild för dem, som i studier eller andra sina syflor, äro alt för trägne och trölsamme, hvarigenom de försvaga sin hälfa, och kan hända dö bårt i förtid. Är ock en påminnelse emot omåttlighet i mat och drick; hvaraf det som skulle tjena till lifvets uppehålle, blifver hos somliga orsak till deras lifs förkörtande.

9. Allehanda Musicaliska Instrumenter. *Varietas delectat. Deras åtskilliga art förlustar.* ☉.

Är et Emblem, som föreställer det behag människorna finna i naturens omskiftlighet. All fågring består i en ordentlig blandning af saker, som äro af åtskillig art och utseende. En förnuftig förlustar sig af slik omskiftlighet, utan at åndra sit tycke och ställa det nu på det ena, nu på det andra; hvilket är värkan af et flygtigt sinne.

10. En Ranka lindad kring et Tråd, som kullfaller. *Hæretque cadenti. Den följer med i fallet.*

Afbildar en trogen gunstling, som alltid måste kännas vid samma öde, som des Herre öfvergår. Utmärker äfven en trofast vän, som icke öfvergifver sin vän i olyckan. I trohet få väl som i alt annat, bjuder försicketigheten, at ej gå för vida, då man få fåster sig vid en person, at man igenom någon honom åkommande olycka oundvikligen måste dragas med i fördärfvet.

11. Månen ibland stjerner. *Major quia propior. Han synes större för det han är närmare.*

Denna Sinnebild föreställer gemene mans tycke och omdöme, som endast håller sig vid det, som för ögonen synes; men en förståndig acktar sig för alla oricktiga förnufts slut. Här se vi ock människornas förblindelse, som tycka sig märka storhet och förtjenst hos sina närskylda, där den dock stundom icke finnes, i jämförelse emot andra, som de icke känna, eller icke vilja känna.

12. Et Vattupafs. *Conscia recti. Utvisar det som är rätt.*

Af denna lärer man, huru som för alla våra gerningar är satt en viss regla eller rättesnöre, hvar efter vi kunne pröfva (hvad som är väl eller illa giordt:

gjordt: och då vi där på ställa våra ögon, fortfara i det goda och ackta oss före at göra det ondt år.

13. En Telning affkåres, som fattat egna rötter i en tillpassad Jord-Korg. *Alerius non qui suus. Den litat icke på andra, som kan bestå af sig sjelf.*

Denna Sinnebilden är af det slaget, som egentligen kallas Emblemer. Ty öfverskriften har sin egen fulla mening, och figuren tjenar allenast såsom till exempel och uplysning af hvad som är sagt i öfverskriften.

14 En så kallad Las d'amour eller kärleks-knut, som drages ihop af en hand vid hvardera änden. *Dilatando arctius jungunt. Han drages hårdare till, ju mera de skiljas åt.* ☞

Härmed kan betecknas två kära personer, eller såta vänner, som genom någon skilsmåssa liksom närmare förbindas. Så kan det någon gång vara äfven så stor oförsigtighet at skilja två personer åt, som ålska hvarandra, som at låta dem vara tillhoppa. I allmänhet får man häraf en erinran, huru ofta vårkan är stridig emot hvad man med sit göremål påsyftar, och at man därför bör väl betänka sig innan man något företager.

15. En Kåpp, som synes i vatnet liksom bruten. *Decipimur specie. Vi bedragas i våra omdömen öfver hvad som är rätt.*

Med detta bemärkes i allmänhet, huru människorna i första åsikten lättligen bedragas af sken till rätthet. Men i synnerhet kan härmed ställas oss för ögonen, huru nödigt är, at hvar förnuftig är upmärksam på naturens värkningar, på det man så mycket görligt är, ej må mistaga sig om orsakerna

till hvad som synes eller händer; hvaraf mycken oreda och skada i våra göremål och handteringar härflyta.

16. En Fjeril bränner sig vid ljuset. *Nocuit quod placuit. Det han tyckte om, blef hans fördärf. C.*

Vi se huru mången bedrages af utvårtes fagerit anseende; och påminner oss denna Sinnebild, at förut göra oss noga underrättade om hvad oss behagligt förefaller; på det vi i stället för det nöje vi väntade, ej må störta oss i forg och olycka.

17. En Timsten. *Me sol vos umbra regit. Jag väntar mig efter Solen, och I efter skuggan.*

Meningen af denna Sinnebild syftar på en Regent eller Styresman, hvars göremål rätta sig efter den uplysning han åger om sit folks välfärd; hvar-
emot folket åter hafva at rätta sig efter de påbud och befallningar, som genom hans betjenter ifrån honom utgå.

18. En Flögel. *Quo Aura. Hvert vådret drifver.*

Är målning af et flygtigt sinne, som drifves nu hit nu dit, och inrättar sin lefnad och upförande mera efter andras tycke och inblåsande, än efter eget bepröfvande af hvad som är för des stånd tjenligt, eller kan till des fanna ro och lyckfölgighet bidra.

19. En Yxa at hugga omkull et träd. *Non uno ictu. Icke i första hugget.*

Öfverskriften med figuren ihopatagen utgöra här samma mening, som vi såge i ordspråket: *Trädet faller icke i första hugg.* En lärdom för tröge och otålige menniskor, at fortfara i sin kallelse och icke ledna vid de dem åliggande skyldigheters full-

fullgörande. Jämväl en upmuntran för lidande personer, at ej fälla modet, ånskönt de icke få snart vinna sin önskan, utan fara fort at bruka alla lofliga medel till sin räddning och uphjelpande.

20. En Citra. *Natura & arte. Af naturen och af konst.* ☉. ☾.

Likasom Naturen och konsten hulpits åt i detta Instrumentet, at frambringa något vackert och ljusligt, så ser man äfven ibland människors Snillen, hvad tillökning i fullkomlighet et godt naturligt förstånd får igenom lärdom och öfning. Här är alltså en påminnelse för hvar och en, at upbruka sina gåfvor, till andras nytta eller nöje.

21. En Planta vatnas för starkt, så at hon nedtynges till marken. *Lagom bäst.* ☉. ☾.

Denna Sinnebilden är egentligen et Emblem, med den bekanta Socratis utlåtelse, *Ne quid nimis*, till öfverskrift, som till sin mening uttyder sig sjelf; och hvaröfver allenast likfom till exempel och uplysning figuren bifogas.

22. En Fogel, som sträcker ut den ena vingen till at flyga. *Non sufficit una. En vinge gör icke fyllest.*

Innehåller en lärdom, at i alt vårt företagande bruka alla de medel, som leda till ändamålet; så at när något å sido fåttes, hela väcket icke må därigenom afstagna.

23. En uppspänd Bössa. *Si tangar. Om man aldrig så litet röver vid mig.*

Betecknar et moget och rikt förstånd, som hos en del är så beskaffadt, at det ej visar sig utan andras pådrift. Eljest utmärker ock denna Sinnebild

et

et argt finne, som ej tål det minsta, förr än det utbrister i buller och raseri.

24. En brinnande Kol-hög. *Extinguimur si distinguimur. Vi släckas ut om vi skiljas åt.*

Bemärker en Societet eller Samhälde, som icke kan hafva bestånd, så snart någon förändring eller split uppkommer. Hvarföre högste Öfverhetens vård och tillsyn är angelägen, som håller lemmanne tillhopa, och drifver hvar och en till sin skyldighet at arbeta på det gemensamma bästa.

25. Et Skepp i fulla Segel. *Spivantibus. Austris. Så länge vinden är god.*

Afinålar en människa i fullkomlig lycka och medgång: och innefattar tillika en erinran, at ej infösvas i säkerhet, utan alltid vara beredd at stå emot, i fall olycks-stormen påkommer.

26. En Bi-Svärm flygande med sin Vise förut. *Ad exemplum. Vi följ exempel. ☉. ☾.*

Är på et sätt en påminnelse för underhafvande, at rätta sig efter sina förståns exempel, och för desse at icke gifva andra än goda. På annat sätt är det en förebräelse för människors oförstånd eller okynne, at hellre följa andras efterdöme, än hvad de sjelfve borde finna vara anständig, billigt och nyttigt. Eljest är ock detta en föreställning af det bekanta: *Regis ad exemplum totus componitur orbis. Efter Konungens exempel rättar sig hela menigheten.*

27. Et Lejon har slagit under sig och biter en Tiger. *Robore & animo. Med styrka och mod.*

Här gifves en märklig påminnelse, at en som vill angripa en annan, måste åga tillräcklig styrka, annars dukar han under för öfvermachten. Och om han

han har nog krafter, fordras ännu därtill et oförkråckt mod, annars kan han öfvervinnas af en svagare, och gå ifrån striden med skam och skada.

28. En Bröfthild, hvarpå arbetas med hugg-järnet. *Perficatur dum ceditur. Han hugges och slås, och däraf fullkomnas.*

Denna Sinnebild pekar på en menniska, som får den ena olycks-ftöten efter den andra, men blir därigenom mera ståndaktig och fast i dygden, hvilket ock gör henne mera fullkomlig. Jesuiten LE MOYNE har en annan öfverskrift: *Percutiar ut perficiar.* Meningen och uttydningen af Sinnebilden är dock hos honom densamma som vår. Eljest få äfven dumt och okunnigt folk här en påminnelse, at aldrig döma om halfgjordt arbete.

29. En Hund i fullt språng, som under loppet vid stranden af en ström läppjar af vattnet. *Festinanter non sufficienter. Snart nog, men icke fyllest väl.* ☉. ☾.

Figuren af denna Sinnebilden är tagen af Egyptiska Hundarnes vana, som på det sättet dricka ur Nil-strömmen, af frucktan för Crocodilen. Här af är Latiniska ordspråket *Canise Nilo*, som af ERASMUS uttydes. Hit hörer ock et annat ordspråk: *Sat cito si sat bene. Nog fort, om det är väl gjordt.* Lärdomen är denna, at man i sina förrättningar icke bör så förhastiga sig, at ju det, som för händer hafves, må tillika blifva väl gjordt.

30. En Falk med en bjellra om foten, den han bjuder till at hacka bårt med näbben. *Rumor nocet. Slanvret är till hinder och skada.*

I denna kunna de spegla sig, som ständigt track-

ta efter at göra andre menniskor skada. De söka vål måftadels uträtta det hemligen, men rycktet gör dem ökända, så at de ofta blifva förrådde i sina farliga anslag. I hemliga politiska eller Krigs-ärenden, duger ej eller at betjena sig af alt för ökända personer. Så har ock igenom andras ovarsamhet, at i otid göra sig kände, mången god anläggning misfleckats.

31. En Sol, hvarunder öfversta delen af jorden synes. *Ut præsit & profit. Till styrelse och gagn.*

Benärker en Konung, som är fatt at styra sit folk, och taga författningar till des gagn och bästa. PERE LE MOYNE tillägger ännu i liknelsen af Solen, huru som en Regent är icke Regent för sig sjelf; all hans makt och rikedom bör utflyta öfver andra: han gör våld på naturen om han vrånger till enskylte afsicker något af det, som han är skyldig till sit folks bästa.

32. Et Rökelse - Kar. *Munera reddit gratiora. Gåfvan återställles här angenåmare. ☉.*

Är bild af et tackfamt hjerta, som med sin erkänksamhet gör de undfångne välgerningar för gifvaren ännu mera behagliga.

33. En brinnande Lampa, hvari olja gjutes. *Ne deficiat. At icke må fattas hvaraf hon kan lysa.*

Betyder en trogen och flitig Ämbetsman, som genom Öfverhetens förforg njuter tillräckligt underhåll; på det han i brist därpå ej må råka i trångmål och nöd, och blifva på slutet nedslagen och oförmögen at göra sin tjenst.

34. Et mörkt Moln, hvar undan sticka sig fram några Sol-strålar. *Caussa latet. Orsaken hårtill är förgömd.* ☉.

Bemärker Öfverhetens göremål, hvartill orsakerna äro menigheten fördolde. Och kan här af den påminnelsen tagas, at underhafvande icke böra rai-sonera öfver hvad som lagligen påbjudes, ånskönt de icke kunna begripa orsakerna därtill.

35. En Rök stiger up åt luften. *Evanescit sur-
gendo. Han försvinner under det han stiger i högden.*

Denna Sinnebild syftar på sådana personer, som anvånda sin förmögenhet, at bringa sig up i Verlden; och aftaga i vålmåga alt som de tilltaga i höghet, så at de på slutet sakna både höghet och vålmåga.

36. Månen i Nytändning. *Latuit non defuit. Han har icke syns, men därför icke aflåtit at gagna.*

Denna har afseende på stora Ministrar eller andra ansefliga Mån, som på någon tid draga sig undan ifrån allmänna syflor, men aflåta icke des mindre under den tiden, at på et eller annat sätt gagna det allmänna.

37. Et Ljus i en Lyckta, hvar på vådret blåser. *Tutum quia tectum. Det är tryggt där af at det är förväradt.*

Meningen är, at som menniskornas ondska ger-
na griper till, hvar någon vinning är at vanta; så
är nödigt at vissle värk och anläggningar äro af hög-
sta mackten fredade för alt inbrott, på det de må
åga bestånd. Sinnobilden påminner äfven hvar öm-
sint

fint Husmoder, at hafva ackt på fina barn, och hålla dem till årbarhet.

38. En Kedja. *Nexu peritura soluto. Duger intet när hon är sönder.* ☉. ☾.

Uttydningen och bemärkelsen af denna sinnebild, blifver densamma som här framföre öfver N:o 24.

39. Et Betsel. *Regit & corrigit. Härmed styres och rättas.*

Man kan i denna liknelsen märka, huru som Lagen är gjord, icke allenast at i våra gerningar leda oss på rätta vägen, utan ock at styra de motspänniga, och rätta dem som vända åt villo-vågar.

40. En brinnande Fyrings-eld upfatt på et högt Vård-torn vid hafs-stranden. *Plus lucis ab alto. Ju högre, ju mera lyser han.*

Föreställer et högt och uplyft förstånd, som visar väl sin styrka, hvar det ock må brukas; men lyser ännu mera, ju högre det blifver uplyftadt i ära och värdighet.

41. En Bomb, som spricker i stycken. *Ferit dum solvitur. Han gör skadan i det han brister.*

Utmärker et håftigt och hämdgirigt sinne af det slaget, som håller inne sin vrede till des tillfälle gifves at utbrista, och at då kunna tillika göra skada. Sådana menniskor må man ackta sig före, och undfly all gemenkap och umgänge med dem.

42. Månens förmörkelse *Alterius umbra. Det sker af en annans skugga.*

Denna Sinnebild kan utvisa, huru en stor förtjenst blir hos mången genom andras afvund och mellanlöpande fördunklad; hvilken dock ställes i sitt
rätta

rätta ljus, så snart sådane förmörkande kroppar undanrödjas.

43. Två utfläkte Ljus hållas in till hvarandra, likfom at itändas. *Tentatur frustra. Man försöker förgåfves.* ☾.

Här lemnas till eftersinnande, huru som det anstår förståndigt Folk, at aldrig göra orimliga försök. Här afmålas ock kärleken, som man fåfängt söker upväcka, när kallfinnighet är å båda sidor.

44. En Örn högt uppe i luften släpper en Skylpadda ned emot en Bergsklippa. *Ut lapsu graviore ruant. At fallet må blifva så mycket svårare.*

Sinnebilden gifver at betrackta, huruledes gemene och nedrige personer sträfva efter högt stånd i verlden, och hålla sig icke vid sina likar, utan öfverlemna sig at föras af de höga och förnäma, som fablen berättar om Skylpaddan och Örnen. Desse plåga gåckas med dem en tid och lyfta dem up, men släppa dem sedan handlöft, och låta dem störtas i fördärfvet.

45. Et Skepp går i grund, hvarifrån en Karl på en plankan simmar till lands. *Misero satis. Det är mycket nog i olyckan.* ☉. ☾.

Afmålar en menniska, som i medgången är misnögd om hon har aldrig så mycket; men lär sig at känna rätta värdet af sit förlorade tillstånd, när hon i olyckan får vara nögd om hon kan bärga sit lif.

46. En gammal Gubbe gräfver i marken, till at plantera et ungt Palmträd. *Öfverskrift: för Efterkommande.*

Denna är Kongl. Svenska Vetenskaps Academiens Sinnebild. Bibringar eljest i allmänhet en påminnelse, huru en ädel själ och hvar rättfinnig medborgare bör icke allenast tänka på sig och den tiden hvori han lefver; utan ock tillika arbeta på allmänt och enskyt väl för efter-Verlden.

47. En Smed smider på järnet. *Dum calet. Medan det är varmt.* ☉. ☾.

Denna Sinnebild uttydes genom allmänna Ord-språket: *Man måste smida medan järnet är varmt*: det är, utträtta sina årender medan tid och omständigheter gynna, at få dem till önskligt slut.

48. En Svärmare i luften. *Fulget & disparet. Han lyser och försvinner.*

I denna se vi huru det går til med somt folk, som lefva i prackt och ståt, och prunka till en tid; men rätt som de lysa som båst, blir förrådet alt och de försvinna undan våra ögon. En del lärde hafva ock den olyckan, at deras glants försvinner, när den börjar som båst at lysa.

49. En Pyramid, hvaromkring en Ranka lindar sig. *Te stante virebo. Så länge du står uprätt, grönskar jag.*

Är en vacker afmålning, huru dygd och vett grönska, så länge de äga beskydd. Et Samhälde, en Inrättning, har bestånd så länge den har stöd af någon Skyddsherre. En gunstling uprätthålles af sin Gynnare, Barn af Föräldrar, och så vidare.

50. En tillsluten Ugn, hvarutur röken tränger sig fram. *Expirat nisi respiret. Han förqvåfves, om han icke får ande-rum.*

Här gifves en påminnelse för Lärare, som hafva ungdom till undervisning, at ackta sig för alt tvång och trug, hvarigenom de ungas eld och qvickhet förqväfves; utan snarare lemna dem tjenlig frihet i förnuftigt tal, och låta dem för öfrigt åga sina lediga stunder, till nödig förfriskning och upmuntran.

51. Et Bibliothek. *Quantum non, sed quam. Det kommer icke an på huru mycket, men huru nyttigt.* ☉. ☾.

Detta gifver tillkänna, huru som et anseeligt Bok-förråd icke altid utmärker en lärd Man. Det beror måst på, at välja goda böcker, och låsa få, men låsa dem väl.

52. En Trana håller en sten med foten. *Studio & vigilantia. Igenom flit och vaksambet.*

Är en bekant Sinnebild, som utmärker en triffven och idog människas flit och vaksamhet i alt des företagande.

53. Et Skepp kastas i brusande hafs-vågorna. *Factatur sed tuta tamen. Det kastas, men går likväl tryggt.*

Betecknar et fast och stadigt sinne, som midt i motgångs stormen är tryggt, och arbetar i hopp at ändtligen nå en god hamn. Eljest är denna Sinnebild upfunnen, at betyda Församlingen, som under buller och förföljelser är säker och blifver beståndande.

54. En Fisk nappar på en Stånd-krok. *Dumque capit capitur. När han vill fånga, så fångas han sjelf.*

Man läres här, at ackta sig för de förfåt, som ställas ofs före af onda menniskor. Så få ock småle och egennyttige en varning, at afstå med sin tilltagfenhet; efter som en gång hånda kan, at de blifva fångne i olyckan, når de fika efter flem vinning.

55. En Påfogel med öppet näf, såsom at sjunga. *Taceat ut placeat. Han må tiga, om han vill behaga.*

Sinnebilden meddelar en lärdom för dem, som äro af fagert utseende, men eljest dumme och oförståndige menniskor, at hellre tiga än illa tala. Och i gemen för alla menniskor, at vara nöjde med de gåfvor de fådt af naturen, utan at genom tvång göra sig obehagliga och löjeliga med sådana förmåner, som dem icke blifvit förlånade. Jesuiten LE MOYNE, som upfunnit denna bilden, har här öfver samma uttydning.

56. En Penning frykes på en Prober-sten. *Probat. Han pröfvas. ☉. ☾.*

Denne kan få sin uttydning igenom hvad Archie-Biskop Spegel på et ställe sjunger.

Man pröfvar med en sten, om guld är godt och
viktigt:

Man pröfvar ock [med guld, om hjertat är up-
riktigt.

I allmänhet at tala, har hvar och en dygd, och hvar vetenskap, sina känne-märken, hvarefter de kunna pröfvas, om de äro af det rätta och äkta slaget. Så fåges äfven, at en menniskas tankar och tal liksom på Sanningens Prober-sten pröfvas.

57. En Camel, som ligger nedtryckt af för tung börda. *Le trop m' accable. Jag nedtryckes af för stor tyngd.*

Innefattar en lära för Öfverhet och andre som hafva några underhafvande, at ej belasta dem med för dryga och svåra pålagor, som öfvergå deras krafter; hvarigenom de nedtryckas, och blifva oförmögne till vidare tjenst och nytta.

58. En Örn flyger öfver Hafvet. *Nec temere, nec timide. Hvarken förmåtit, eller med råddbåga.*

Påminner dem, som vilja börja något stort och viktigt företagande, at de måste förut mäta sina krafter, huruvida de förmå därmed gå i land: och i fall de åga nog vett och styrka, de då icke hållas tillbaka af frucktan och klenmodighet.

59. Et Skepp seglar emellan Scylla och Charybdis. *Inter utrumque tene. Håll medelvågen. ☉. ☾.*

Denne Sinnebild är af skiljacketig mening och uttydning ifrån den äfvanföre N. 21. Där läres huru man bör hålla medelvågen emellan för mycket och för litet. Här åter gifves en lärdom, huru man i farligheter bör taga sig til vara, hålla medelvågen och ställa sin kosa rätt fram, at man må undvika de olyckor och fördärf, som på alla sidor möta. Baco Venelam de Sapientia Veterum N. XXVII har af denna Fablen en annan tillämpning, som är värd at läsas.

60. Et Stycke på sin Lavet. *Ardeat ut feriat. Det måste påtändas, om det skall göra sit skott.*

Denne gifver at förstå, huruledes hos en Lärare, eller en Orator, fordras en brinnande nit, så framt des lärdom eller tal skall göra sin värkan och vinna

något intryck. Hit kan äfven lämpas *Poeters Enthusiasmus*, som uplyfter dem och gifver driftighet åt deras tankar och styrka åt deras ord, till at göra det intryck de påsyfta. Hvaröfver Iesuiten LE MOYNE uptänkt en annan Sinnebild. *En Trumpet*, med öfverskrift: *Animo dum animor.* *Jag uplifvar då jag uplifvas.*

61. En Påfogel ser på sina fötter. *Nosce teipsum. Känn dig sjelf.* ☉.

Är et Emblem, som förklarar sig sjelf, när man kommer ihog den allmänt antagna meningen, at en Påfogel liksom blyges när han råkar at betrackta sina fötter.

62. Månen åt nedergången. *Non eadem redit.* *Han kommer icke densamme igen.*

Bemärker et flygtigt sinne, som aldrig är sig likt, hvarhen i klåder eller i upförande, och med en sådan obeständighet förråder sin art, at den aldrig är at lita på.

63. En Papegoja. *Dat sine mente sonos.* *Man hörver af beune et ljud utan förnuft.*

Afbildar en pratfam och oförnuftig menniska.

64. Et Påron - tråd, hvarpå vådret blåser, så at Påron nedfalla. *Mitia sponte.* *De mogna falla af sig sjelfva.* ☾.

Af denna liknelsen kunde en sådan tillämpning göras, at man af rå och omogna snillen förgäfves må vanta något godt och nyttigt, ehuru man ock med tvång ville försöka det. Däremot de fruckter, som af et genom grundliga studier uplyst och af ålders förfarenhet stadgadt snille frambringas, äro mogna och nyttige, och falla liksom af sig sjelfva till andras gagn och

och bästa. Sinnebilden uttydes ock på gift-vuxna flickor.

65. En Strufs, som bjuder till at flyga. *Nec imarelinquit. Han kommer icke högre.*

Här få de sin lexa, som vilja flyga högre än vingarne bära. Det är, när man bjuder till at gå öfver sit stånd, men blifver dock hållen för det man är: eller när en tager sig något före, som öfvergår des begrep och förmåga, kommer därmed illa ut, och måste med blygd därifrån aldeles afstå.

66. En Uglya i dagen. *Cerca l'obscurita. Hon söker mörkret.*

Betecknar sådana personer, som äro liksom af naturen ärnade till nedrighet och mörker; hvilke när de någon gång fåttas i ljuset och komma till heder och anseende, förråda dock sin gemena finnes art, och trivas bäst ibland flodder.

67. En Båfver håller på at gnaga omkull et stort tråd. *Perseverando. Igenom det han håller fort.*

Denne Sinnebilden har samma uttydning och förklaring, som äfvanföre N. 19

68. En Racquet stiger up i luften och brister i många stjernor. *Ascendit ut splendide expiret. Han stiger up, at han må lysande utflockna.*

Träffar in vid sådane personers dödsfall, som äro väl i lifstiden lysande, men uträtta dock vid slutet af sin lefnad något synnerligt stort och förträffligt, hvarigenom de liksom öfverträffa sig sjelfva, och få en högre och hårligare glants innan de utflockna. Kan ock lämpas på dem, som lefva stort och ståtligt, och kunna genom konster och bedrägeri bibehålla sig i rikedomns anseende till des de dö.

69. En Sådes-åker, där et tomt Ax synes öfver de andra fulla. *Surgit inane. Det toma skjuter sig rakt up.*

Det sker gemenligen, at folk som åga minsta förtjenster i världen, yfva sig måst, hålla sig framme, och synas öfver andra. Sådane driftige och oförsynte personer äro de, som med denna Sinnebildens påsyftas.

70. Et rikt bärande Ax, som bognar ned åt marken. *Humilior quo onustior. Ju mera rikt, ju mera ödmjukar det sig.* ☉.

Meningen och uttydningen af denna Sinnebildens är just tvärt stridande emot den näst föregående.

71. Et utsläckt Ljus uptändes af et annat som brinner. *Nil decedit. Där går ingen ting af.*

Innehåller en förebräelse för de Lärare och Måstare, som förhålla sina Lärjungar den kunskap de kunde meddela, utan at något förlora. I allmänhet syftar Sinnebildens på en slik afvund eller egennyttas hos alla menniskor, då de icke vilja bringa den uplysning, som kunde gagna den ena, utan at skada den andra.

72. Et Hus i full brand. *Principiis obsta. Skaffa bot i början medan tid är.*

Denne uttyder sig sjelf, och är lämplig till mångfaldiga flera händelser, än den målningen föreställer.

73. Et ungt Tråd står i blomman. *Dabit fructum. Det skall väl bära frukt.*

Bemärker en Yngling, som gör vackra framsteg i studier och förer sig väl up, få at man kan vän-

vänta, det han med tiden blifver en skicklig och nyttig man.

74. En Bi-Korg, med Bien som flyga omkring.
Sic Vos non vobis. Så arbeten I icke för er sjelfva.

Meningen af denna Sinnebild är lämplig, när den ena menniskan använder alt bemödande, at skaffa sig någon nytta och förmån, men en annan finner utväg, at densamma oförmodadt bårtsnappa. I sådana fall röjer sig et det nedrigaste finne i verlden.

75. En Satyr spelar på Apollos Harpa. *Inerti conatu pravoque. Han förråder sin oskicklighet och ilska.* ☉. ☾.

Föreställer den lärdomen, som i sjelfva afhandlingen blifvit yrkad, at Småde-Satyrn bör aldeles vara bannlyft ur Sinnebilds konsten. Dessutan i allmänhet, huru den tror sig måst som minst vet; och är så mycket värre, om han ännu därtill lägger ilska och tadel.

76. Et Orgvårk. *Ordine concordés. I sin ordning sammanstående.* ☾.

Betecknar en sammankomst af åtskilliga så högre som lägre personer, hvilkas öfverläggningar väl öfverensstämma, så länge de hålla sig efter de för dem fatte grund-lagar; och för öfrigt fins emellan ackta den ordning, som till hvar och ens göremål är föreskrifven.

77. En eld i mörkret. *Clavior in tenebris. Lyse klarare i mörkret.*

Uttydningen af denna Sinnebild lämpas på en förfölgd dygd och förtienst, hvars renhet faller då

få mycket klarare i ögonen. Den är ock lämplig på en half-lärd, som ibland dumt och okunnigt folk lyser med sin kunskap. En *Stjerna* eller en *Måne*, med denna samma öfverskriften, plågar ock brukas vid höga personers dödsfall.

78. Himlen full med Stjernor. *Momentur non mutantur. De vora sig, men ändra sig icke.*

Betecknar någon hög person, hvilken i sit väfende och upförande skickar sig utvärtes efter omständigheterna, ock tyckes undergå någon ändring; men behåller dock invärtens samma finnelag, och är sig lik i tänkesätt.

79. En giften Tunna, där vatnet på alla fidor utrinne. *Nec retinet quidquam. Den behåller ingen ting inom sig. C.*

Afbildar en menniska, som icke kan bevara hemligheter, eller behålla något hos sig af hvad som säges i förtroende.

80. Et Ur-värk. *Skenbar ro, innerlig oro.*

Föreställer en menniska, som har något, som antingen aggar eller ångslar sig invärtens, men synes dock utvärtens vara i lugn. Härmed utmärkes ock et listigt och oroligt sinne, som låtsas vara i ro och stillhet, men har sina hemliga vänningar till egen nytta eller andras skada. Så kan äfven härmed betecknas en idog och flitig Man, hvars gerningar icke synas, förr än de äro giorde.

81. En Olive-quift och en Lager-quift genom en Crona. *Salus propulorum. Folkets sällhet.*

Olive-quiften betyder fred, och Lager-quiften betyder vetenskaper. När dessa grönskas i et Rike och

och njuta Cronans beskydd, kan et folk bringa sig up till vålstånd och kallas lyckfalg.

82. Solen i Djurkretsen. *Idem per diversa. Eburu i åtskillig belågenhet är hon dock alltid densamma.* ☉.

Afmåler en Åmbetsman, som går åtskilliga heders-grader igenom, utan at förändra sit skick och upförande emot andra menniskor.

83. En Spegel. *Dico vera. Jag såger sanningen.*

Påminner hvar och en om årlighet och upricktighet. Liksom Spegeln lärer en stygg eller en sminkad, at känna sig sjelf; få blifver ock Lasten blotad och stygg, när den fättes emot Lagen och anständighets reglor.

84. Et Hvalfisk-fånge. *Kunst vor kracht. Konsten uträttar här mera än styrka.*

Visar huru menniskornas förstånd upfinner medel at uträtta hvad eljest öfvergår deras krafter. En förnuftig påminnes, at vid sådana tilfällen nyttja sin finnes gåfva, icke grufva sig för svårigheter, och afstagna vid det som görligen kan värkställas; ej eller bjuda till at göra sådant, som aldeles är omöjligt.

85. Vädret blåser på Rör, som svigta undan. *Cedendo vincere. Gif efter för at vinna.* ☄.

Är en Sinnebild emot högdragenhet och envishet. En menniska, som viker undan för en annans mackt, skaffar sig rådrum at samla styrka, till at sedan göra motstånd och kan sike segra. En som undfaller en annans vrede, kan sedan hettan gådt öf-

öfver, lätt nog vinna hvad aldrig stådt at erhållas, om han blifvit lika uptånd af ifver. En som gifver efter i tråtor, uträttar ibland dårmed mera, ån med en håftig orda-strid eller en långsam rättgång. Och få vidare.

86. Två Hjul, et stort och et litet i bredd fatte. *Simul non similitur. På en gång, men ej på lika sätt.* ☉. ☾.

Kan på åtskilliga åmnen uttydas. Såfom: at man icke bör måta en menniskas väfende efter des kropps storlek och anseende: at en menniska af hastigt begrep ibland icke kommer fortare, ån en som gör sin sak långsamt och med betänkande: at när två göra et och samma, plågar det åndå icke blifva detsamma: när hvar och en gör sin syssa på sit fått, kunna alle åndå vara nyttige till åndamålet. Och få vidare.

87. Et brinnande Berg. *Apparel extra qualis intus. Det synes utvärtes burdant det är invärtes.*

År bild af en lärdd och högt uplyst Man, som i sit tal altid visar tekn af sit förstånd och kunskap. Utmärker ock et gåfande och håftigt sinne, som gerna yttrar sig i utvärtes åthåfvor. I gemen år at märka, at man af en menniskas utvärtes väfende kan måstadels döma om hvad som bor invärtes.

88. Echos afbild i en Bergs-klyfta. *Nil nisi mota. Det måste upväckas, om man skall få höra något.*

Denne år en Sinnbild emot sqvalleracktighet och tråtsamhet. Eljest kunde Echo föreställa en menniska, som har vackert förstånd, men icke den gåfvan at utföra sina tankar, få framt hon icke blif-

blifver upåggad af andra. En sådan bör på alt sätt underhjelpas och upmuntras.

89. En Comet. *A penas una en un siglo. Knappt synes någon enda på hundra år.*

Lämpas till någon hög och förträfflig person, hvars gåfvor äro sållsynte ibland människorna.

90. En vigt-skål, hvars ena sida nedtynges. *Hinc deprimor, erigor illinc. Jag nedtryckes på den ena, men uplyftas på den andra sidan.*

Betecknar en som drages med en sjuk kropp, men är dock i stånd at bruka sina finnes gåfvor: en annan, som öfverhopas af hushålls omsorger, men roar sig med studering: en annan tryckes af sorg och olyckor, men har et något finne och tröstar sig med hoppet. Och så vidare.

91. En Ur-Stutfare. *Motibus arcanis. Igenom dolda rörelser.*

Utmärker et inbundit finne, som gör hemligheter af alt sit företagande. I politiskt afseende afbildar denna en Stats-Minister, som vid vissa tillfällen måste dölja sina anslag och tagna steg. LA BRUYERE gör detta till en rätt afbild af en Hofman, hvars gång han i synnerhet liknar ihop med Ur-visarens.

92. En Lejoninna med sina Ungar. *Cura sed delicia. De äro till bekymmer, men också till ljustligt nöje.*

Påminner föräldrar, at icke tröttas vid bekymret och omsorgen för sina barn; utan snarare låta den alltid uplifvas af kärleken till dem, och af det ljustliga nöje man smakar i deras oskyldighet, jämte den fågnad man får hämta genom sin trogna omvårdnad.

93. En

93. En högt brinnande Eld. *Deorsum nunquam.*
Den gifver sig aldrig neder åt.

Bemärker en Poets eller en Orators snulle, som under utarbetning af des värk aldrig faller i nedriga tankar eller talfätt. I allmänhet påminnes här hvar förnuftig menniska, at aldrig i sit tal eller gerningar låta märka något gement och nedrigt.

94. En Sol, och på marken allehanda Tråd, blomster och gräs. *Singulis varius, utilis omnibus.*
Åtskillig för hvar och en, men nyttig för alla.

Föreställer en Öfverhets omsorg för sina underfåtare, som i allmänhet gagnar alla, men sträcker sig i synnerhet till hvar och en i des särskildta handtering.

95. En Compas. *Rectores regit.* *Den styrer Styrman.*

Är en Sinnebild för alla, som hafva något at bjuda öfver andra, at alltid komma ihåg, det äfven för dem är satt en regla och rätte-snöre, hvarefter de skola rätta sig, och hvarefter de för sina göremål äro ansvarige.

96. En Fyrbåk, *Monstrat iter.* *Han visar ut kofan.*

Betyder en person, som är satt i det stånd, at han med sit exempel bör föreläsa andra; och lämpas i synnerhet till Lärare, hvilkas lärdom och lefverne menigheten ställer sig till eftersyn.

97. En Penna och en värja. *Hæc regit, ille tuetur.* *Den ena styrer, den andra skyddar.*

Är en politisk Sinnebild, som bemärker, huru allting går väl och lyckligt i et Rike, när Civil-Ståndet och Krigs-Ståndet göra et, till at befordra Inbyggarnes välfärd och håsta.

98. Månen i fylle. *Mutuato lumine. Han lyser med lånt sken.*

Afmålar en Skribent, som tager ur andras arbeten hvad han gifver ut för sit eget, och lyser med et lånt lårdoms sken. Så påminnes här en klok människa, at ej uphöja en annans vett och förtjenster, innan man noga utrönt, om det är eget eller falskt lysande; på hvilket sätt hvar och en kommer at njuta heder och belöning efter des egna rätta värde.

99. En Brynsten, hvarpå et värktyg brynes. *Te-rar dum prosim. Jag må utnötas, allenast jag gagnar.*

Är målning af någon nyttig person, som upoffrar sin tid och krafter till det allmännas tjänst, utan at därvid ackta hvarken sin egen nytta eller sin beqvämlighet. Samma mening innehålles i en annan bekant Sinnebild: *Et brinnande Ljus*, med öfverskrift: *Aliis inserviendo consumor. Jag förtäres under det jag tjenar andre.* Äfven uti denna: *Et Rökelse-Kar*, med öfverskrift: *Dum placeam, pere-am. Jag må försvinna, allenast jag är till behag.*

100. En Påfogel med utbredd stjert. *Haudali-eno nitet. Han gläntfar icke af hvad någon annan tillhör.*

Här kunna de spegla sig, som högfårdas af sina granna klåder. Om Påfoglen yfves, så är det af egna fjedrar; men ingen ting kan vara galnare, än at en förnuftig människa vill yfva sig af en hop sammanplockade saker, som hon lånar af alla slags oskåliga Djur, eller af växter och stenar.

101. Vådret blåser på en Eld. *Auget non extinguit. Det ökar snarare än det släcker elden.*

Inbegriper en lärdom för dem, som bota ondt med hälften värre: som mistaga sig i medlen, och bruka våld eller tvång när lindrighet vore tjenligast; hvilket befunnerligen finner rum i kärleks saker. Sinnebilden är desutan lämplig till alla tillfällen, där en oförståndig betjenar sig af sådana medel, som snarare skada än gagna.

102. En Hummel - Ranka omkring en Stång, öfver hvilken hon skjuter sig up i högden. *Nec summa satis. Hon vill ändå högre.*

Bemärker en Studerande, som tilltager i lärdom långt öfver det man förmodat: eller en som i någon viss vetenskap öfverskrider de vanliga gränser, och uptäcker något som hårtills varit obekant. Eljest syftar Sinnebilden på en sådan person, som stiger till det ena ärestället efter det andra, men är dock aldrig nögd, utan fiker efter högre.

103. En Graf - sten, med en Död - skalle och et Timglas. *Memento momenti. Kom ihåg sista ögnablicket.* ☉. ☾.

Påminner menniskan, at betänka sin dödlighet.

104. Nordstjernan. *Nescit occasum. Hon går aldrig ned.*

Denne Sinnebild är lämplig för alla, som lemna et odödligt namn efter sig.

105. En Spinnel - väf. *Non intrandum aut penetrandum. Antingen icke gå in, eller ock gå igenom.*

Förficktigheten bjuder, at man undviker alla faror; men när någon är för hand, lär den Sinnebilden, at man antingen icke bör våga sig däri, eller ock bryta sig igenom.

106. En Cirkel, som synes med ena foten liksom omkringgående at göra en krets. *Constantia & laboro. Ståndaktigt och arbetsamt.*

Är en artig föreställning af en arbetsam Meniska, som står fast och icke tröttnas vid besvär, utan fortfar at bringa sin syssla till fullbordan. LA MOTHE LE VAYER har upptäckt denna Sinnebild, och lämpar den till folk, som tyckas finna liksom sin ro och hvila i arbete och möda.

107. En Trekant. *Semper erectus. Altid uprätt.*

Afbildar et tåligt och jämt sinne hos en meniska, som håller sig rätt uppe, och är lika nögd vid alla påkommande händelser.

108. En Eld i Smedje-hården upblåses af en Pust. *Clavius hinc & ardentius. Blifver där af klarare och hetare.*

Betecknar en som för Religion skull är förfölgd, men blir därigenom mera uplyst och brinnande i sin tro. Jämval en lärde, som igenom andras tadel och motfågelse upåggas, och liksom tvingas, at mera lysa med sin kunskap. Eller en Konstnär, som förföljes af klåpare. Hvaraf alt skönjes, huru som otidigt tvång, tadel och förföljelse, är utan skäl och ändamål.

109. En Fogel genomskuten med en Pil flyger up at luften. *Tamen hæret. Den följer likafullt med honom.* ☉. ☾.

Föreställer en olycklig, som drages med sin lidande och förer sin sorg med sig, hvart han ock må taga vägen.

110. En Klocka. *Ex sono noscitur. Hon kännes af ljudet.*

Klockan kännes af ljudet; Foglen af sången; Trådet af fruckten, och menniskan af talet. Hvilket påminner oss, at hafva ackt på vårt tal, så at intet däri blandas, som är stridande emot sundt förnuft, eller emot anständigheten.

111. En Gåffe blåser bublor ur en pipa. *Et levis & brevis est. Vain-bublan är flygtig och ovaraktig.*

Är en bekant afmålning af menckliga lifvets vansklighet och kärthet.

112. En Jagthund som hittat på Åker-höns, dem han vaktar. *Servat & abstinet. Han vaktar och afhåller sig ifrån at röra dem.*

Utmärker en trogen Skattmästare, eller en som något blifvit ombetrodt at förvara.

113. En Janus. *Ante retroque. Både före och efter.*

Är en bild af försicktigheten, som har ögonen stälde så vål på det som är förbi, som på det tillkommande.

114. En liten Sångfogel i en Bur synes liksom sjungande. *Quo placet, infelix. Han är olycklig af det, som gör honom behaglig. C.*

Föreställer huru mången, som har någon synnerlig förträfflig gåfva, just därigenom lockas in i olyckan: och innehåller tillika en varning för sådana personer, at visa sin skicklighet allenast vid tjenlig tid och tilfalle; och för öfrigt taga sig till vera för de förfät, som kunna för dem ställas. I
syn-

fynnerhet är Sinnebilden lämplig för skönheter ibland Fruntimren.

115. En omkull fallen Pelare. *Majorem ostendit casus. Omkull fallen visar han sig större.*

Under denna bilden föreställes en person af dråpligt vett och dygdigt väfande, hvars storhet icke märkes förr än efter döden, eller efter någon en sådan person åkommen olycka.

116. En Höna täcker sina ungar med vingarne. *Alit & protegit. Hon närer och beskyddar dem.*

Denna bild utmärker en ömsint och behjertad Styresman, som bär omsorg om sina underhafvande för deras föda och förkofran, och är tillika deras försvar, när så behöfves. Den betecknar ock föräldrars vård om sina barn, at skaffa dem uppehälle, och fåtta dem i säkerhet för alla farligheter.

117. En Ekorre seglar öfver vatnet på en Spån. *Solertia vincit. Snille och påfunds-gåfvan öfvervinner svårigheter.*

Exemplet i figuren gifver nog uplysning at forstå meningen af denna Sinnebilden. Vi såge här åfvanföre N. 84, huru snillet ibland måste uppfylla där styrka fattas. Här föreställes, huru snilles qvickhet åfven reder sig ut i andra svårigheter, då styrka icke heller kunde något uträtta.

118. Et Vinkel-mått och en Vigt-skål. *Ex ju-
sto & æquo. Efter rätt och billighet.* ☉. ☾.

Efter Vinkel-mått pröfvar man hvad rätt och jämt är, och med Vigt-skål hvad som är billigt och lika i utdelning. Så går ock bäst till i en Regering, när all ting pröfvas efter rätt och billighet.

119. En Gran. *Toujours le meme. Altid densamme.* ☉. ☾.

Denna Sinnebild syftar måst på utvårtes anseende, och bemärker en menniska, som icke ändrar och ombyter sin klåde - drägt efter alla nya moden. Men den kan ock lämpas till et oföränderligt sinne-lag, som icke omföres af alla nya meningar i Religion och Philosophien, eller i politicis hänger sig till Partier, och håller nu med det ena, nu med det andra.

120. En Sten kastad up åt luften af en Slunga. *Irrevocabilis. Han står icke at återkalla.*

År en rätt bild af Tiden, som icke kan fås igen, sedan man släppt honom ur händerna. Därföre bör han af hvar eftertänksam menniska få mycket högre värderas, och med alfvar nyttjas.

121. Et Lejon sliter sönder de band, hvarmed det skulle fångslas. *Indocilis pati. Kan icke läras at lida.*

Utvärker et stort Hjelte-mod, som icke står at tvingas eller kufvas af motgång och tillstötande olyckor. Betecknar ock en menniska, som sliter sig lös ifrån sina passioner, och skickar sig fritt och ädelmodigt i alt sit väsende.

122. En Lagerqvist lindad omkring en Vårja. *Clarefcere utroque puchrum. Det är vackert at i båggedera vinna et ärefullt namn.*

Gifver en erinran för unga sinnen, som tycka måst om krigs-väsendet, huru angelågit år, at därjämte icke försumma Studier och vetenskaper. En tapper Soldat får genom et uplyst förstånd en högre glants, banar sig därmed vägen till större åra, och

och blifver af sin kunskap en desto mera gagnelig medlem i Samhåldet.

123. Et fem-stena Rör eller Råmärke. *Suum cuique. Låt hvar och en få hvad honom tillkommer.* ☉. ☾.

Är egentligen et Emblem, hvaraf exemplet i figuren uplyser meningen i öfverskriften.

124. Et Äple-Tråd, hvars grenar nedtyngas af för mycken frucht. *Obest quod prodest. Detsamma som gagnar, kan också skada.* ☾.

Här ser man, huru det goda äfven kan hafva ondt i följe med sig, när det öfverskrider alt mått. Sjelfva dygden blifver icke dygd, när hon går utom sina gränstor. Och hörer detta till hvad här äfvanföre i et Emblem, N. 21, är föreståldt. Jesuiten LE MOYNE har denna Sinnebild af Montmor, med öfverskrift: *Ipsa sibi est oneri. Det är sig sjelf till last:* och gör han häröfver en lika tillämpning.

125. En Vattukonst. *Prodest pariterque delectat. Den gagnar och förlustar.* ☉. ☾.

Är en bild af Våltaligheten. Vatnet gagnar och förlustar i Vattu-konsten, äfvenså tankar i våltaligheten efter konstens regler. Likasom vatnet här tvingas, men är dock flytande; äfvenså där orden. Likasom vatnet stiger i högden, äfvenså där höga tankar. Likasom vatnet faller med behag, äfvenså där behagliga tankar. Likasom vatnet skingras och spelar i små lysande droppar: äfvenså i våltaligheten fina och läckra tankar.

126. En hårdad och polerad Sköld af stål, på hvilken åtskillige pilar skjutas. *In cassum. Alt utan värkan,*

Utmärker et jämt och stadiget sinne, som icke röres af ondskans och afvundens tadelskott. Det får med nöje se huru Smådarens pilar krossas och stutta tillbaka. En förtalare bär då sitt straff genom harm eller ånger.

127. Et Säll, hvarmed det som odugligt är utfållas. *Discermendo. Genom urskillning.*

Igenom denna liknelsen visas, huru en Skribent icke bör fyselfåtta sig med at skriva allt hvad som rinner honom i sinnet: utan hålla sig allenast vid sådana ämnen, som tjena till andra människors nytta, eller åtminstone till anständig ro och nöje. Läsare påminnas tillika, at ej utan grund gilla eller förkasta allt hvad som förekommer, utan bruka et sundt förnuft och moget omdöme, at det ena ifrån det andra urskilja.

128. En Orm biter sig i stjerten. *Finisque ab origine pendet. Slutet råttar sig efter början.*

Det är mera et allmänt än sant ordspråk: *När ånden är god, så är all ting godt*; ty man finner allmännare, at slutet är begynnelsen lik, den må vara god eller ond. I lärdoms och vitterhets stycken torde det åtminstone stå fast, at slutet råttar sig efter början, och at man fåfångt väntar något vackert af en Auctor, som begynner illa. För min del skulle jag hålla för en lycka, om mine

Läsare i dessa Sinnebilder funnit sit nöje ifrån början till *slutet*.

REGISTER

ÖFVER

SINNEBILDERNA.

N. betyder Nummer i Samlingen.

P. betyder Sida i Afhandlingen.

- A**marant. p. 26.
 Aristippus. p. 128.
 Aurora. p. 59. 76.
 Ax. N. 69. N. 70.
 Balsam-tråd. p. 56.
 Barn. p. 51.
 Belågring. p. 121.
 Berg. brinnande. N. 87.
 Betiel. N. 39.
 Bi. p. 64. 135.
 Bi-Korg. N. 74.
 Biens Vife. p. 136.
 Bi-svärm N. 26.
 Bibliothek. N. 51.
 Bild. N. 28. p. 58. at Vax.
 p. 140.
 Blixt. p. 21. 92.
 Bock. half. p. 41.
 Bomb. N. 41.
 Borg. N. 5. p. 134.
 Brand. N. 4.
 Bryn-sten. N. 99.
 Bublör. N. 111.
 Bäll. p. 92.
 Båt. p. 137.
 Båfver. N. 67.
 Bössla. N. 23. p. 83.
 Camel. N. 57.
 Canon. N. 60. p. 138.
 Circe. p. 128.
 Cirkel. N. 106.
 Citra. N. 20.
 Comet. N. 89. p. 37. 70.
 Compafs. N. 95. p. 75.
 Cornu Copiæ. p. 131.
 Crœcodil. p. 125.
 Crona. N. 81.
 Cronor. p. 129. 135.
 Cupido. pengar. p. 76.
 Cupido ror. p. 115.
 Cyprefs. p. 130.
 Delphin. p. 41.
 Demant. p. 78.
 Drake. p. 80.
 Dufva. p. 82.
 Dvärgar. p. 128.
 Echo. N. 88.
 Egypten. p. 61.
 Ek. p. 135.
 Eklöfs Crona. ibid.
 Ekorre. N. 117.
 Eld. N. 93. N. 108. på Al-
 tare. p. 16. i mörkret N.
 77.
 Eldtäl. p. 46.
 Elefant. p. 14.
 Fackla. N. 8. p. 85.
 Falk. N. 30. p. 72.
 Farten öfver Duna. p. 114.
 118. 122.
 Fjåril. N. 16. p. 91. 107.
 Fisk fångas. N. 54.
 Flådermus. p. 10).

REGISTER.

- Flod p. 106. *se* Ström.
 Elögel. N. 18.
 Fluga. p. 53. Flugor. p. 87.
 Fogel. N. 22. N. 109. N. 114.
     p. 27.
 Fruckt-Korg. N. 1.
 Fyrbåk. N. 96. p. 78.
 Fyrings eld. N. 40.
 Förlorade Sonen. p. 125.
- Galeja. p. 71. 79.
 Gam. p. 57.
 Get. p. 57. 63.
 Glob. Verlds. p. 89. 105.
     129. Himmels. p. 105.
 Graf-sten. N. 103.
 Gran. N. 119.
 Granat-Äple. p. 72. Träd.
     p. 79.
 Groda. p. 86.
 Gryta. p. 79.
 Guld i Dågel. p. 26.
 Gyllende Skinns Orden. p.
     129.
 Gåffe. N. 111. p. 51.
- H Bokstaf. p. 103.
 Hand. brinnande. p. 41.
     ur skyn. p. 47.
     stympad. p. 49. 59.
 Hercules. p. 43. 47.
 Herculis Stoder. p. 21. 129.
 Hermelin. p. 20.
 Hjerta. p. 48. 49.
 Hjort. p. 20. 41.
 Hjul. N. 86.
 Hud. p. 34.
 Hund. N. 29. N. 112. p. 80.
 Hus i brand. N. 72.
 Hvalfisk. N. 84. p. 101.
 Håft. p. 94.
- Håna. N. 116.
 Hå-Vålm. p. 75.
- Janus. N. 11
 Jårn smides. N. 47. p. 46. 83.
 Jord-Klotet. p. 64. *se* Glob.
 Jungfru. Djurkretsens. p. 97.
 Instrumenter Music. N. 9.
- Kedja. N. 38.
 Klocka. N. 110.
 Klippa. p. 90.
 Knifvar. p. 95.
 Knut. N. 14.
 Korp-ungar. p. 60.
 Kråfta. N. 3.
 Kyckling. p. 86.
 Kål-hög. N. 24.
 Kål-hufvud. p. 98.
 Kåpp. N. 15.
- Lagerquist. N. 81. N. 122.
 Lagertråd. p. 17. 94.
 Lampa. N. 6. N. 33.
 Landtgoods. p. 52.
 Lejon. N. 121. p. 27. 77. 115. 129.
     Åter Apa. p. 57.
     fyra grymma. p. 65.
     flygande. p. 41.
 Lejon och Tiger. N. 27.
 Lejoninna. N. 92. p. 83.
 Lilja. p. 32.
 Ljungeld. N. 7. p. 14.
 Ljus. N. 16. N. 37. N. 43. N.
     71. p. 95. 133.
 Lyckan. p. 115. 131.
- Machine till skjuta med. p. 67.
 Magnet-nål. p. 75.
 Menniska. p. 23. 46. 47. 49. 135.

REGISTER.

- Moln. N. 34. p. 59.
 Mufsla. p. 35.
 Morian. p. 124.
 Myr - Lejon. p. 92.
 Mål at skjuta till. p. 92.
 Månen. N. 98. p. 22. 44. 59. 135.
   åt nedgången. N. 62. p. 15.
   93. 101.
   ibland Stjernor. N. 11. p. 63.
   i Nyttändning. N. 36. p. 27.
   emot Solen. p. 98.
 Månens förmörkelse. N. 42.

 Narcissus. p. 121. 124.
 Niobe. p. 128.
 Nordstjerman. N. 104. p. 27. 37.
 Näcktergal. p. 53. 106.

 Ok. p. 84.
 Olive - qvist. N. 81.
 Orgvärk. N. 76.
 Orm. N. 128. p. 72.
 Ormar. p. 95.
 Oftra. N. 3. p. 63.
 Oxe. p. 44.

 Palm-tråd. N. 46. p. 63. 73.
   130.
 Papegoja. N. 63.
 Pelare. N. 115. *se* Stod.
 Penningproberas. N. 56. p. 63.
 Pengar. p. 131.
 Perla. p. 16. 34.
 Perlor. p. 104.
 Phaëton. p. 128.
 Pharaos Dotter. p. 16.
 Phœnix. p. 92.
 Pigg - Svin. p. 24. 25. 27. 136.
 Planta vatnas. N. 21. p. 101.
 Plog - bil. p. 54.
 Portraiter. p. 53. 94.

 Pump. p. 67.
 Puff. N. 108.
 Påfogel. N. 55. N. 61. N. 100.
   p. 107.
 Påron falla. N. 64.

 Qvinna mördar fig. p. 43.
 Qvinno-bild krönes. p. 107.

 Racquet. N. 68. p. 80. 91.
 Rakning. p. 123.
 Ranka. N. 10. N. 49. N. 102.
   p. 37. 98.
 Ros. p. 32. 74. 78.
 Råmärke. N. 123.
 Rågnbågen. p. 99.
 Råfia. p. 104.
 Rör. N. 85. p. 105.
 Rök. N. 35.
 Rökvärk. p. 90.
 Rökelse - Kar. N. 32.

 Saturnus. p. 59.
 Satyr. N. 75. p. 45.
 Sax. p. 96.
 Scævola. p. 114.
 Seraphin. Kedja. p. 16.
 Sibylla. p. 23.
 Sjal med et rep. p. 34.
 Silkesmask. p. 70.
 Skepp. N. 25. p. 33.
   förgås N. 45.
   kastas i vågor. N. 53. p. 33.
   emellan Seylla, etc. N. 59.
 Skorpion. p. 97.
 Sköld. p. 53.
 Skylpadde. p. 41. 85.
 Slung - sten. N. 120.
 Snö - bäll. p. 21.
 Sol. N. 31. N. 94. p. 15. 34.
   58. 75. 79. 92.

REGISTER.

- uppgående, p. 22.
 nedgående, p. 15. *ibid.*
 Solen omgifven af moln, p. 78.
 updrager dimba, p. 59.
 i Djurkretsen, N. 82. p. 45.
 70. 134.
 Solens förmörkelse, p. 72.
 Sol, Vapne-Kors etc. p. 64.
 Sol och en Amour, p. 103.
 Sol-rös, p. 73.
 Sparf, p. 53.
 Spegel, N. 83. p. 92.
 Conisk, p. 67.
 Spinnel-väf, N. 105.
 Spira, p. 41.
 Stad, p. 52.
 Statuer, p. 97.
 Stærquilinium, p. 56.
 Stjerna, p. 26. 42.
 Stjernor, N. 78. p. 97. *ibid.*
 103. 104.
 Sto, p. 60.
 Stod, p. 42. 105. 135. *se* Pe-
 lare.
 Ström, p. 21. *ibid.* 88.
 stor och liten, p. 50.
 Strufs, N. 65. p. 74.
 Stycke, *se* Canon.
 Svala, p. 115.
 Svamp, p. 58. 93.
 Svärmare, N. 48.
 Svin, p. 56.
 Säll, N. 127.
 Tantalus, p. 128.
 Telning affkåres, N. 13.
 Tiger, N. 27. p. 54.
 Tim-sten, N. 17. p. 67. 110.
 Tinglas, p. 67.
 Tordyffel, p. 8e.
 Trana, N. 52. p. 122.
 Trekant, N. 107.
 Trumpet, p. 86.
 Tråd omkull hugges, N. 19.
 i blomma, N. 73.
 Stamtråd med grenar, p. 15.
 Tunna, N. 79. p. 73.
 Tub, N. 2.
 Tupp, p. 90.
 Ugla, N. 66.
 Ugn, N. 50. p. 77.
 Uria Minor, p. 134.
 Ur-värk, N. 80. N. 91. p.
 37. 67. 88. 101.
 Ur-värk, Bøfs-flinta, p. 64.
 Vapn, p. 134. seq. Kors, etc. 64.
 Svenska, p. 135.
 Vattu-konst, N. 125. p. 92.
 Vattupafs, N. 12.
 Vigtškål, N. 90. N. 118.
 p. 27.
 Vinglas, p. 77.
 Vinkelmått, N. 118.
 Vipa, p. 82.
 Våg-balk, p. 17.
 Väder blåser på eld, N. 101.
 p. 16.
 Värja, N. 97. N. 122.
 Väder-mun, p. 49.
 Ånglar, p. 51.
 Äple-träd, N. 124.
 Örn, N. 44. N. 58. p. 16.
 17. 55. 129.
 Jupiters, p. 55.
 Romerska, p. 21.

BIHANG
TILL
AFHANDLINGEN
OM
SINNEBILDER.

i). *Tilläggnig af några Sinnebilder.*

1. **E**n Snäcka kryper ur skalet. NE TE QUÆSI
VERIS EXTRA. *Gå icke utom dina gränsfor*

2. En Tim-sten utan Visare. ÆQUUS SED DE-
FICIT INDEX. *Han är ricktig, men där fattas
Visare.*

3. En stor Ström vid defs utlopp. MAJOR EN
SU FINAR. *Han är större vid slutet af sitt lopp.*

4. Vådren blåsa. DUM FERIUNT FERUNT.
Under det de rafa, skaffa de fort.

5. Et

5. Et Lamb. INTUS ET EXTRA. *Sådsant in-
värtas som utvärtas.*

6. En Hare. FUGA SALUTEM. *Han frälsar
sig med flykten.*

7. En Björn suger på ramarne. IPSE ALIMEN-
TO SIBI. *Han föder sig sjelf.*

8. En Bergsklippa midt i Hafvet, på hvilken böl-
jorna slå med häftighet. INCONCUSSA MANET.
Hon förblifver orörlig.

9. Solen öfver et bärande Åker-fält. TRANSIT
BENE FACIENDO. *Hon skrider fram under det hon
gör godt.*

10. Et Skepp i lugnet med hängande segel. DE-
FICIT AURA. *Här fattas vind.*

11. En Räf. FRONTI NULLA FIDES. *Tro
icke på utvärtas utseende.*

12. En Gedda slukar en mindre Gedda. PRÆDA
MAJORI MINOR. *Den mindre blir den större till rof.*

13. En Skylpadda. PEDETENTIM. *Småningom.*

14. Et Skepp seglar i Hafvet. PER VARIOS CA-
SUS. *Genom hvarjehanda händelser.*

15. En Stege. SCANDE GRADATIM. *Klif steg
för steg.*

16. Et Bråde hyflas. POLIOR DUM SPOLIOR.
Fag slätas under det jag mister något.

17. En Bok-Präfs. PREMAT DUM IMPRIMAT.
Han må klämma, allenast han gör intryck.

18. En Örn högt uppe emot Solen. NO PUEDO
MAS, NI QUIERO MENOS. *Fag kan icke mera,
och vill icke mindre.*

19. Solens bild i två Speglar, som vända sig emot
hvarandra. ALTERUM AB ALTERO. *Det ena
af det andra.*

20. En

20. En Galeja. PROPRIIS NITAR. *Fag skaffar mig sjelf fort.*

21. En Cirkel. DILATATUS AD USUM. *Han gör sit gagn när han är utsträckt.*

22. En Geographisk Charta. UNO ASPECTU. *Altsammans i et ögnasickte.*

23. En Örn högt uppe i luften. NON INFERIORA SECUTUS. *Han kan icke gå lägre.* Eller: NEGLIGIT IMA. *Han föracktar det nedriga.*

24. En uppspänd Båge. FRANGITUR NI LENTESCIT. *Han brister om han icke släppes efter.*

25. En Hjelm. PRÆSIDIUM ET DECUS. *Till värn och heder.*

26. En Demant i en Ring infattad. SPLENDIDIOR NEXU. *Han är i sammanband mera lysande.*

27. En Bäck vid des utlopp i en stor Ström. PERDE ILNOME, MA CRESCE. *Han mister sit namn, men ökar sin storlek.*

28. Et Svärd. JUDICIS NON VINDICIS. *Det kommer Domaren men icke Hämman till.*

29. En liten Bok. PRETIUM INEST. *Hon har sit värde invärtes.* ☉. ☾.

30. En Crona. HONOS ET ONUS. *Åra med besvär.*

31. En Theater med Acteurer. NON QUAM DIU SED QUAM BENE. *Det kommer icke an på huru länge, men huru väl de agera.*

32. Solens strålar formera Regnbågen. ILLUSTRAT DUM RESPICIT. *Hon gör den genom sina strålar lysande.*

33. En Örn midt i blix och Ljungeldar. NI MARTAR ME, NI ESPANTAR ME. *Hvarken skada eller förskräcka de mig.*

34. Et Skepp med stinda segel. SI TUMEAS, TIMEAS. *Du må fruckta om du blir upblåst.*

35. En Gås plockar af sig Pennorna. SUO DAMNO. *Hon gör det sig till skada.*

36. En upstigande Racquet. LUCEM IN CURSU CELAVERAT. *Han döljde sit ljus under upstigande.*

37. En Dam. SERVAT ET EFFUNDIT. *Han förvarar det som åter skall utflyta.*

38. En Spets-föm i en Sy-båge. EX VULNERE PULCHRIOR. *Styngnen göra honom vackrare.*

39. Hafvet där floder inlöpa. CRESCO NON TUMEO. *Jag växer men gåser icke öfver.*

40. En Davids Harpa. MAJORA MINORIBUS CONSONANT. *De stora ståmma öfverens med de smärre.*

41. En knippa Rör sammanlindas med en Bindel. MUNIOR DUM UNIOR. *Förenings-bandet gör min styrka.* ☉. ☿.

42. En Sol. OGN' ALTRO LUME OFFUSCA. *Jag fördunklar alla andra lysande kroppar.*

43. Månen på Himlen. NON VULTUS, NON COLOR UNUS. *Des utseende är föränderligt.*

44. En Flögel. NUNCA MUDO, SI NO MUDAN. *Jag ändrar mig icke, om vådren icke vändas sig.*

45. En upstigande Racquet, som brister i flammor. ARDOREM LUX MAGNA SEQUETUR. *Hans brinnande har stort ljus i följe efter sig.*

46. Phosphorus för upgående Solen. CORAM MICAT UNUS. *Han är den enda, som lyser jämte Solens ljus.*

47. En

47. En Väder - Sol. PAR DUM RESPICIET. *Jag är jämlik så länge Solen med sina strålar ser på mig.*

48. En Örn hvilande i luften under en klar himmel. NEC JAM SUA FULMINA CURAT. *Nu tänker han icke på sitt ljungande och dunder.*

49. Månen i upgående. AFFERT CUM LUCE QUIETEM. *Han förer med sig ljus och stillhet.*

50. En pelare på en slät plan. MI DERECHURA ME SUSTENTA. *Jag håller mig stadig uprätt genom min våthet.*

51. Et Ankare. IN SOLIDO TANTUM HÆRET. *Det håller sig allena fast vid en stadig grund.*

52. En Solvifare emot Solen. MEQUE REGIT DUM DIRIGIT ORBEM. *Hon leder mig tillika då hon styrer Verlden. Eller: SI ME MIRAS, ME MIRAN. Om du ser på mig, så se ock andre på mig.*

53. En Probersten, hvarpå åtskillige Mynt probaras. QUOS PROBAT ILLUSTRAT. *Han gör dem utmärkte och lysande, som gillas.*

54. En rifven och sönderfliten Fana. E LACERO OGNI VIRTU SPIRA. *I mitt tillstånd gifver jag dock upmuntran till ädelmod.*

55. Biens Vise fram för Svärmen. EXEMPLO NON IMPERIO. *Han styrer med sitt efterdöme och icke med sin mækt.*

56. En förmörkad Sol. E PUR LE OSCURA TUTTE. *Som jag är, fördunklar jag likväl Er allihopa. Eller: DEFICIT ET SUFFICIT. Här fattas, men gör ändå fyllest.*

57. En Silkesmask i sin våf inlindad. IN ME M' INVOLGO. *Jag sluter mig in och bor hos mig sjelf.*

58. Solen under et mörkt moln, där åtskillige strålar framlysa. E QUANTI NI CELA? *Hur mycket döljer hon icke?*

59. Himlen full med Stjernor. NON MILLE QUOD ABSENS. *Tusend uträtta icke så mycket, som den ena frånvarande.*

60. En Cirkel-ring med flera ringar inom hvarandra. MINIMUS INTIMUS. *Den minste är den innersta.*

61. Et Ur-Värk med lod. EXPONDERE MOTUS. *Rörelsen kommer af tyngderna.*

62. En afskuten Pil i farten. RECTE ET CITO. *Snart och ända fram.*

63. En flod, som efter flera krökningar utlöper i hafvet. OBLIQUUS NON DEVIUS. *Hon går i krok, men icke ifrån sin väg.*

64. Et Rökvärk. DILETTA CONSUMANDOSI. *Är angenämt under det at det förtäres.*

65. Et mål, där åtskillige Pilar fastnat omkring, men en midt uti. NEC NULLA, NEC OMNIS. *Icke träffa alle, icke beller ingen.*

66. Et Skepp i hafvet. LONGE LEVIS AURA FERET. *En liten medvind förer det lång väg.*

67. En nedgående Sol. MUDA LUGAR Y NON ESTADO. *Hon ändrar ställe, men icke väsende.*

68. En Silkesmask i sin Pappa. INCLUSUM LABOR ILLUSTRAT. *Ehuru han är innesluten, gör hans arbete honom berömd.*

69. Två knifvar brynas emot hvarandra. ALTER AB ALTERO. *Den ene hvåßas af den andra.*

70. Et Qvarnhjul i strömmen. AGIT DUM AGITUR. *Det sätter i rörelse under det at det röres.*

71. En Harf. EVERTITET ÆQUAT. *Den vänder up och ner och gör jämt.*

72. En Ljus-Krona med brinnande ljus. CONJUNCTA VALENT. *Förenade krafter värka mera.* ☉. ☿.

73. Ett skjutmål med en Pil midt i fläckén. NEC CITRA NEC ULTRA. *Hvarken åt den ena sidan, eller åt den andra.*

II.) Öfversättning af öfverskrifter, ord och utlätelser på främmande språk i Afhandlingen.

Ehuru sådana kårte ord och sinnrike utlätelser, som i öfverskrifter och inscriptioner brukas, swårligen kunna i sin rätta fågring och styrka gifvas på annat språk, har jag dock till deras tjenst, som icke förstå främmande språk, velat åtminstone försöka at gifva dem meningen och innehållet tilkänna. Här sker det med en öfversättning af sådana ord och utlätelser i sjelfva *Afhandlingen*, på samma sätt, som man bifogat en Svensk öfversättning vid *Uttydningen af Sinnebilderna* i *Samlingen*.

Pag. 7. *Nec spe, nec metu.* Hvarken af hopp, eller frucktan.

ibid. *Secundis adversisque reclus.* I medgång och motgång lika uprätthållen.

p. 14. *Vel solo lumine terret.* Han förskräcker bara med sitt lysande.

ibid. *Et jam post funera victor.* Han segrar ännu efter döden.

p. 15. *Alumbræ en otro cielo.* Hon blir på en annan Himmel lysande.

ibid. *Orietur alibi.* Han skall upgå annorstädes.

ibid. *Nec pluribus impar.* Hon kan ock göra fyllest för flera världar.

ibid. *Toto mirabilis orbe.* Hon är undrans vård i hela världen.

ibid. *Casu pendemus ab uno.* Af ett enda fall hänger vår välfärd.

- p. 16. *Decus allatura coronæ.* Cronan skall däråf få en prydnad.
- ibid. *Cælo demittitur alto.* Hon är af högden nedflåpt.
- ibid. *Sopitos suscitatur ignes.* Det upväcker den förqvafda elden.
- ibid. *Proceres cum Principe neſtit.* Hon förbinder Landets stora män ihop med Regenten.
- ibid. *Servavit Regia nata.* Den Kongliga Prinseſſan har frålfat.
- p. 17. *Patrios sequitur auſus.* Han liknar ſina förfåders mod.
- ibid. *Æternum ſic habet ille decus.* Så har han et evigt heders minne.
- ibid. *In talia pondera vires.* Här är kraften nog at uplyſta tyngden.
- p. 20. *Fugam intendimus alis.* Wingarne hjelpa at fly.
- ibid. *Malo mori quam fædari.* Jag vill hellre dö ån beſudlas.
- p. 21. *Morior dum orior.* Jag dör i deſamma jag rinner up.
- ibid. *Nomen ſibi fecit eundo.* Han har under ſit lopp ſkaffat ſig namnkunnighet.
- ibid. *Vires acquirit eundo.* Han ökar ſin styrka under ſit lopp.
- ibid. *Creſcit eundo.* Han växer under det han vältras.
- ibid. *Plus ultra.* Jag ſkall ånnu bårt om deſſa vinna någon framgång.
- ibid. *Non ultra metas.* Icke utom gråntſorna.
- p. 22. *Donec totum impleat orbem.* Han tiltager till deſs han upfyller hela cirkel-ringen.

- p. 22. *Fam illustrabit omnia.* Nu skall hon gifva ljus åt alt.
- p. 23. *Erigit ille cadentem.* Han uprättar den fallande.
- ibid. *Auri certa seges.* Guldet gör säkert sin värkan.
- p. 24. *Eminus & Cominus.* På långt håll och på nära håll.
- p. 25. *Ultus avos Trojae.* Han har hämnats Trojanske förfäderna.
- p. 26. *Vias tuas Domine demonstra mihi.* Herre visa mig tina vägar.
- ibid. *Domine probasti me.* Herre tu hafver pröfvat mig.
- ibid. *At lacrymis mea vita vivet.* Mitt lif underhålles af tårar.
- p. 27. *De mi canto mi carcel.* För min fång skull är jag i fångelse.
- ibid. *Latuit non defuit orbi.* Han har varit gömd, men ändå gjort verlden sin tjenst.
- p. 32. *Visita pudore rubet.* Hon ronnar af blygd, då hon ser sig öfvervunnen.
- p. 33. *Meta unica Christus.* Kristus är enda målet.
- ibid. *Nescit commercia mundi.* Det vet icke af någon verldslig handel.
- p. 34. *Ni aspiciat, non aspicitur.* Hon skådas icke så framt hon icke själf skådar.
- ibid. *Me dura tuentur.* Det hårda skalet bevarar mig.
- ibid. *Trabe me post te.* Drag mig efter tig.
- p. 35. *Tantum in jejuna.* NB. Meningen af dessa orden är obegripelig.

- p. 41. *Fidem fati virtute sequemur.* NB. Denne år af lika beskaffenhet.
- ibid. *His prævide & provide.* Med dessa skall du se för dig och vara försigtig.
- ibid. *Festina lente.* Skynda långsamt.
- p. 43. *Cum surgit & occidit adsum.* Jag år tillstådes när hon går up och när hon går ned.
- ibid. *Hinc labor & virtus.* Här ifrån kommer arbete och dygd.
- ibid. *Famam servare memento.* Tänk på at förvara ditt ryckte.
- p. 44. *Crescit ut aspicitur.* Han växer alt som han bestrålas.
- ibid. *Ad utrumque paratus.* Beredd til bäggedera.
- p. 45. *Nee monstra morantur.* Den hålles icke en gång af vidunder tillbaka.
- p. 46. *Sustine & abstine.* Var tålig och haf återhåll.
- p. 47. *Ut quiescat Atlas.* På det Atlas må få hvila sig.
- p. 48. *Nihil facta juvabunt.* Alt diktadt hjälper ingen ting.
- ibid. *Contrita placebunt.* Såsom förbråkade skola de behaga.
- ibid. *Te tangere volo.* Jag vill röra vid dig.
- p. 52. *Deus nobis hæc otia fecit.* Gudarne hafva gjort oss denna makligheten.
- ibid. *Ad aperta rapinis.* Öppen för ströfveri.
- p. 54. *Splendescit in usu.* Han blir blank under det han brukas.
- ibid. *A maculis decor.* Han har sin fågring af fläckarne.
- p. 55. *Quo jussa Jovis.* Hvert Jupiter befaller.

- p. 55. *Ubiunque cadaver fuerit statim adest.* Hvar afet finnes är han strax med.
- p. 56. *Non cuivis spiro.* Jag lucktar icke för hvem som kommer.
- ibid. *Dissipata profunt.* Den gagnar när han är kringströdd.
- ibid. *Illud sterquilinum quavis Regali sella splendidius.* Den Gödnings högen, hårligare än någon Konglig thron.
- p. 57. *Edentem sistit & affeclas* Hon gör at den som åter, och alle des Camrater blifva orörlige.
- ibid. *Genitus absque matre.* Han är född utan mor.
- ibid. *Ad medelam.* Det är till helso - bot.
- p. 58. *Ma virtud que luz.* Mera kraft än ljus.
- ibid. *Nascendo maturus.* Han blir mogen i det han upväxer.
- p. 59. *Eliminat & illuminat.* Hon förjagar mörkret och lyser up.
- ibid. *Sedatque cietque.* Han stillar och uprörer.
- ibid. *Redit ogmine dulci.* Hon kommer åter i ljusligt regn.
- ibid. *Colligit ut spargat.* Hon samlar för till at kringströ.
- ibid. *Tardissime velox.* Långsamast hastig.
- ibid. *Disparitate pulchrior.* Hon är af ojämnheten vackrare.
- p. 60. *Dominum generosa recusat.* Hon är modig och tål ingen Herres styrfel.
- ibid. *Nec derelictis deficit esca.* För de öfvergifna fattas ändå icke mat.
- p. 61. *Sine nube ferax.* Det är utan regn - moln bärande.

- p. 63. *Præstat tot millibus una.* Den ena år bättre än få många tusend.
- p. 64. *Hinc vulnus, salus & umbra.* Här får man både får och bot och skugga.
- ibid. *Omne tulit punctum.* Det måsta och bästa är utråttadt.
- ibid. *Fide & consilio.* Genom trohet och råd.
- ibid. *Hinc lumen, hinc fulmina.* Här af kommer ljus, men också här af ljungeld.
- ibid. *Sopitos suscitavit.* Det som är förqvast upväckes.
- p. 65. *Nec sinit esse feros.* Hon tillåter dem icke at vara vilde.
- p. 67. *Tendimus una.* Vi syfte till ett.
- ibid. *Una omnes.* Alle tillika.
- ibid. *Omnes eodem.* Alle till ett mål.
- ibid. *Omnis in unum.* Hvar och en till samma ändamål.
- p. 70. *Multa ac metuenda minatur.* Den hotar med mångahanda förskräckelser.
- ibid. *Sibi vincula nequit.* Han binder sig bojor.
- ibid. *Operitur dum operatur.* Han öfvertäckes under det han arbetar.
- ibid. *Lustrando virtutem acuit.* Hon skärper sin kraft under sin vandring.
- p. 71. *Cælum non animum mutat.* Hon byter om luft, men ändrar icke sitt sinne.
- ibid. *Morantur non arcent.* De hindra vål, men hålla icke tillbaka.
- p. 72. *Adimit quo ingrata refulget.* Han tager bort något hvaraf han sjelf i sin otacksamhet må lysa.
- ibid. *Nemini sua munera claudit.* Det spar icke sina gåfvor för någon.

- p. 72. *Loco & tempore.* I rätt tid och tillfälle.
 ibid. *Natura dictante.* Efter naturens drift.
 ibid. *Inclinata resurgo.* Jag böjes men reser, väl up
 mig igen.
- p. 73. *Non inferiora secutus.* Hon ser icke på hvad
 nedrigt är.
- p. 74. *Tutta flamma, tutta strali.* Så mycken eld,
 så många strålar.
- ibid. *Virtus durissima coquit.* Dygden kokar äfven
 det hårdesta.
- p. 75. *Hoc omnis caro.* Detta är alt kött.
 ibid. *Aspicit unam.* Hon syftar åt en enda.
 ibid. *Se convertit ad unam.* Hon vänder sig till en
 enda.
- ibid. *Sua se luce coronat.* Hon skaffar sig värde af
 sit ljus.
- p. 76. *Dum pario pereo.* Jag förgås under det jag
 föder.
- ibid. *Auro conciliatur amor.* Med guldet vinner
 man kärlek.
- p. 77. *Sit modus in rebus.* I all ting måttlighet.
 ibid. *Ex Ungue Leonem.* Man känner Lejonet af
 klona.
- p. 78. *Vita Rosa est.* Lifvet är en Ros.
 ibid. *Semper Adamas.* Han blir ändå en Demant.
 ibid. *Obstantia nubila solvit.* Hon skingrar de mot-
 stående molnen.
- ibid. *Quod nequeunt tot sidera præstat.* Han uträf-
 tar det som så många stjernor icke kunde göra.
 ibid. *Hac illac perfluo.* Vatnet rinner ut på alla
 sidor.

- p. 79. *Illustrat.*. Hon uplyser verlden.
 ibid. *Oritur & Occidit.* Hon går up och går ned.
 ibid. *Præparat escam.* Hon tilreder mat.
 ibid. *Velis ramisque.* Med segel och med åror.
 ibid. *Fert nec matura Coronam.* Det bår fin Corona, fast det ännu står i växten.
- p. 80. *Abstinet inventis fidus.* Han är trogen, och rör icke det han påhittat.
 ibid. *Sic. Så. Ita. Lika så. Cecy. Detta här. Cella. Det där. Voicy. Si här. Voyla. Si där. Comme. Likasom. Ainsi. Äfventå.*
- p. 82. *Amplexatur stercora.* Hon håller sig vid träcken.
 ibid. *Mihi stercora luxus.* Träck är min vållust.
 ibid. *Non pascitur cadaveribus.* Hon åter intet asp.
- p. 83. *Tundamus dum calida incus.* Låt oss smida medan Stådet är varmt.
- p. 84. *Suave.* Det är ljustigt.
- p. 85. *Paulatim. Paulatim.* Småningom, Småningom.
- ibid. *Quid supra candelabrum?* Hvad skulle då ske på Ljus - staken?
- p. 86. *Nunc pipio.* Nu begynner jag at pipa.
 ibid. *Dum coaxo tumesco.* Jag sväller up då jag koaxar.
 ibid. *Animo dum animor.* Jag uplifvar då jag uplifvas.
- p. 87. *Labuntur nitidis, scabrisque tenacius hærent.* De falla ned på det som är slätt, men hänga fast vid det som är skrubligt,

- p. 87. *Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.* Vi dö då vi födas, och slutet beror på begynnelsen.
- p. 88. *Mobilitate viget, viresque acquirat eundo.* Det har bestånd af sin rörlighet, och samlar kraft under sit gående.
- p. 89. *Ponderibus librata suis.* Den hålles i vigt af sin egen tyngd.
- p. 90. *Dum flagrat fragrat.* Det lucktar ljufligt under brinnandet.
- ibid. *Et scopus & scopulus.* Hon är et mål och tilika en stöte - klippa.
- ibid. *Veni, vidi, vici.* Jag kom, jag såg, jag vann.
- p. 91. *De l'ardore l'ardire.* Des dristighet kommer af des brinnande.
- ibid. *Ut potiar, patior.* Jag lider på det jag må få komma vid elden.
- p. 92. *Perit ut vivat.* Han dör på det han må lefva.
- ibid. *Parva magnis, magna parvis.* Jag är liten för de stora, men stor för de små.
- ibid. *Nec citra, nec ultra.* Hvarken åt ena, eller åt andra sidan.
- ibid. *Omnibus Unus.* Hon är en för alla.
- ibid. *Percussus elevor.* Jag uphöjes då jag slås.
- ibid. *Omnibus & nulli.* För alla och för ingen.
- ibid. *Omnibus omnia.* All ting för alla.
- ibid. *Si deferar, efferar.* Om jag tryckes ned, få lyftas jag up.
- ibid. *Morior dum orior.* Jag dör då jag uprinner.
- p. 93. *Velox orior morior.* Skyndsamt födes jag och dör jag.

- p. 93. *Morior ut oriar.* Jag dör på det jag åter må komma up.
- p. 94. *Majores donec superem.* Jag växer til des jag må hinna öfver de större.
- ibid. *Non sufficit orbis.* Ringen förflår icke.
- ibid. *Splendet in orbe decus.* Prydnaden lyser midt i ringen.
- p. 95. *Occidit angues.* Han har dråpt ormarne.
- ibid. *Officio mihi officio.* Jag gör mig skada med min tjänst.
- p. 96. *Acuimus, acuimur.* Vi hvåsse och vi hvåssas.
- ibid. *Stringimus dum stringimur.* Vi klippe då vi klippas.
- p. 97. *Cælestes temperat iras.* Hon stillar himlens vrede.
- ibid. *Custodiunt non carpunt.* De vackta, men plocka intet.
- ibid. *Pejor superius quam inferius.* Han är värre där öfvan, än här nedre.
- ibid. *Advigilant fatis.* De bestyra om människornas öde.
- p. 98. *Non cernuntur & adsunt.* De synas icke, men äro dock tilstådes.
- ibid. *A te mihi solo flamma & ardor.* Af dig allena har jag eld och hetta.
- ibid. *Splendet non ardet ab illo.* Han får af henne ljus men icke hetta.
- ibid. *De mea albedine duritas.* Af min hvithet kommer min hårdhet.
- ibid. *Se sustinet ipsa.* Hon uprätthåller sig sjelf.
- p. 99. *Φως φέρει ἡὸν γαλήνην.* Den förer med sig ljus och stillhet.

- p. 102. *Mis amores son Reales.* Mina kärleks-tan-
kar är Kunglige.
- p. 103. *Si ceteris addar.* Om jag lägges till de öfriga.
ibid. *Numine reguntur.* De styras af Gudomlig-
heten.
- ibid. *Lumine regunt.* De styra med sitt ljus.
- p. 104. *Ignæus est illis vigor, & cœlestis origo.* De
hafva en eldig kraft, och et himmelskt ur-
sprung.
- ibid. *Dispersa colligit.* Hon samlar det som är
kringsströdt.
- ibid. *Collecta dispergit.* Hon kringströr det som
är samladt.
- p. 105. *Frangor non flector.* Jag brytes men böjes
icke. *Flector non frangor.* Jag böjes men
brytes icke.
- ibid. *Non sufficit.* Den är otillräcklig. *Sufficit.*
Den är tillräcklig.
- p. 106. *Major en su finar.* Han är större vid slutet
af sitt lopp.
- p. 107. *De mi Amor mi canto.* Af min kärlek kom-
mer min sång.
- ibid. *Indicat non auget.* Hon utvisar men ökar
icke Majestätet.
- p. 109. *Ad Insuetæ feror.* Jag sträfvar til något o-
vanligt.
- p. 110. *Nulla dies sine linea.* Ingen dag utan något
strek.
- p. 114. *Agere & pati fortia Romanum est.* At up-
föra sig och lida med tapperhet, hör en Ro-
mare till.

p. 115. *Una hirundo non facit ver.* En Svala gör ingen Sommar.

ibid. *Virtutem fortuna premit.* Lyckan förtrycker Dygden.

ibid. *Fortuna nunquam simpliciter indulget.* Lyckan gynnar aldrig utan förbehåll.

ibid. *L'amour trouve möien.* Kärleken hittar på utvägar.

p. 121. *Omnia vincit amor.* Kärleken öfvervinner allt.

p. 123. *Tacuiffe juvat, nocet esse locutum.* Det gagnar at tåga, men skadar at tala.

p. 124. *Aut silentium, aut vulnus.* Antingen tåga eller blifva skuren.

ibid. *Se perdit qui se quærit.* Den fördårfvar sig som tycker för mycket om sig sjelf.

ibid. *Perit qui se quærit.* Den går förlorad, som tycker för mycket om sig sjelf.

ibid. *Allues non ablues.* Du kan tvätta men icke aftvätta honom.

p. 125. *Vivit post funera virtus.* Dygden lefver efter döden.

ibid. *Alterius non sit qui suus esse potest.* Den må icke bestå af andra, som kan bestå af sig sjelf.

p. 128. *Volunt non valent.* De vilja gerna, men förmå intet.

ibid. *Affluunt sed effluunt.* Det flyter till, men faller undan.

ibid. *Incendit quocunque incedit.* Han fætter allt i brand hvar han tager vägen.

ibid. *In beneficio veneficium.* Det är en förgiftad välgörning.

- p. 128. *Ubi crimen, ibi discrimen.* Hvar brott är, där är fara.
- p. 129. *Ubique Leo.* Allestädes Lejon.
- ibid. *Et major Jafone vindex.* Större Seger-Herre än sjelfva Jafon.
- ibid. *Unus non sufficit orbis.* En verld förslår icke.
- ibid. *Manet ultima caelo.* Den sista Cronan väntas i Himlen.
- ibid. *Non alio Pegaso.* Utan någon annan Pegasus.
- p. 130. *Erit altera merces* Lönen blir antingen at segra eller dö.
- p. 131. *Virtute duce, comite fortuna.* Dygden leder med Lyckan i följe. *Fortuna duce, comite pecunia.* Lyckan leder med pengar i följe.
- p. 132. *Deus dat cui vult.* Gud gifver åt hvem han behagar.
- ibid. *Deo & victricibus armis.* Med Gud och lyckliga vapn.
- ibid. *Salus publica, salus mea.* Den allmänna välfärden är min välfärd.
- p. 133. *Aliis inserviendo consumor.* Jag förtäres under det jag tjenar andra.
- ibid. *Nititur in ardua virtus.* Dygden lyftar sig up i svårigheter.
- p. 134. *Οὐδέ μοι, ἀλλὰ κόσμῳ.* Icke för mig, utan för världen.
- ibid. *Quo magis gelat, inde clavior elucet.* Ju mer han fryser, ju klarare lyser han.
- ibid. *Et tuetur & ornat.* Han skyddar och pryder.
- p. 135. *Ut profint aliis.* De arbeta för andras nytta.
- ibid. *Suo se robore firmat.* Hon fäster sig med sin egen styrka.

- p. 135. *Fulcit & ornat.* Den stödjer och pryder.
 ibid. *Aspice, creseam.* Se på mig, så tager jag till.
 ibid. *Ob cives servatos.* För det mina medborgare
 blifvit frälsade,
 ibid. *Arma Suecia.* Sveriges värn och vapn.
 p. 136. *Rex spicula nescit.* Konungen vet icke af nå-
 gon gadd.
 ibid. *Contractis velis.* Med indragna segel.
 p. 138. *Profunt interdum quæ nocent.* Ibland kan
 det gagna, som eljest är skadligt.
 p. 139. *Ratio ultima Regum.* Den yttersta utväg,
 som Konungar gripa till.
 ibid. *Antea nocumenta, nunc amicitie documenta.*
 De voro förut värktyg at skada med; nu äro
 de tekn af vänskap.
 p. 140. *Ignescit non liquescit.* Den hyser eld, men
 smälter dock icke.
 p. 146. *Borgia Cæsar erat factis, & nomine Cæsar:*
Aut nihil aut Cæsar, dixit: utrumque fuit.
 Borgia var Cæsar i gerningar, och Cæsar i
 namnet. Han plågade säga: *Antingen Cæsar*
eller intet. Det hände at han var bäggedera.

III. Tecknens Bemärkelse.

Mine egne Förfök i Sinnebilds-Konsten, äro i *Ut-
tydningen öfver Samlingen* på det sättet med
teckn åtskilde, at af hvad jag uptänkt, betyder

⊙ Figuren.

⊕ Öfverskriften.

⊙ ⊕. Sinnebilden hel och hällen.

IV. *Det främste Kopparstyckets
uttydning.*

Till at i första åsikten kunna göra Låfaren något nöje, har jag på sjelfva Titul-bladet velat lemna något betydande till des eftertanke.

I FÖRSTA FÅLTET, *En upgående Sol*, som betecknar Österländerna; af hvilken *Egyptiska Pyramiderna bestrålas*, som betecknar at Sinnebilds-Konsten likfom härstammat från det landet. *Helicons* eller *Parnassens Bergshögder*, som äro Vishets-Nymfernas hemvist, synas på långt håll och ifrån dem *En utflygande Pegasus*, till at utmärka Grekeland, därifrån all Vitterhets-Konst sig utbredt.

I ANDRA FÅLTET, *En nedgående Sol*, som betecknar Vesterländerna, och i synerhet Italien, Frankrike och Spanien, där denna Konsten blifvit bragt till sin fullhomlighet: hvilka Riken utmärkas med deras på hvar sin *Sköld* utfatte *Hufvud-vapn*.

Öfverst emellan bägge desse fålten, kommer en *Fama* ur skyn med en *Basun*, på hvilkens *Skärp* det *Svenska Va net* visar sig, och utblåser Sveriges åra öfver des tillväxt i Konster och Vitterhet.

I TREDJE FÅLTET förestålles *Apollos Citra* på et Altare; och öfverst ur en strålande sky synes *Årans Tem el*, som betecknar belöningen för den, som med skicklighet kan röra Apollos Stränge-spel.

I FJERDE FÅLTET ser man allehanda *Teckn af Konster och Vetenskaper*, som betyder at Sinnebilds-

bilds-Konsten ur dem alla hämtar sina ämnen. Där föreställes ock *En bunden Satyr*, som bemärker, at Satyran bör vara tuckad och bunden i dessa Vitterhets Stycken.

Emellan desse fälten är en Devise af Savedras, som föreställer *En hvit Målar-Duk på sin ställning*, och till öfverskrift: AD OMNIA. *Pret à tout. Tjenlig til alt.* Hvarmed beteknas menckliga förståndet, som är beqvämt, at emottaga och behålla hyad slags lärdom och intryck, som genom andras undervifning där inpräntas.

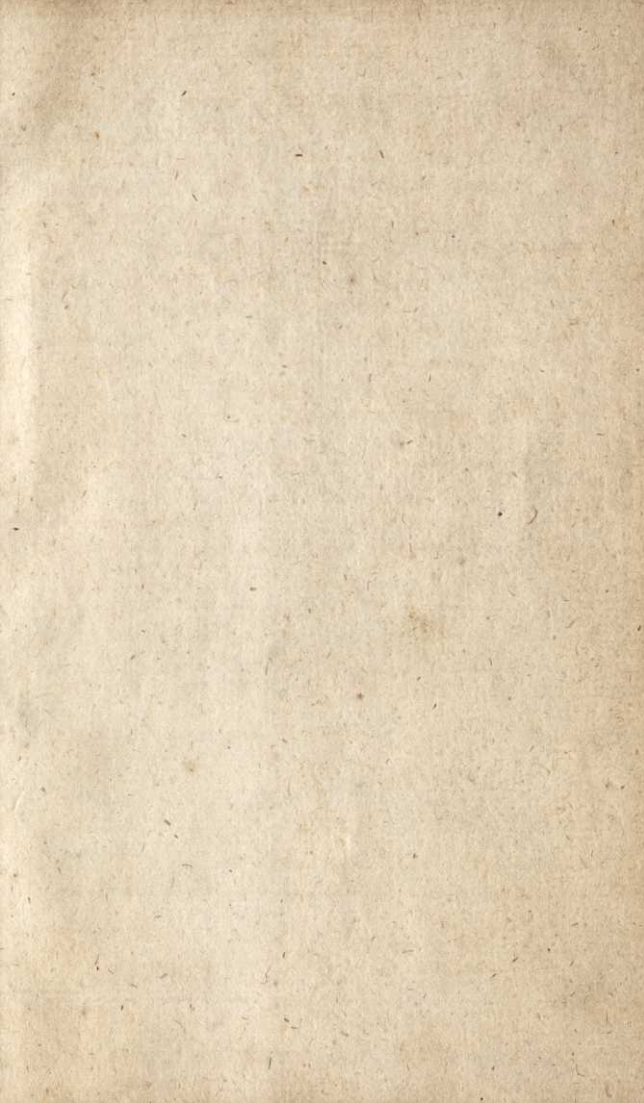

Läsaren behagar rätta.

Pag. II. Imprefe, läs Imprefa.

- - 104. lin. 6. stjernorna, läs menniskorna.

1. Pour meler l'utile
a l'agreable.

2. Il decouvre ce qui
ne paroit point.

3. Il lui sert d'etre
caché.

4. Du coté qu'il ne
peut nuire.

5. Il se fait voir de loin.

6. Il lui manque de quoi briller.

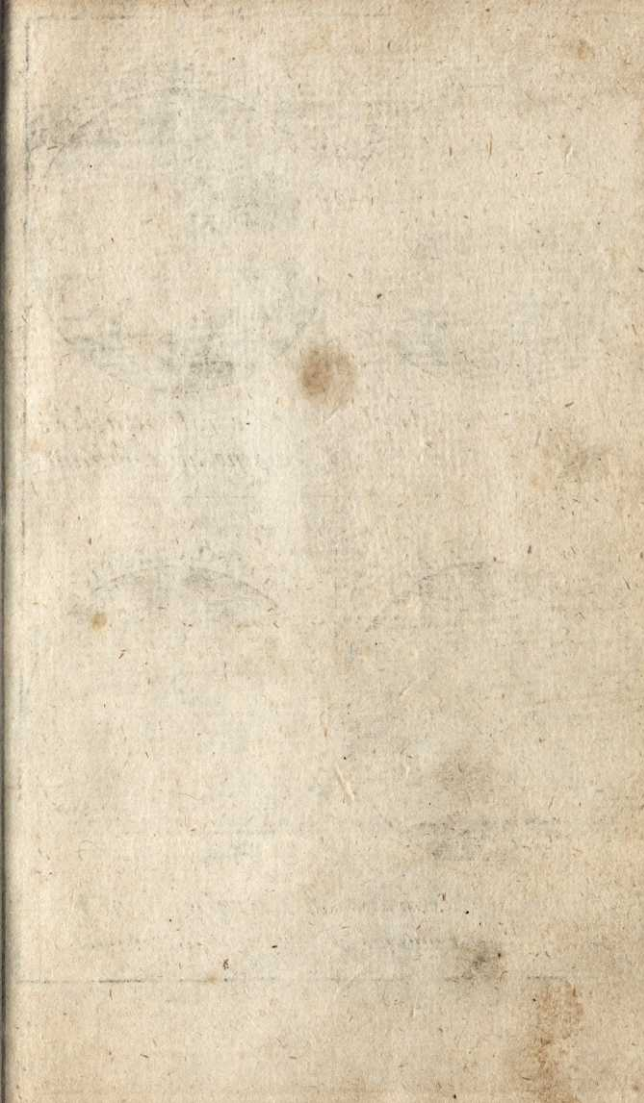
7. Il frappe les plus élevés.

8. Ce qui me nourrit m'eteint.

9. Leur diversité plaît 10. Elle est attachée
même au tombant.

11. Elle paroît plus grande 12. On en peut juger de
parce qu'elle est plus proche ce qui est droit.

13. Qui peut disposer
de soi meme ne depend
pas d'un autre.

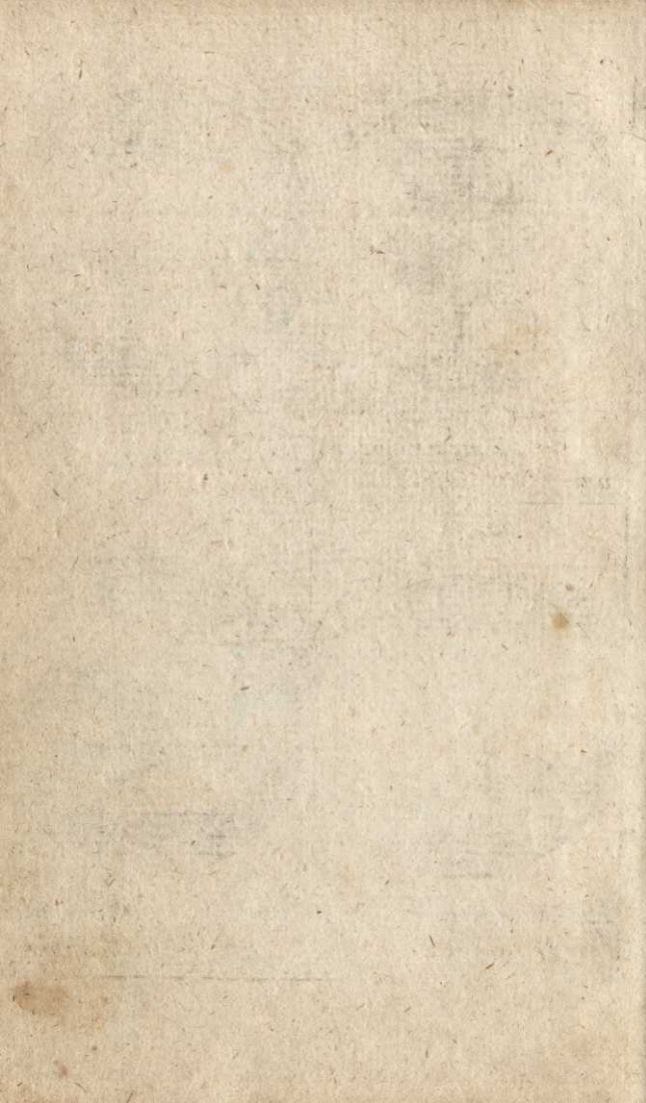
14. En s'eloignant elles
le serrent.

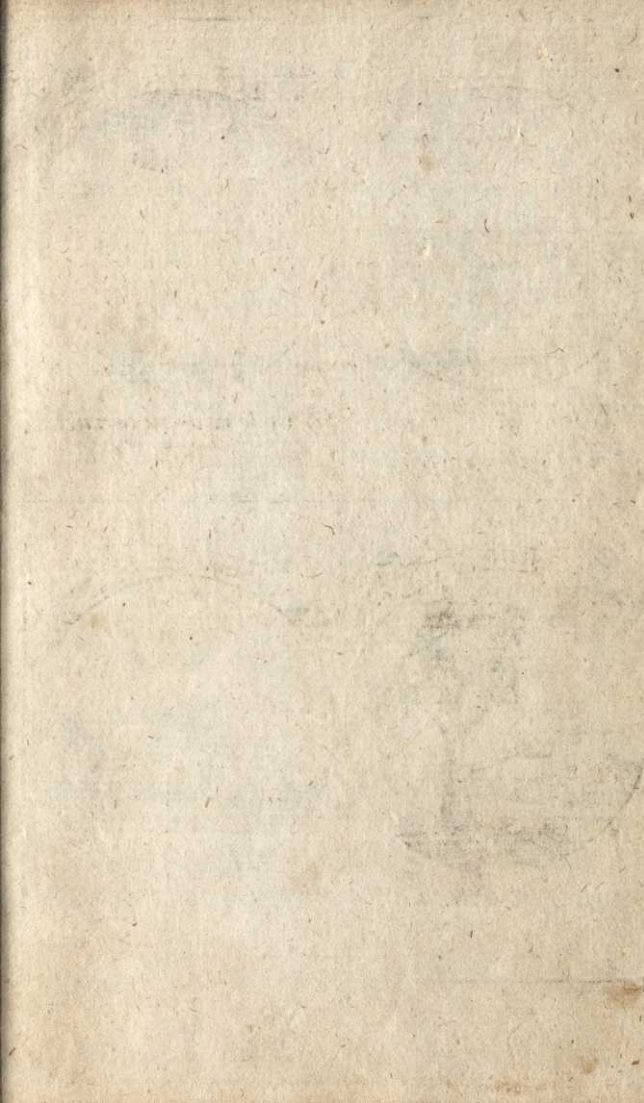

15. L'apparence est
trompeuse.

16. Ce qui plait peut
aussi etre nuisible.

17. *Le Soleil est mon guide,
et mon ombre est le votre.*

18. *Où le vent me tournera.*

19. *Un coup ne suffit pas.*

20. *Par la nature et
par l'art.*

LAGOM BAST

21. Il ne faut rien de trop.
Ne quid nimis.

NON SUFFICIT UNA.

22. Une aile ne suffit pas.

SI TANGAR.

23. Pour peu que l'on
 me touche.

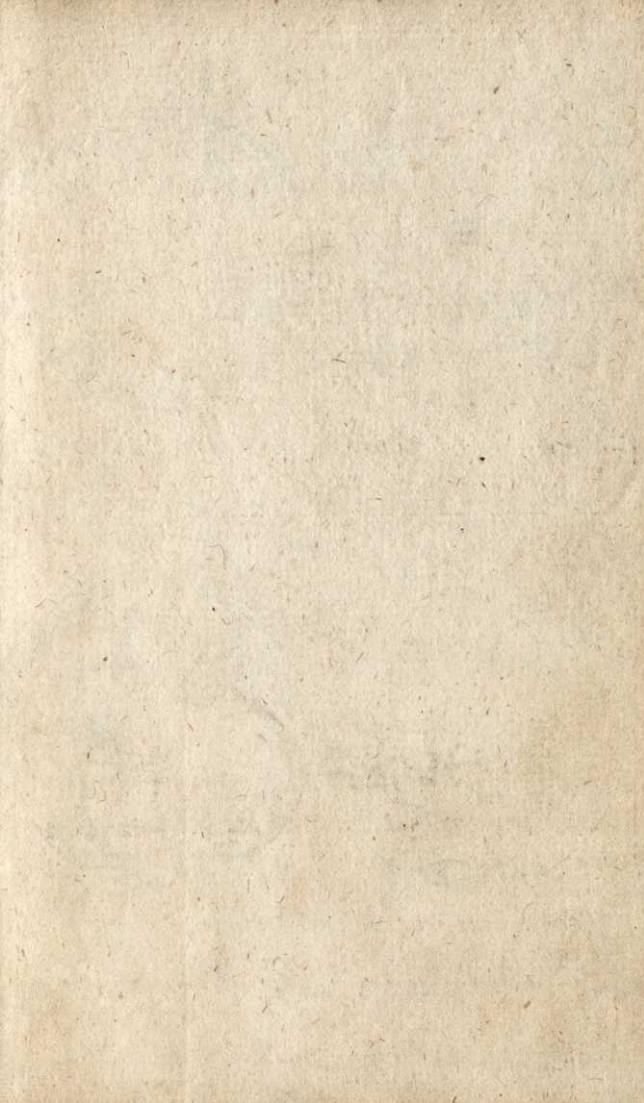
EXTINGVIMUR SI DISTINGVIMUR.

24. C'est nous eteindre
 que de nous separer.

VII

25. *Sous des vents favorables.*

26. *Suivant l'exemple.*

27. *Par force et par courage.*

28. *En la frappant on la rend plus parfaite.*

29. Plus à la hâte qu'à
besoin.

30. C'est le bruit qui
m'est nuisible.

31. Pour être le souverain
et pour faire du bien.

32. Les dons qu'il reçoit il
les rend plus agréables.

NE DEFICIAT

33. Afin qu'il ne lui manque de quoi brûler.

CAUSA LATET

34. On n'en voit pas la cause.

EVANESCIT SIURGENDO

35. Elle s'évanouit en s'élevant.

LATUIT NON DEFUIT

36. Quoiqu'elle soit cachée elle n'a pas manqué de se faire sentir.

37. Elle est en seureté
par ce qu'elle est couverte

38. Inutile ausitot qu'
elle est rompue.

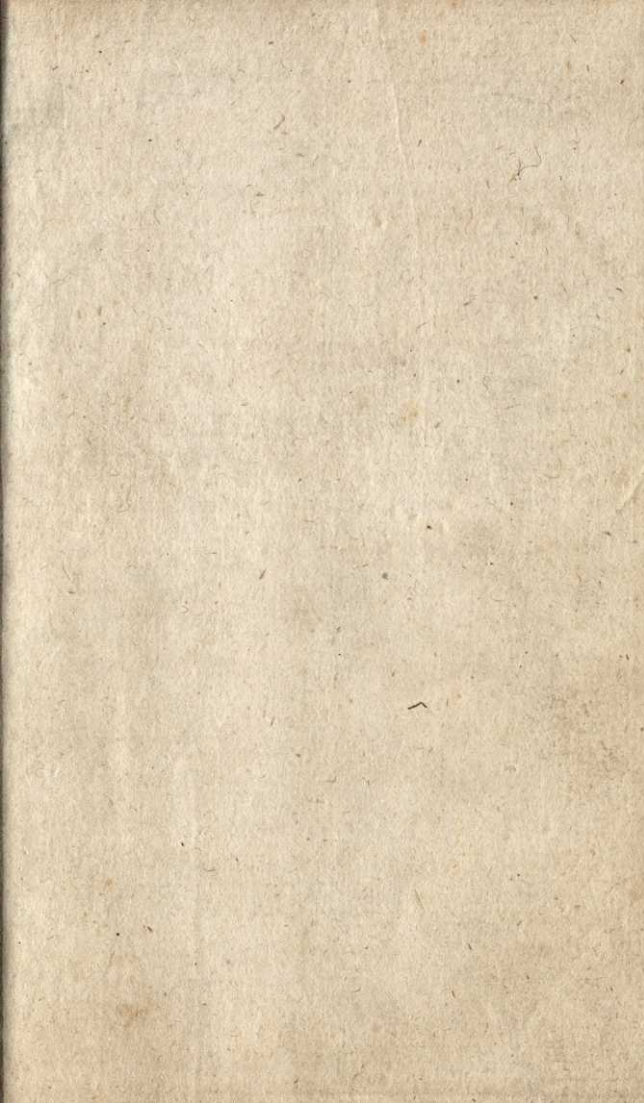
39. Je dirige et je
corrige.

40. Plus il est élevé
plus il eclaire.

41. Elle frappe quand elle se disoud.

42. Par l'ombre d'autrui.

43. C'est en vain.

44. On m'eleve pour me faire tomber plus fortement.

45. C'en est assez dans
le malheur.

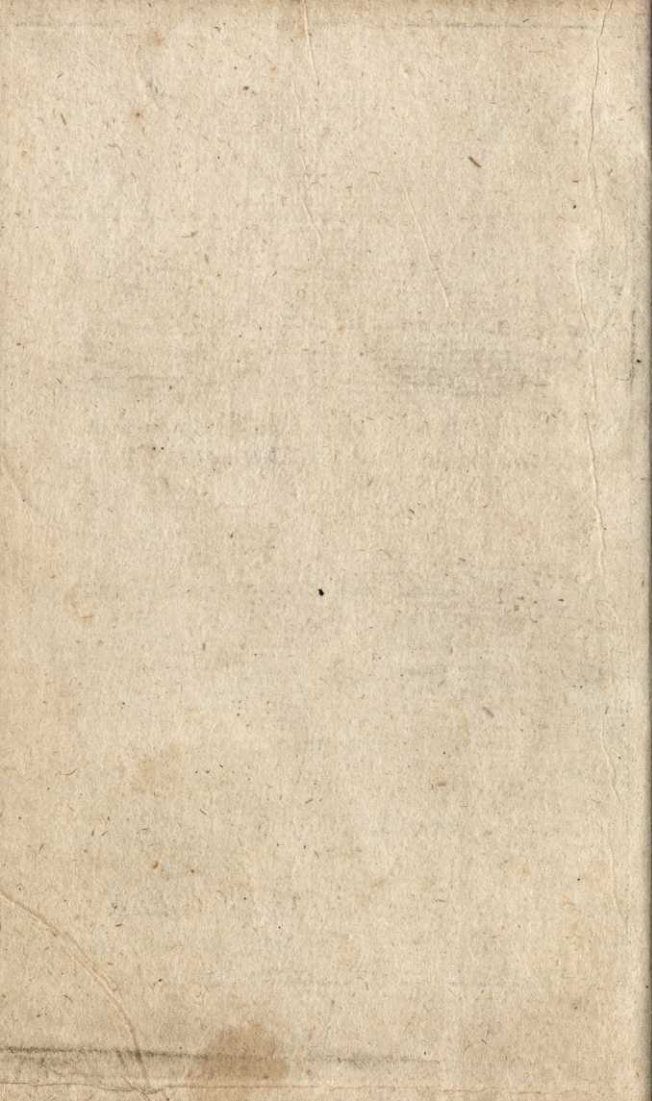
46. Pour la posterité
Posteritati laborat.

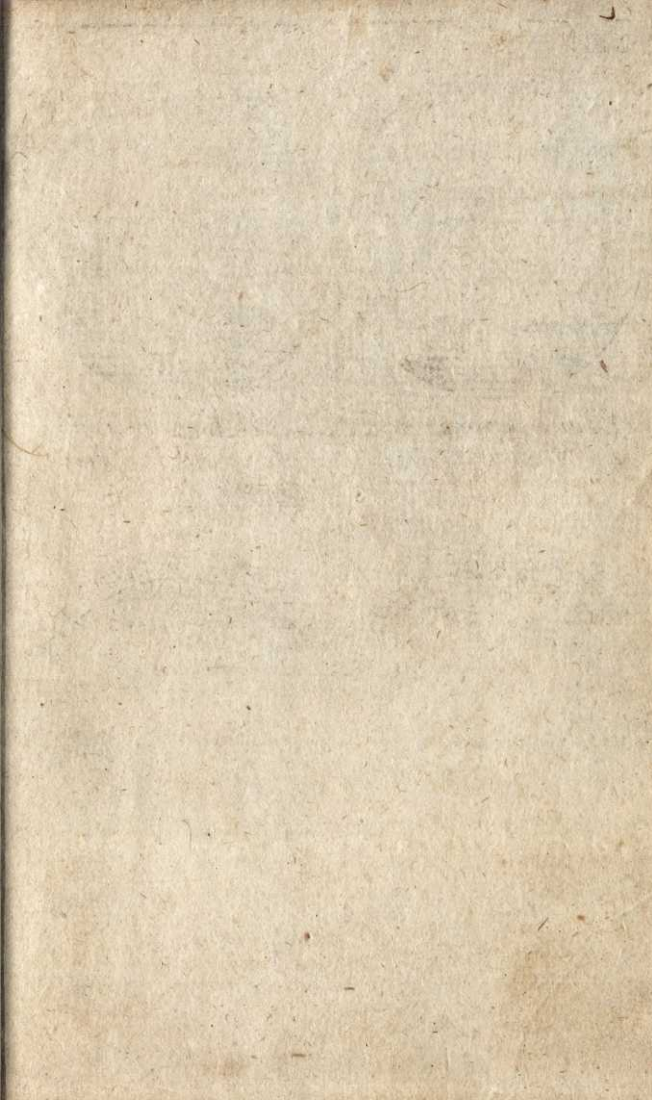

47. Pendant qu'il est
chaud.

48. Elle brille et se perd
dans un meme moment.

49. Ton appui me fait
fleurir.

50. On l'étouffe si on ne lui
fait avoir de l'air pour
respirer.

51. Il n'importe combien
mais comment.

52. Par la diligence et
par la vigilance.

53. Quoiqu' agité il
est pourtant seur.

54. Lorsqu' il prend
il est pris.

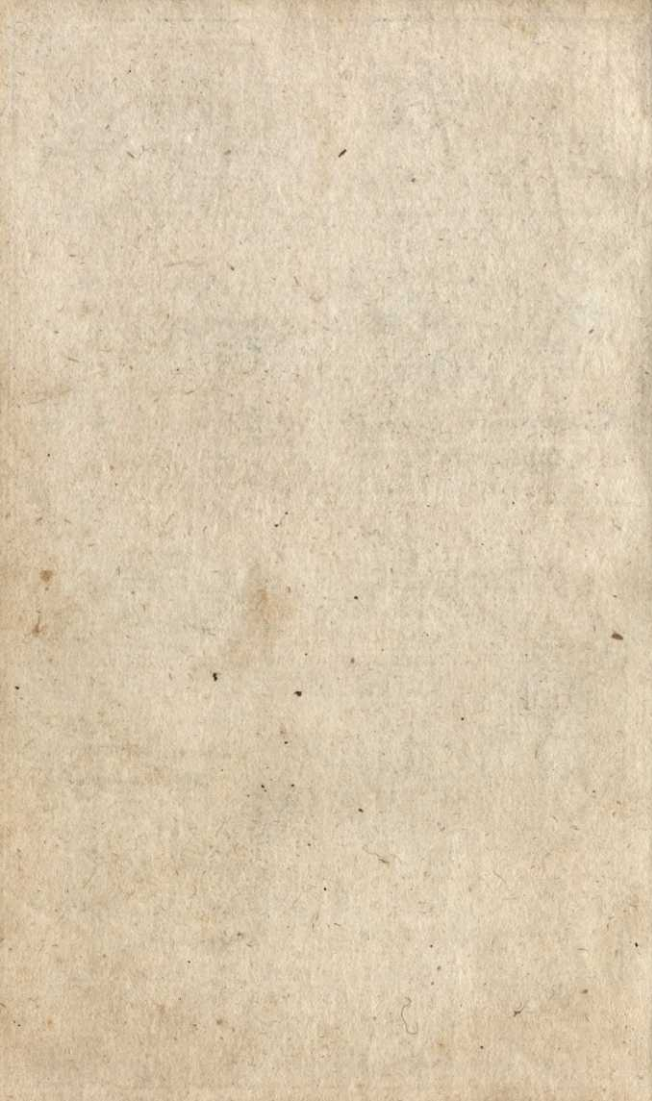

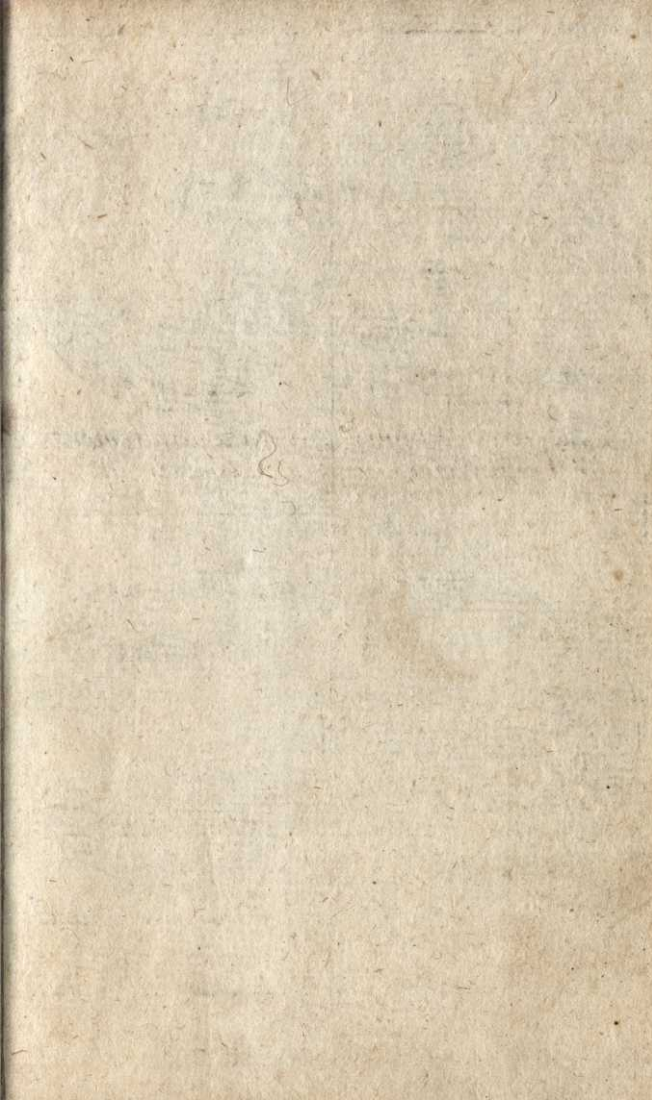
55. Pour plaire il
faut qu'il se taise.

56. Pour en decouvrir
la qualité.

57. *Ex eo quod nimis
est opprimor.*

58. *Ni temerairement
ni timidement.*

59. *Prenez la route
du milieu.*

60. *Il doit etre allumè
pour frapper.*

NOSCE TE IPSUM

61. Connois toi toi meme

NON EADEM REDIT

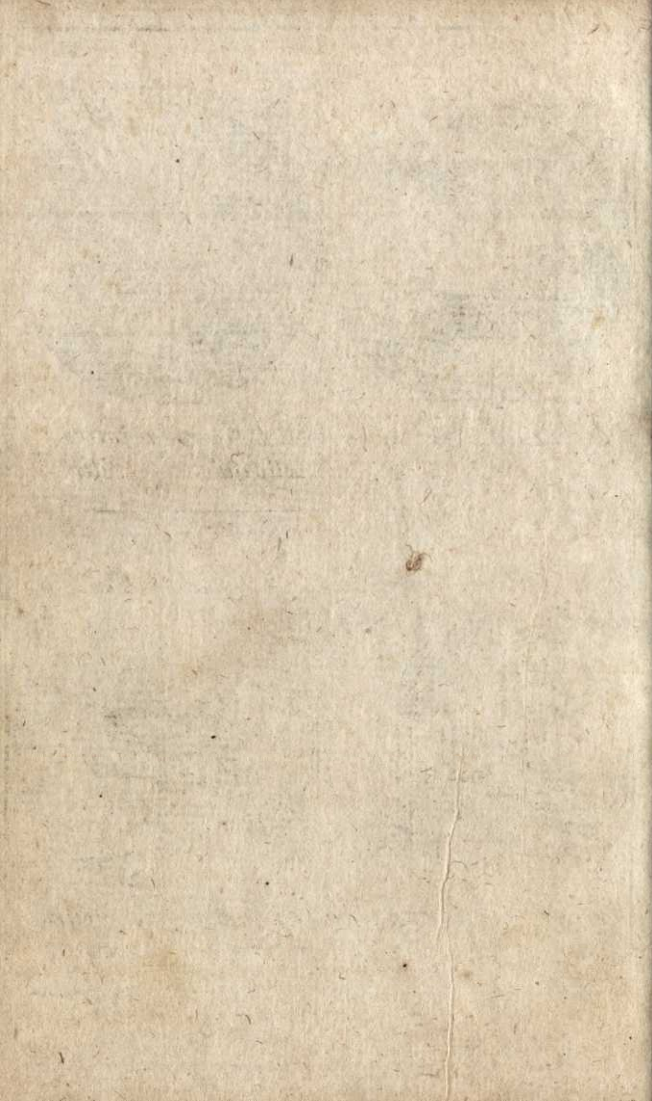
62 Elle ne retourne
telle qu'elle se retire.

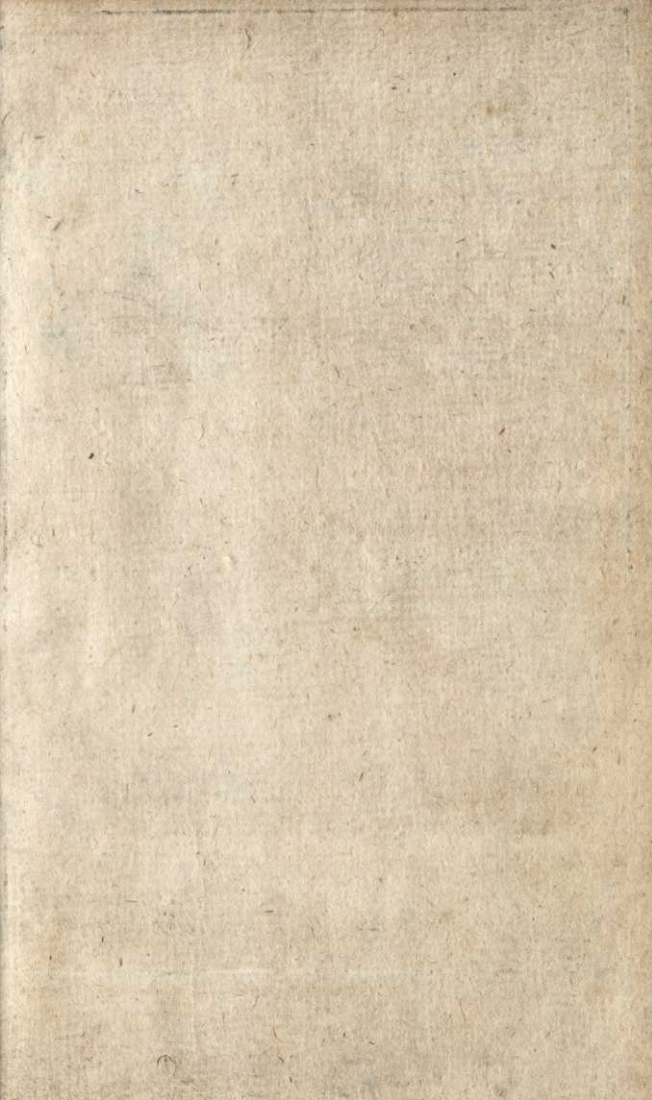
DAT SINE MENTE SONOS

63. Il dit beaucoup de choses
sans savoir ce qu'il dit.

MITIA SPONTE

64. Les poires meures
tombent d'elles memes.

65. Ses ailes ne l'elevent pas.

66. Il cherche les tenebres.
Tendit ad obscura.

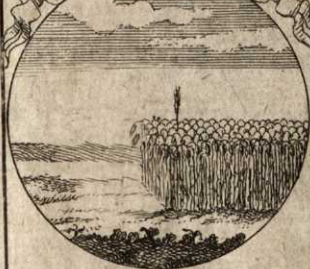

67. Par l'assiduité je viendrai à bout.

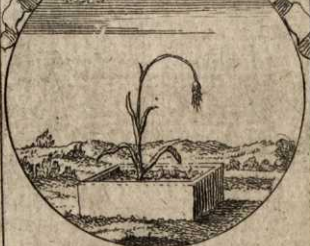

68. Il monte pour expirer avec éclat.

SURGIT IN ANE

69. *Le vuide s' eleve .*

HUMILIOR QVO ONUSTIOR

70. *Plus il est chargè de fruits,
plus il s' humilie .*

NIL DE CEDIT

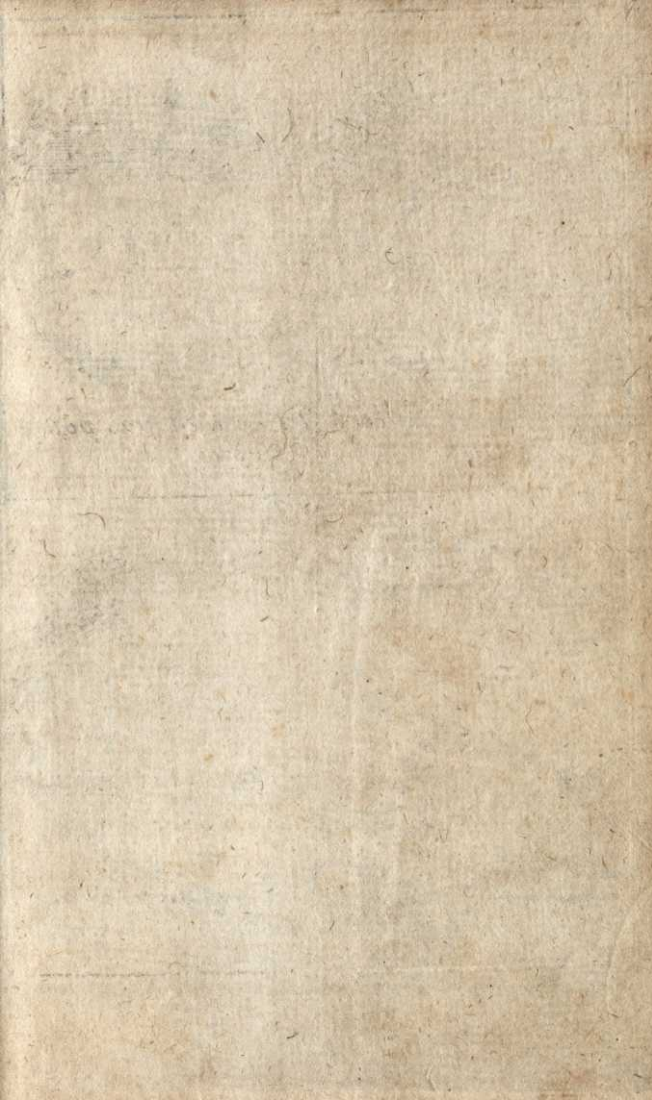
71. *Sans rien perdre de
sa lumiere .*

PRINCIPIIS OBSTA

72. *Dès le commencement
apportez y du remede .*

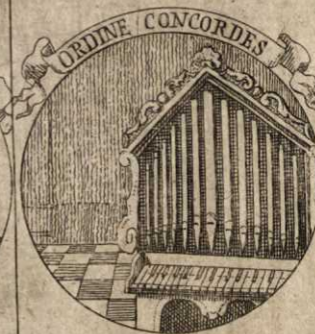
73. On en recevra
du fruit.

74. Ce n'est pas pour
vous.

75. Il joint la malignité
à l'ignorance.

76. C'est par l'ordre et la
disposition qu'ils sont har-
monieux.

77. Plus brillant dans
les tenebres.

78. Leur mouvement ne
les derange pas.

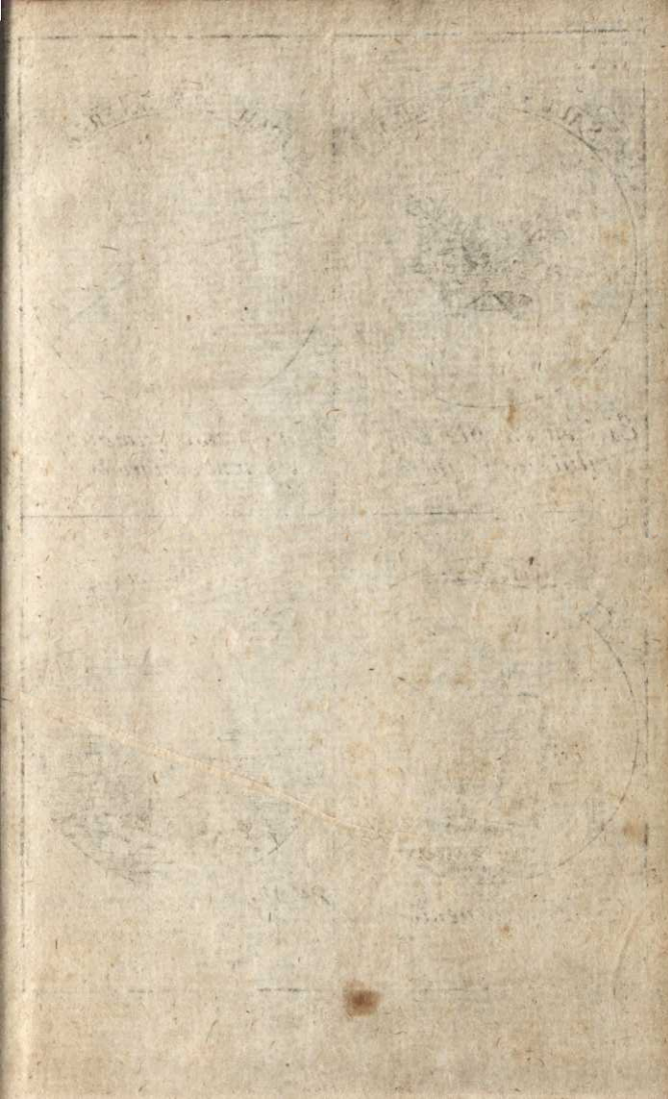

79. Il n'en peut rien
retenir.

80. Elle paroit etre en repos,
mais ce n'est qu'agitation au dedans.
*Quietem præfert, sed agitur
intus.*

81. C'est en quoi consiste
le salut des peuples.

82. Le meme quoique par
différents endroits.

83. Je dis la vérité.

84. Il y faut de l'art et non
pas des forces.
Pro viribus arte.

85. Il faut ceder pour
enfin triompher.

86. En meme tems, mais
pas de la meme maniere.

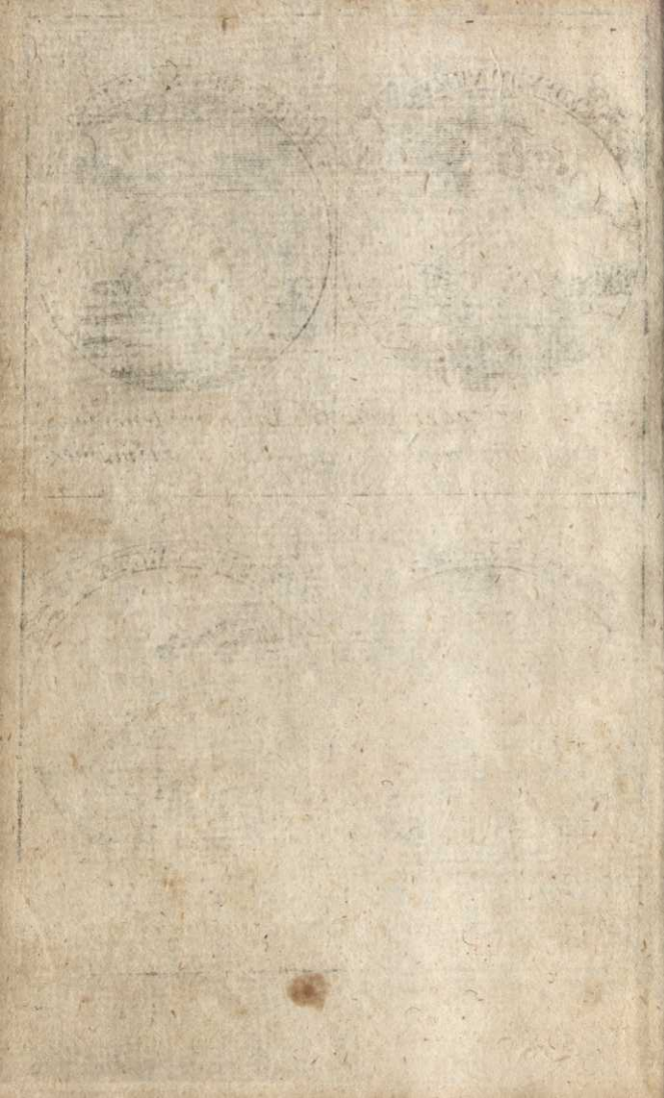

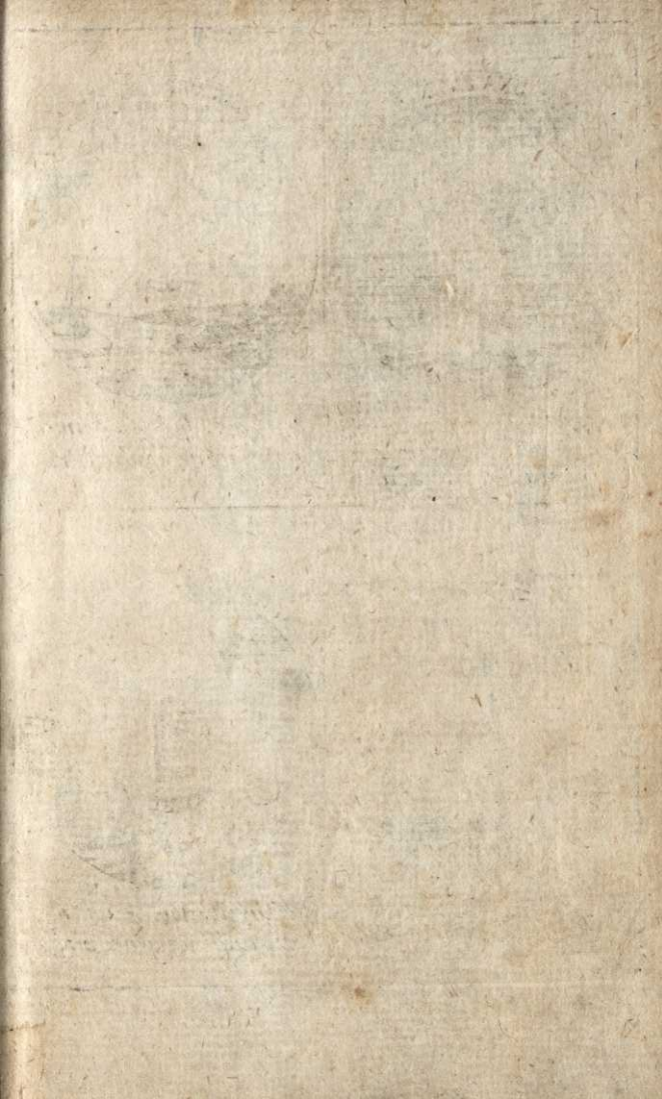
87. On me connoit par le
dehors tel que suis au dedans

88. Elle ne se fait entendre
pour vû qu'elle ne soit excitée.

89. A peine en voit on une
dans un siècle.
Vix una in uno seculo.

90. Etant abaissee d'un cote,
je m'eleve de l'autre.

91. Par des ressorts secrets

92. On en a du chagrin,
mais aussi un grand plaisir.

93. *Jamais en bas.*

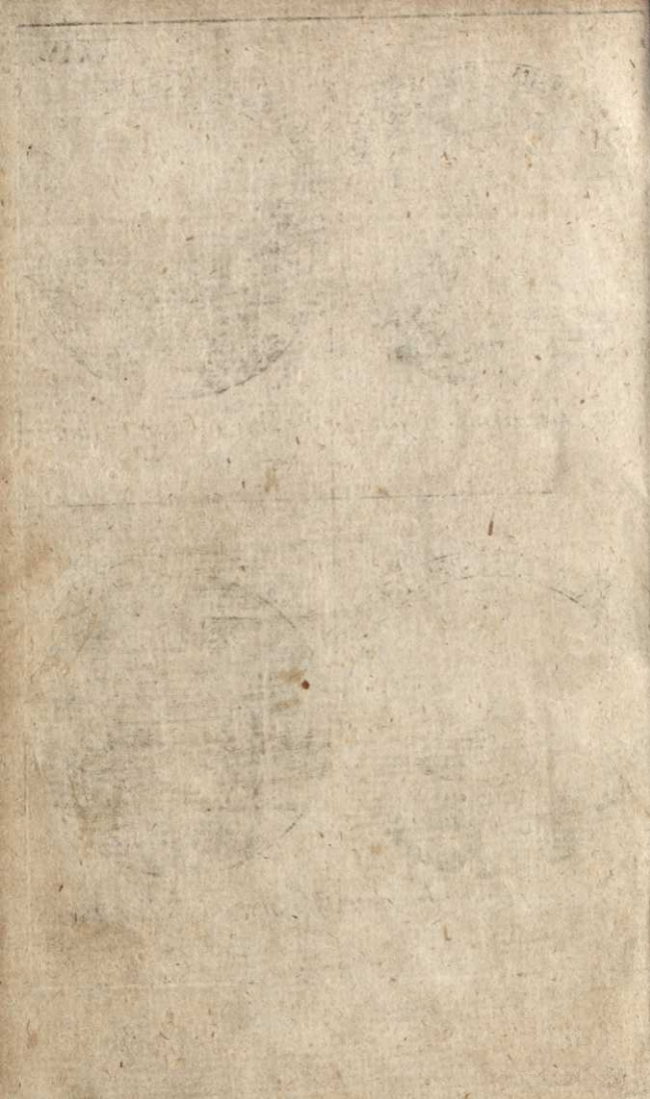
94. *Different pour chacun,
utile à tous.*

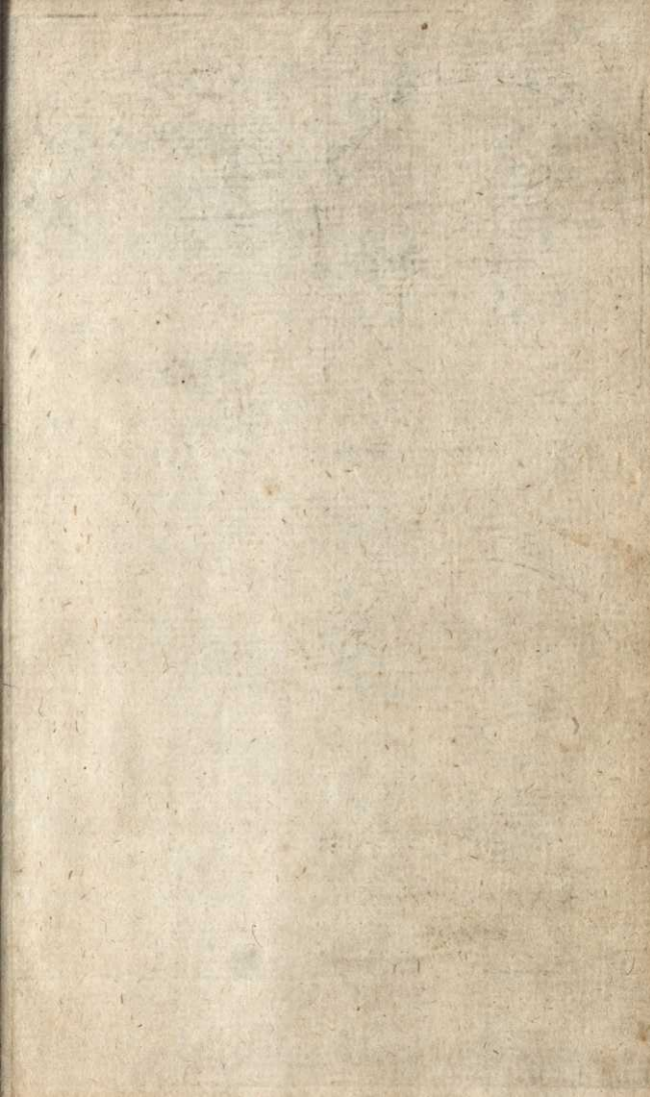

95. *Elle gouverne les gouverneurs.*

96. *Il montre la route.*

97. C'est à celle-ci à diriger, et à l'autre à défendre.

98. Elle luit d'un éclat emprunté.

99. Que je me consume pourvu que je sois utile.

100. D'un éclat étranger il ne tire son éclat.

101. *ce n'est qu'à augmenter
le feu au lieu de l'éteindre.*

102. *Il ne me suffit pas
d'atteindre au sommet*

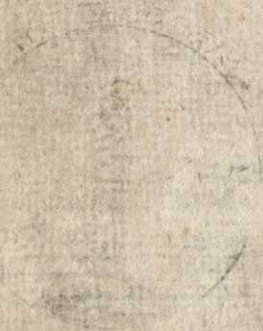

103. *Souviens toi de la
mort.*

104. *Jamais sous
l'horizon.*

Faint, illegible text or markings located in the central horizontal band of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text or markings located in the bottom horizontal band of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely a title or description, located below the top two circular illustrations. The text is extremely faint and difficult to decipher, but appears to be arranged in two lines.

Handwritten text, likely a title or description, located below the bottom two circular illustrations. The text is extremely faint and difficult to decipher, but appears to be arranged in two lines.

105. Il faut pénétrer ou ne point entrer.

106. Par la constance et par le travail.

107. Toujours debout.

108. Il en devient plus clair et plus ardent.

109. Elle y demeure
portant attachée.

110. Elle est reconnue par
le son.

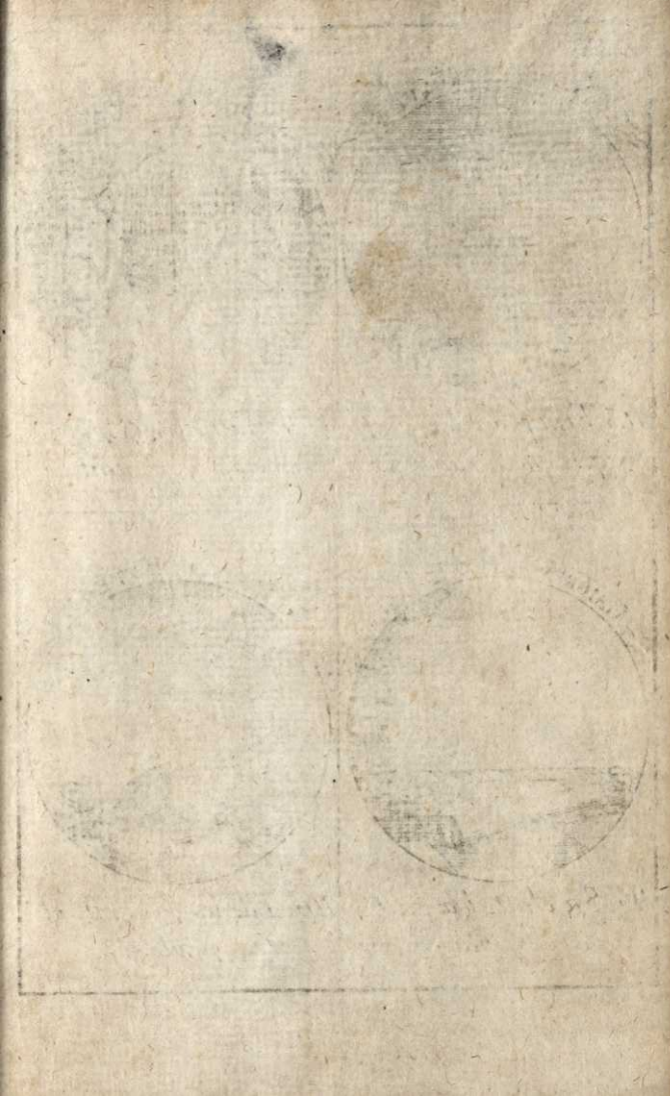
111. Elle est légère et de
peu de durée.

112. Il sçait les garder et
s'en abstenir.

III

113. Tant pour le passé
que pour l'avenir

114. Malheureux par ce
même dont il plait.

115. Sa chute l'a fait
paraître plus grand.

116. Elle les nourrit et
les protège.

117. *Le genie surmonte
les difficultés.*

118. *A mesure que tout est
juste et equitable.*

119. *Semper idem.*

120. *Il n'est pas possible
de le retirer.*

Faint, illegible text or markings located below the bottom-left circular stamp.

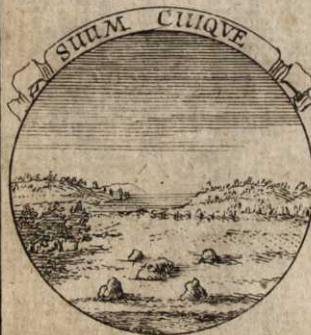
Faint, illegible text or markings located below the bottom-right circular stamp.

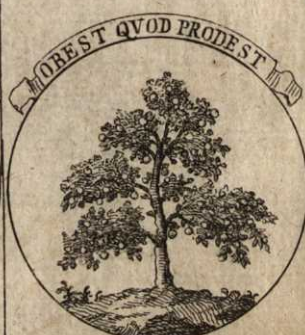
121. Il n'apprendra ja-
mais a souffrir.

122. Il est glorieux d'ébril-
ler par l'un et par l'autre.

123. A chacun ce qui
lui appartient.

124. Ce qui est bon est en
même tems nuisible.

125. Utile aussi bien qu'agréable.

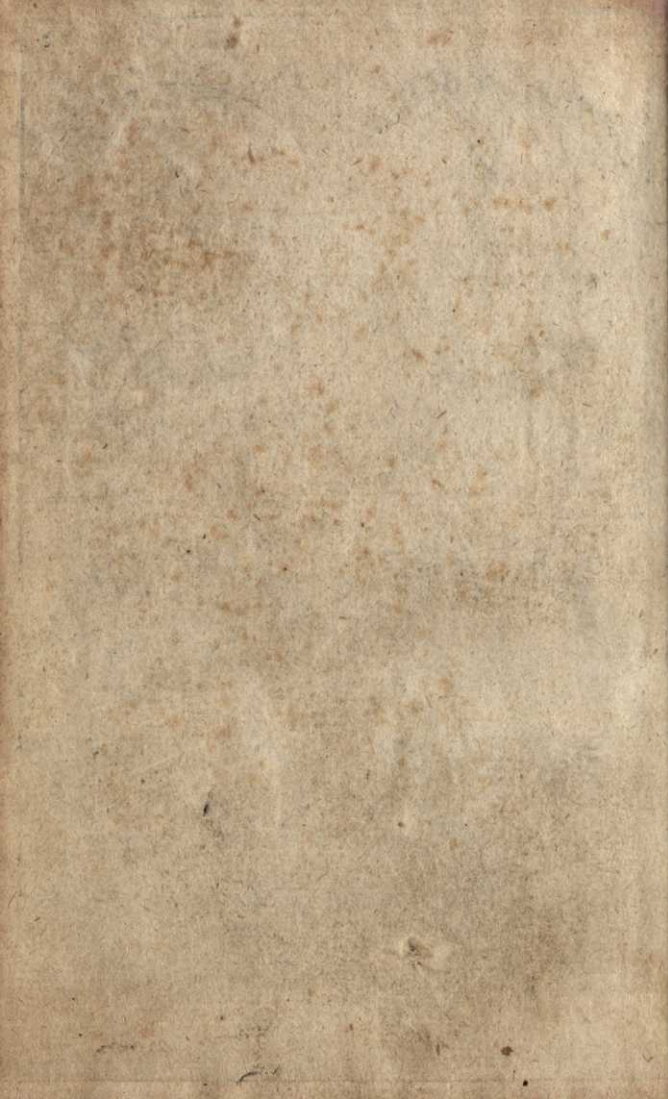
126. Sans effet.

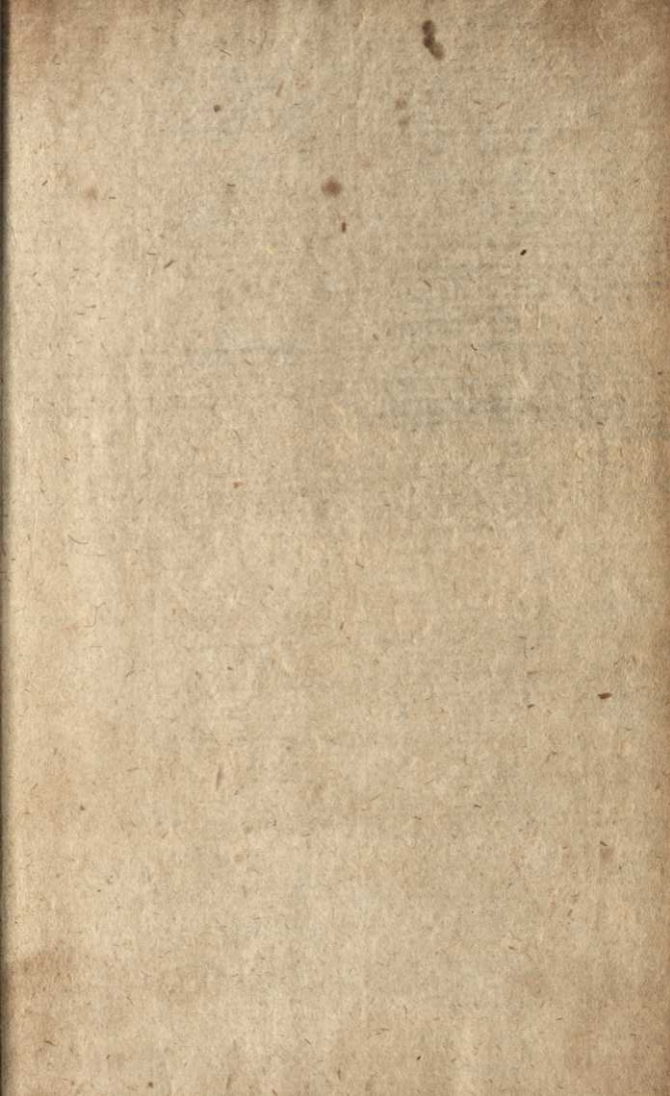

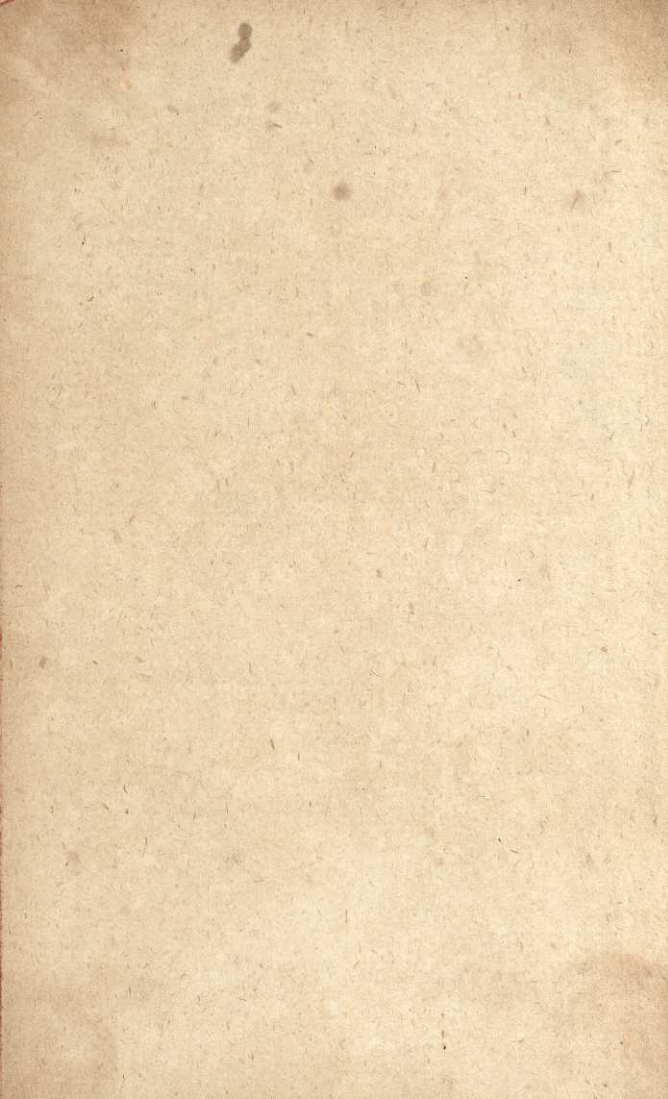
127. En discernant ce qui est bon d'avec ce qui ne vaut rien.

128. La fin dépend du commencement.

3.

